

פסיכואקטואליה

www.psychology.org.il

מנורה עטפי-זיה. שמן טוב ואור יהל. אור הארץ, אור בית. שלום על ישראל

סוגיות בקשרי הרכישה של
מיומנויות הקריאה בשפה
הערבית 10

ד"ר רפיק אברהים

להפוך פרשנות לעשייה
ולעבוד בחוויה: משאלות
סטודנטים לרצינאל תיאורתי
ומודל עבודה 16

רון ברגר

הורחות אהבה – עסקת
חליפין או עסקת חכילה:
הرهורים 24

בנימינה שלה

EMDR: תיאוריה, דוגמאות
клиניות, מחקר והנחיות
клиניות 33

ד"ר ציפי שני וד"ר אודי אורן

בברכת חג עצמאות שמח

תוקן עניינים

33	דבר המערה ד"ר יוכי בן-נון, צילה טנא, נחמה רפאל, אבי שurf ועפרה בן-דוד
3	מן המזיכרות ד"ר נועה ברק
40	חדשנות החטיבות התפתחותית, שיקומית, חברתית-תעסוקתית-ארגוני, קלינית
43	דבר הפסיכולוגיה הארץית במשפט הבריאות גב' ימימה גולדברג
46	פינות המתמחה ענת ליטבק
47	סוגיות בקשרי הרכישה של מיזמי קרייה בשפה הערבית
49	דר רפיק אברהם
50	להפוך פרשנות לעשייה ולעבד בחוויה: משלאות סטודנטים לרצionario תיאורטי ומודל עבודה רונן ברגר
57	הורות ואהבה – עסקת חליפין או עסקת חבילה: הרהורים
58	בכימינה שליה
33	קליניות ד"ר ציפי שני וד"ר אודי אורן
40	פסיכולוגים יוצרים צילה טנא מראינת את שרה שלן
43	ספרים, רבות, ספרים חדשים על המדף, ספרים חשובים / כדי / אפשר לקרוא ד"ר ד"ר יוכי בן-נון
46	מושלchnerה של ועדת האתיקה
47	פינות הייעוץ המשפטי ד"ר אבי רימר – עו"ד, משרד עו"ד ברוך אברاهמי, יועץ משפטי להפ"י
49	פינות ייעוץ מס חו"ח אריה דן, רואה-החשבון של הפ"י, משרד רואי-חשבון סנדק, דן ושות'
50	תגובהות: מכתבים למערכת
57	מודעות: דרישים / קליניקות להשכלה
58	תוכנית ההשלמה לפסיכולוגיה תעסוקתית-ארגוני נורית אבני

קוראים מעוניינים, מוזמנים לכתוב אלינו. מאמרים, תגובות, התרשומות ומחשבות יתקבלו בברכה.

דבר המערכת

שלום חברים,

פסח זה עתה חלף, האביב כבר כאן! ואנו מתרעננים בחברת נוספת של פסיכואקטואליה. בחברת מ_kbץ מאמרם מרתקים, ללא נושא מרכזי, מגוון תחומים. מדור התגובה הפעם גדול במיוחד, רובו עוסק בסוגית 9 ב'.

וכrangle, הפינות הקבועות. קריאה מהנה! ואתם מוזמנים לשתף אונטנו במסובים, או בכל חומר מלקצעי אחר הנראה לכם מעניין או חשוב לדיעה.

המערכת

יוכי בן-נון ♦ צילה טנא

נחמה רפאל

אבי שוח ♦ עפרה בן-דוד

פסיכ-אקטואליה רבעון הסטודנט הפסיכולוגים בישראל

טל: 03-5239393

fax: 03-5230763

ת"ד: 11497 תל-אביב 61116

דוא"ל: psycho@zahav.net.il

חברי המערכת:

יוכי בן-נון:

טלפון העבודה: 09-7472745, בית: 09-7718307

דוא"ל: jbennun@netvision.net.il

צילה טנא:

טלפון נייד: 054-7933195, טלפקס: 09-

9566711

דוא"ל: tene_a@macam.ac.il

נחמה רפאל:

טלפון נייד: 054-3976394

דוא"ל: nechamaraph@gmail.com

אבי שוח:

טלפקס: בית: 03-9664235

דוא"ל: saroff@hotmail.com

עפרה בן-דוד:

טלפון נייד: 052-3555148

דוא"ל: ofrabd@netvision.net.il

המודעות המתפרסמות בעיתון "פסיכ-אקטואליה" הן באחריות המפרסמים בלבד. מערכת העיתון אינה אחראית בכל צורה שהיא לתכנים המפרסמים.

ד"ר נועה ברק

לחברי הפ"י שלום רב,

אנחנו בפתחו של האביב, עם התאחדות וצמיחה גם בהפ"!. ב- 08/08/23 קיימו אספה כללית שנתיות יומן עיון משותף עם המרכז הבינתחומי הרצליה בנושא: "מגמות עדכניות בתיאוריה וטיפול פסיכולוגי". ההשתתפות הייתה גבוהה והתכנים היו מגוונים ומעניינים. פרופ' רחל לוי-שיף סקרה את המגמות העדכניות בטיפול, ד"ר ניצה ירום דיברה על מרכיבות, מודעות וספוטנטיות בפסיכותרפיה ובפסיכיאטריה, ד"ר צופי מרום הרצתה על כיוונים[U]ים ב- CBT, והרצאה של ד"ר ציפי שני התמקדה ב-EMDR. לאחר מכן התקיימה האספה הכללית של הפ"!, ולסימן נערך פאנל מתקתק בנושא "עתידי הפסיכולוגיה במאה ה- 21" בהשתתפותם של פרופ' מריו מיקולינסר, פרופ' יונה טיכמן, פרופ' קרלו שטרנברג ופרופ' דן זכאי.

תודות רבות לכל המרצים ולמארגנים: ד"ר יוכי בן-נון, צילה טנא ופרופ' דן זכאי. אני שמחה לבשר לכם שהוועיד המרכדי מינה מנהלת פרויקטים להפ"!, שתעזרו לנו לממש את הרעיון שדיוחותינו עלייהם בגילוון הקרוב.

הפ"י מקימה בימים אלו צוות תגבות ותקשות. צוות זה יציג את הפ"י בתקשות ויעל לקיים מספר מטרות: הגברת המודעות הציבורית לצורך טיפול נפשי, הגברת המודעות לפעילותה של הפ"י והגבה למקרים המדויקים בתקשות. אם חשוב לכם להביע עמדת הנוגעת למקומה וחטיבתה של הפסיכולוגיה בחברה הישראלית. אם אתם כתובים ספר או מחקר בנושא שיקול לעניין את ציבור המטופלים או אם אתם מתחממים בנושא ספציפי אתם מוזמנים להצטרף אלינו.

הצווות יפעל במספר מישורים: הופעות בטלוויזיה וברדי, כתבתת מאמרים וכותבות לתקשות, כתיבת תגבות למקרים המדויקים בתקשות והתרומות בפורומים אינטראקטיביים. כל פסיכולוג

המעוניין יכול להשתתף בציהורה המתאימה לו, אנו זקוקים לכוכבים ולמרואינים.

כמו כן פועלם לטובות מציאות בית להפ"י, הגדלת מספר חברי הפ"י, פיתוח והעשרה של אתר האינטרנט, פיתוח עוצץ תקשורת עם הקהל הרחב וקיים חדש של כנס מדעי בסוף השנה. ההיענות למודעה ב"פסיכ-אקטואליה" לניצוגת במעטצה הציבורית להורות היהיטה יפה, ויש לנו

שלוש נציגות שישמשו כמשמעות מטעם הפ"י: ד"ר רננה לוקס, אוריס ברנט וד"ר תמר אה.

אנו עדיין מחפשים נציג מטעם הפ"י למועצה הלאמומית לשיקום חולן נפש. אתם מוזמנים להציג את מועמדותכם. לעתה משה לזמן ימישיך להיות נציגינו.

נסמך להענות שלכם לפרויקטם השונים המפוזרים בפסיכ-אקטואליה. תרומותכם חשובות לנו. מפגש השודלה החברתי בכנסות: ב- 08/02/25 התקיימם מפגש בנושא תקציב המדינה

לשנת 2008 בראיה כלכלית חברתית. אהmad אבו-עיבד השתתף במפגש מטעמנו. סגירת התכנית לפסיכולוגיה קלינית-חינוכית למגזר הערבי באוכי חיפה: כתבנו לראש המחלקה מכתב בדבר חשיבות המשך קיומה של המגמה. אנו מוקווים למנוע את סיגורתה של תכנית חשובה זו.

סטנדרטים לכתיבת חוות"ד פסיכולוגית לבית-המשפט: מועצת הפסיכולוגים אימצה את העדשה של סטנדרטים לכתיבת חוות"ד פסיכולוגית לבית-המשפט. נוסח מתוקן מטעם הוועדה העובר לעו"ד אבי רימר ולעוזרת האתיקה.

ארגון "למת" ביקש מאיתנו סייע בגין פסיכולוגים מתחדדים לטיפול בנסיבות תקיפה מינית בקשרנו. ההיענות הייתה מצוינת.

ב- 08/03/28 התקיימם יומן עיון של החטיבה הקלינית בנושא: "הפרעות אישיות ב מבחנים שונים – דיאלוג בין גישות", במרכז הבינתחומי הרצליה. יומן העיון זכה להצלחה הן מבחינה התכנים שהיו מעניינים ומפרים והן מבחינה השתתפותם הנרחבת. ישר כוח לוועיד החטיבה הקלינית על הארגון.

האספה הכללית לשנת 2008 התקיימם ב- 08/06/17 – אנא שריינו את התאריך. הודעה נפרדת תבוא בגילוון זה, והזמנות אישיות ישלו לבתיכם.

מערכת

דבר החטיבה חברתית-תעסוקתית-ארגוני

בחודש פברואר התקיימים הכנס השנתי של החטיבה, במלון נור עציון. לשותפותנו הרבה השתתפו בכנס 108 איש, גידול של 60% יחסית לשנה שעברה. השנה התקיימו 8 סדנאות בתחוםים כוגנים, והאזרעה הייתה מorghשת מאוד. בשל השימוש של נשאים ארגוניים, נוצר מפגש מעניין בין משתתפים ותיקים ומשתתפים מהתחום הארגוני שהכינו את הכנס בפעם הראשונה.

מן המשובים שקיבלנו עולה שביעות רצון גבוהה מהכנס ורובה הסדנאות. ממוצע שביעות הרצון מן הסדנאות בכל הכנס היה 4.35 (בסטט של 5-1), ושביעות הרצון ממולן 9.3.

הכנס אורגן השנה ע"י ועד החטיבה, ואנו מודה שוב לחבריו הודיעו שעמלו ימים ולילות וdagנו לפרטים הקטנים ביותר. הבחירה לארגן את הכנס באופן עצמי תרמה להזלה הכנס באופן משמעותי. מהתוצאות של פסיכולוגים שאינם חברי הפ"י נותר סכום כספי ממשמעותי שיאפשר ארגון מספר ימי עיון לחבריו החטיבה במהירות מוזל.

בימים אלו אנו מכינים סדרה של ימי עיון לחטיבה – בעייר בתחום הייעוץ התעסוקתי והמיון. נשמה לקלל הצעות וביקשות.

**ברכה,
אורית בן שאל**

דבר החטיבה הקלינית

לפסיכולוגים הקליניים שלום,

ב- 08/03/28 התקיימים ים עיון בנושא: "הפרעות אישיות במבחןים השונים – דיאלוג בין גישות", במרכז הבינתחומי הרצליה. ים העיון היה מוצלח והשתתפו בו למעלה מ- 200 פסיכולוגיות ופסיכולוגים. המושב הראשון עסק בתיאור מקרה ע"י ד"ר אודי בונשטיין, אבי שרכף הציג את ניתוחו ותהליכי החשיבה באבחן פסיכודיאגנוסטי בגישה הדינמית, ד"ר יופ מאיריס הציג את הגישה הקוגניטיבית-התנהגותית, וד"ר יוסי לוי הגיע בפנים אבחן ZMMP. המושב השני התמקד בסוגיות תיאוריות אבחון ZMMP. המושב השלישי התמקד בסוגיות תיאוריות וклиניות באבחן הפרעות אישיות בגישות השונות. שירלי אלית-רייבורג הציגה את הגישה הדינמית, ונתנה קווים מסעיפים בתיאוריה והן בקיליניקה באבחן הפרעות אישיות. פרופ' גולן שחר העלה את השאלה: האם בכלל מדובר בהפרעות אישיות או בהפרעות במצב הרוח? ודבר על הדילמות והמחקר בנושא. ד"ר דני קוזן העלה שאלות מחקריות לגבי מצבים פסיכוטיים, והציג בפנינו את המחקר המסתמן כיום, המעלה את האפשרות לחזק את זיהוי קיומן של תופעות של מצבים פסיכוטיים, שנטפסו עד כה כ Gelişות במצבים Border-line. ד"ר יונתן הנדלץ הציג את תפיסתו באבחן הפרעות אישיות בשילוב כלים של ורשות

דבר החטיבה ההתפתחותית

הכנס יהיה: היה טוב וטוב שהיה – קיבלנו משובים מאוד טובים על הרצאות, הסדנאות והאוירה, כבר אנו חושבים על חכמת הבא. הצעות ורעיונות יתקבלו בברכה. אנו מצרים על סיורת המרכז הירושלמי להתפתחות הילד, שהוא מראשוני המכנים בארץ ומקרים שאין בכר תחילת של סגירת מכנים נוספים באופן גורף. כמובן שאנו מוחזקים את ידי חברותינו למקרה שבוואדי תמצאה שדות טוביים להמשך עשייה מקצועית מבורךת.

חברתנו תמי ארץ ממשיכה בפעילותה במסגרת השדולה למען הילד, וחברתנו אילנה אלהל מייצגת אותנו בועדת החינוך של הכנסת, בדיונים על חוק הפיקוח על מעונות יום. אנו מזמנים כי דיונים אלו יתרמו לקידום הנושא של איכות החינוך בגיל הרך בהתאם לצרכים ההתפתחותיים של הילדים והוריהם.

חג שמח ומלא מלא אביב לכולם

עד החטיבה ההתפתחותית

דבר החטיבה השיקומית

לחברות ולחברים שלום,

כמה עדכונים על כנסים בעולם בתחום:

בתאריכים 12-09 לאפריל 2008 מתקיים בליסבון הכנס הלאומי השבעי על פגיעות מוחיות של ארגון AIB. זהו כנס המרכז בעיקר של מקרים בודדים ושל עבוחות טיפול ושיקום. ניתן לראות פרטיהם נוספתם בכתובת הבא: www.internationalbrain.org ו- www.Neurotrauma letter.org. ארגון זה מופיע גם רביעון מעניין, בשם www.the-ins.org.

בתאריכים 02-05 ליולי, 2008 מתקיים בבודפשט-איירס הכנס האמצע-שנתי של החברה הבינלאומית לנירופסיכולוגיה. זהו כנס באוריינטציה מדעית, אם עם מושבים בנושאים טיפולים. הפרסים באתר: www.the-ins.org גם לארגון זה יש כתוב עת מצוין בשם SINS, ונitin לקלל עליו פרטיהם באותו אתר.

לגביו פעילות בארץ, נשמה לעדקן לכשנקבל עדכונים מארגוני בשיטה. אתם מוזמנים לפנות עם עדכונים או הצעות: obar@mta.ac.il

ברכה,

דר' אור ברק,

נציג החטיבה השיקומית בוועד המركזי

שקבעה הוועדה, ושמירה על הנהלים בקביעת ההחלטה. משימה שחייבת לא אחת התלבטויות והתחבטויות לא פשוטות טרם הגיעו להחלטה.

בתקופת היותי י"ר הוועדה השתדלתי לקדם תהליכי שהתחילה לפני עלי-ידי יושבי הראש הקודמים, הקשורים להגדרה ולתפיסה של מקצוע הפסיכולוגיה הקלינית, כמקצוע "יחודי וריבנטי" לצרכים החברתיים והאנושיים, לאבוש זהות המקצועית, ולשםירה על הרמה המקצועית. כמו כן, המשתמע מהם בrama היישומית – קביעת דרישות הסף לתחילת ההתמחות הקלינית, תחיליך ההכשרה, בחינת סיום ההתמחות, ובהמשך תחיליך ההסמכה להדרכה.

לכל אויר הדרך ליוותה אוטי האמונה שהדרך הנכונה לקדם תהליכי רבי חשיבות קritisטי כל כך לעתיד המקצוע בארץ היא דרך הדיאלוג הנונטנת וחס של כבוד ורכיניות לשוני בגישות ובתפיסות המקצועית, ומתחשבת באילוצים ובצריכים השונים של השדה והאקדמיה. בשיטה מסוותפת הוחלט להקים תחת-וועדה שתורכב מנציגי הוועדה, האקדמיה והשדה, להמשך הדיאלוג לגבי הנושאים הנ"ל. לדאבוני לא הספקנו להקים את תחת-וועדה שבנון בקדנציה שלי, אך אני בטוחה שהיא תוקם על-ידי הוועדה בהמשך.

תחת-וועדה בפסיכודיאגנוזיטיקה, שהוקמה על-ידי הוועדה בשלהי 2007, בראשותו של ד"ר גורא זקן מרכיבת מנציגים של התפיסות והגישות המקצועית השונות בתחום זה, ותפקידה להציג המלצה אינטגרטיבית לוועדה המקצועית אינה קלה. היא נמצאת בעיצומה של בדיקת הנושא בקורס ובأומץ אינטלקטואלי, וברצוני להודות לגורא וכל חברי תחת-וועדה על הזמן, החשיבה והמאיץ שהם מקדישים לנושא, ומחללת להם הצלחה ושאר רוח במסקנותיהם.

מושא מרכז'י אחר שלקחה הוועדה על עצמה לטפל בה בתקופה כהונתי כיו"ר הוועדה היה נשא הקצת המלגות למוסדות. בתקופה בה מספר המלגות קטן יחסית לצורכי המתמחים, עלו תלונות ובקשות הן מצד המוסדות, והן מצד המתמחים לגבי הקriticironim להקצת המלגות למוסדות. הוועדה בדקתה את הקriticironim שהיו קיימים, קבעה קriticironim על בסיס הבדיקה שנעשתה, ולפיהם נעשתה חלוקת המלגות למוסדות ב-2008. מכתב על-כך נשלח לפסיכולוגיות הארץ, לפסיכולוגים הראשיים והאחראים על ההתמחות ולוועדת המתמחים. אני מקווה שהש��יפות בעשיית ההחלטה תתרום לדיאלוג פורה, ולהגברת האמון בין כל הצדדים.

בכל התהליכי המורכבים והעדינים, שאת חלקם פירטתי כאן, לא הייתה יכולת למצוא את הכוונות לנווג, עד כמה שיכולתי, בשיקול דעת, בזרירות, ברגישות, במקצועיות, ויחד עם זאת בנחישות, לא עזרתם של חברי הוועדה הנוכחים, ואלו שכבר פרשו פורמלית, אך עדין ממשיכים ללוותנו. תודה ויישר כוח לכלכם בהמשך הדרך.

ו-2008 כלים המשולבים, המאפשרים לנו הבנות נרחבות ואינטגרטיביות בהפרעות אישיות.

ברצוני להודות לכל המרצים על תרומותם והשתתפותם. מיום העיון המוצלח ניכרה ההעניינות הרבה שיש לציבור הפסיכולוגים הקליניים בדיאגנוזיטיקה. החטיבה הקלינית תדאגם לקיומם של ימי עיון נוספים בנושאים.

המאבק למען רפורמה מיטיבה בבריאות הנפש – נוסף על הסיעו והתמיכה של הפ"י, החטיבה קלינית לkerja על עצמה לארגן ולנהל את הצד הפיננסי של המאבק בשיטוף הפעולה עם מטה המאבק למען רפורמה מיטיבה. **אנו פונים לכל**

ציבור הפסיכולוגים בבקשת לסייע למאבק באמצעות תרומות כספיות. אנחנו זוקקים לכיסף להמשך המאבק! ניתן לשלווח צ'ק לפקודת הפ"י, לכתובות הפ"י – המאבק למען רפורמה מיטיבה, ת"ד 11497, ת"א 46.111. בבקשת לצ"ן בבריאות על גבי המערכת – **המאבק למען רפורמה מיטיבה.** ניתן גם להתקשר למשרד הפ"י ולתרום באמצעות כרטיס אשראי בטל': 03-5239884, 03-5239393.

הכנס השנתי של הפסיכולוגים הקליניים – יתקיים בין התאריכים 22-25 בחודש יוני, בגנו. נשא הכנס: "פנים אל מול פנים – פסיכותרפיה והדרכה – אינטימיות וכמיהה בעולם של תקשורת ורב-ערוצית". חברי הפ"י ששלימו דמי חבר לשנת 2008 יקבלו הנחה.

לסיום, ד"ר שרה אבן מסיימת את תפקידיה כיו"ר הוועדה המאבקית לפסיכולוגיה קלינית, ואני מודים לה על הקדשת מצחיה, זמןה ומרצה לטובות הפסיכולוגיה והפסיכולוגים הקליניים, ומבקשים להביא את מכתבה להלן.

אנו מברכים את שרון קרוונטל עם כנסתה לתפקיד י"ר הוועדה, ומחללים לך הצלחה רבה.

**בברכה,
אבי סוויטה, י"ר החטיבה לפסיכולוגיה קלינית**

שלום לכלכם,
רציתי להודיע על סיום תפקידי כחברה בוועדה המקצועית לפסיכולוגיה קלינית, ובשנה האחרונה כיו"ר שלה. במקומי נכנסת לתקפיך גב' שרון קרוונטל.

היית בתפקיד שתי קדנציות רצופות, כאחראית על תיקי חול"ל ובשנה האחרונה כיו"ר הוועדה. ובשנה האחרונה כיו"ר חול"ל נבחרתי להיות חברה בוועדה בתקופה סוערת שקיופה בתחום שינויים והתרחשויות, שתבעו מהוועדה התמודדות רחבות יותר מההיקף של העבודה השגרתית, שף הוא רחב ועמוס למדי.

ברמת האחראיות על קביעת מעמדם המקצועי של לומדי חול"ל מדובר היה בממוצע של כעשרה תיקים חדשים כל חודש. בצד השמחה על כל עליה וחוזר השבים הביתה, עמד האתגר של התחששות בקשה הקליטה בארץ חדשה והרצין לסייע במאשנות, מחד גיסא, והצורך לשמור על הסטנדרטים המקצועיים

חדשנות החטיבות דברי שרה אבן יוזר הוועדה המקצועית לפסיכולוגיה קלינית

ולכל המזכירות במוועצה, מירב, דנה, לאה, השוקדות כנמלים חוץות בהר העומס הנוחת עליהן חדשות לבקרים, תודות רבה ומחמה על כל הסיע שידעתן לחת בתקופת עצמה כל-כך. ולyon'ר החדשנה, שרון, איחולי הצלחה עמוקה הלב. מתקופת עבודתנו ביחד בוועדה, בטוחתני שתמלאו את תפקידך באופן מקצועי ובאمانות.

ברכה,
דר' שרה אבן

הטל של פרופ' אביבי במילויו / יאנוש
ביינז'קה, 1963

תודה לד"ר רבקה דוידוביץ ולמר יוסי זלץ ששימשו יוזר הוועדה בתפקופת היוט' חברה בה. מהם למדתי הרבה לחברה בוועדה, ונחנתי מתמידם ועזרתם כשןכנתית לתפקיד היוזר. ברצוני להודות לכם על כך, ולקוות שתתמשכו לתורם למקצוע שלנו ולעמדו גם בהמשך.

תודה מיוחדת לגבר' ימיינה גולדברג, הפסיכולוגית הארץית, האחראית על הרישום בפנקס הפסיכולוגים ומנהלת תקנות ההתחמות, שידעה לשיער, למד ולבאות סבלנות אליו ואל הוועדה בכל כובעיה תפקודה במשרד הבריאות. רציתי לציין בהערכה ובהוקרה את התבוננה, הרצינות, המסירות, והחריזות בה ידעת לטפל בעקבות עדינות ורגשות, ולאחל לך הרבה בריאות, כוחות והצלחה גם הלאה.

תודה לסגנית הפסיכולוגות הארץית, גבר' נורית לוסטיג על תמייתה, וביעיך על חיוכה החם והמסרה רוגע. שתמיד יהיה שם על פניך, עברך ועתיד סביבתך.

תודה בראש ענף מועצת הפסיכולוגים, אוריס פרחי, שבשלדיה פשוט אי אפשר אתגעגע לא רק לעובודה אחרת, בה ידעת להנחות ולהאריך, אלא גם לשיחות הקטנות שהשתחלו להן פנמה.

עם חגיגות 60 שנה למדינת ישראל

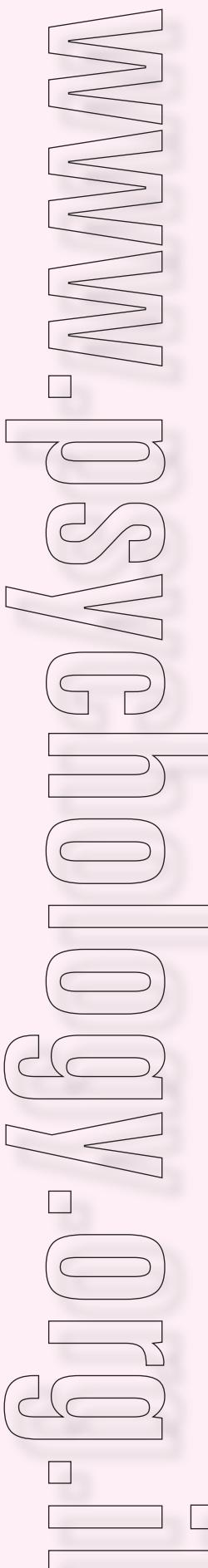
הפ"י מאהלת לכל הארץ יום עצמאות שמה
שנזча לשלוּם, לפריחה כלכלית, חברתית ומדעית

פרופ' דן זכאי והוועד המרכזי

משלוחנה של הפסיכולוגיה הארצית במשפט הבריאות

גב' ימימה גולדברג

לפסיכולוגים שלום רב,

אנו מציימם בעיצומה של תקופה קשה. בה מושגים קסאים ותקות על ישבו שדרות ועוטף עזה. טוויה הפגיעות הולך ומתרחב ומגיע עד אשקלון. אוכלוסייה רבה חיה תחת أيام הטילים וחווה יום יום ושעה שעה أيام קיומי. תושבים רבים נהפכים להיות נפגעי חרדה ונושאים עםם צלקות נפשיות לאורך שנים. אנו הפסיכולוגים אמרורים להיות בקשר הראשון על מנת לטפל בנפגעים הללו, לעודד אותם ולסייע להם ככל יכולתנו בכלים המקצועיים על מנת שהפגיעות הללו לא תתפתחנה למצוקות כרוניות.

אנו, כבעלי מקצוע, אמונים על הטיפול בחודה, במצוקות ובשמייה על החסון האישית, המשפחתי, הקהילתי והחברתי. זו השעה בה נוכל לתרום את חלקנו.

אנו שבבה וקוראת לפסיכולוגים באשר הם להתנדב ולתרום מהידע ומהיכולת המקצועיים שלהם למען מטרה חשובה זו. כל מי שמכן להתנדב מתבקש לפנות אליו מייל yemima.goldberg@mkyaf.health.gov.il או בטלפון **6-5151166** על מנת שאסדייר את נושא התנדבותו (מבחינת הביטוח והוצאות נסיעה) **במרכז הדחק בשדרות**. ההתנדבות הנדרשת היא לשעות אחר-הצהרים והלילה.

בנוסף, הרפורמה בבריאות הנפש נמצאת בימים אלו בהתקינות בעקבות הכנסת השונות. חילוקי דעתות בנושא הרפורמה מתייחסים לשינויים שיחולו במספר רמות ורבדים. גם אם הרפורמה לא תהיה במתכונת שיזריה הגו אותה, הרי שבכל מקרה ישינויים הן במישור המקצועי והן במקצועם של שירותי בריאות نفسemdיניה. לשינויים אלה יהיו השלכות גם על המקצוע שלנו ובמפת השירותים. מן הראי שננסה לבחון את ההשלכות הללו ולהעריך בהתאם. הדינונים בנושא הפסיכולוגים. מנגנון זה נדרש לבחון את ציבור הפסיכולוגים גוזלים מעתנו משאים רבים, מכל שגעון ונחשוב לאן מועדות פני המקצוע. קראתי בימים אלו הצעת מחקר מרתתקת בתחום המנסה לבחון את הנושא, ואני סבורת שיש להקים קבוצת חסיבה שתבחן את הדברים ותעקב אחר השינויים העתידיים, מתוך מטרה להתאים את המקצוע למציאות המשתנה.

כמו כן אני מבקשת לעדכן אתכם, כי לאחר שנים רבות של נסiouן לקבע מערכות מבחנים פסיכולוגיים, שייהו ייחודי פעולה של המקצוע – הגיעו לכך. כאן המקום להודות לכל חברי הוועדות בנושא לדורותיהם על אסוף ובנויות גוף המבחנים שיוכר כיחודי לפסיכולוגים. זו הייתה **עבודה משותפת** לכל המומחיות ורק בזכות שיתוף הפעולה הזה החלינו לבדל אותם מסקוטורים אחרים, שכבר "נכטו" לעצם חלק מה מבחנים שיכור כיחודי לפסיכולוגים. זו את גיבוי המשרד לצורכי זהה ורשימת המבחנים תוגש כהצעת חוק מטעם המשרד לשינוי חוק הפסיכולוגים. אני מקווה שהצעת החוק שבנוידן לא תתעכב יתר על המידה, וכי העיסוק והשימוש במבחנים פסיכולוגים יהיה ייחודי לפסיכולוגים על פי חוק.

לסיום, בימים אלו אנו שוקדים על עיבוי האתר **פסיכולוגיה** במסגרת האינטראנט של המשרד. אנו מעלים לאתר נihilim והנחיות, הסברים וטפסים למען תוכלנו להכנס לאתר למצויא מענה לשאלות וטפסים לצורך יישום וביצוע תהליכי הרשמה כפי הנדרש על פי החוק והתקנות.

נסمح לכל הערה או הערה מצידכם לגבי הנ"ל.

אני מנצלת את ההזדמנות זו להודות לצוות המסייע בידי בכל הקשור לטיפול בפסיכולוגים: לנורית לוסטיג-שידורסקי סגניתי, לאריס פרחי-מנהלת ענף מועצת הפסיכולוגים, ללא גור, למירב חרמן ולדנה דותן.

ברכה
ימימה גולדברג
פסיכולוגית ארצית

פינת המתמחה

Gיינה זו שמה לה למטרה להביא בכל גילוין את חווית המתמחות של מתמחה אחר/ת (מכל תחומי ההתמחויות בפסיכולוגיה), וזאת על מנת לאפשר הצצה חטופה בקשימם, התחרבותו, האתגרים, הדילמות האתניות ובסוגיות נוספות עימם מתמודדים אנו המתמחים בעבודתנו בקו החזית של שדה הפסיכולוגיה.

מאת ענת ליטבק,

כשאני מתיישבת לכתוב על חווית המתמחות שלי אני מתקשה להתחיל מהין להתחיל ובמה להתמקדש. אני חושבת שתחשוה זו היא המאפיין המרכזי בעבודתי כמתמחה בפסיכולוגיה חינוכית בשנה וחצי האחרון.

בעבודה היומיומית יש ערב רב של תחומים וארועים לתמודדות, וכולם מתרחשים בו זמנית. קיימים תחומי ידע רבים ללימודיה, כשבשתה התחשוה היא השהיידע נדרש ממוני מהרגע הראשוני לעובודה: האבחונים, הטיפולים, הדרוכות הורים, עבודה עם מנהל, עבודה עם צוות חינוכי, מוצבי חרום וכו', המענה הנדרש הינו בדרך כלל מיידי ולא תמיד מאפשר תהליך למידה הדרגתי.

השאלה שעולה היא האם אפשר להצליח לעשות את הכל ולעבוד במקצועיות. בשביי כיום שאלת המקצועיות היא הנושא המרכזי המכתייב את עבודתי: איך לומדים ו עושים כל כך הרבה בכל כך מעט זמן, מתוך אני מקצועי קוורנטי?

בעבר אמרה אחת המרצות שלימדה אותי בתואר השני שצריך לדעת מתי לחבוש ולהוריד את "כובע הפסיכולוג". היום אני מרגישה כי יש לי כל כך שניים "כובעי פסיכולוגיות" שונים בהתאם למסגרות ולילדים, עד כדי כך שניים חובשת ומסירה כובעים שונים

לאורך כל היום וחשה כי כובע הפסיכולוג האמתי שלי עלול ללקת לאיבוד.

חשש זה עולה אצלי בעיקר בעבודה בתוך המערכת הבית ספרית. מערכת עם דרישות מרחבות, לעיתים ללא הבנה או סבלנות לתהיליכים פסיכולוגיים. מערכת

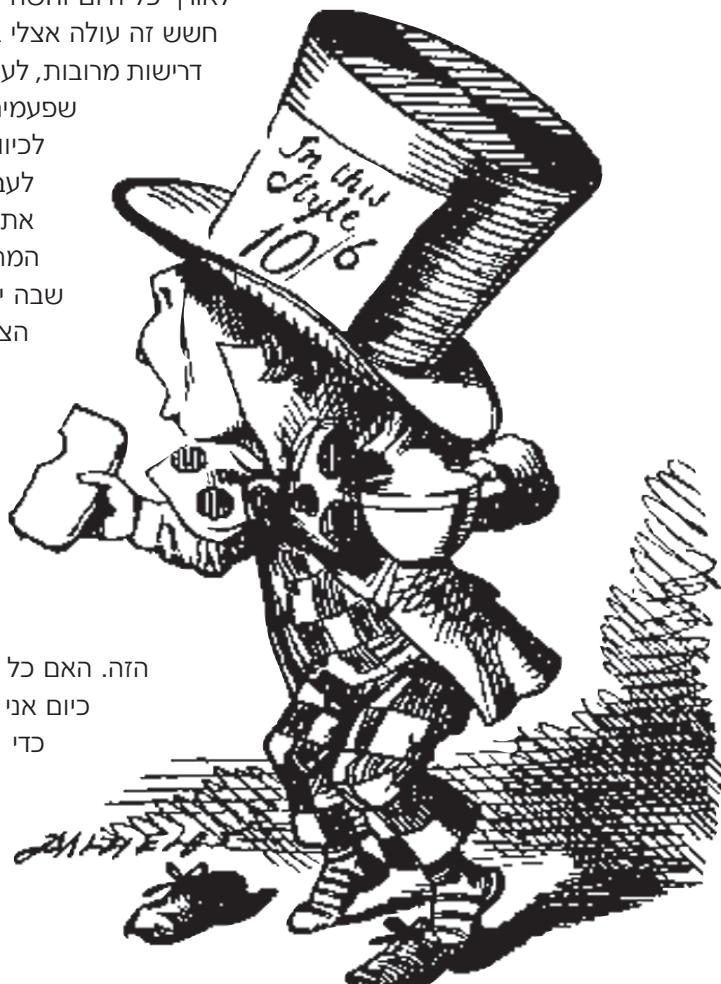
שפעים רבים מנזה לנווט את הפסיכולוג, בעיקר המתחילה, לכיוון הרצוי לה. בשל מספר אנשי הצוות הגדל שמלוא צריך לעבוד והיחסים העדינים ביניהם, אני חשה כי על מנת לעשות את העבודה נאנסה מול כל אדם, אני צריכה למצוא את הדרך המתאימה להגיע אליו, את הדרך לבניית שיתוף פעולה, הדור שבה ישמע קולי גם אם הוא לא תואם את המչופה. מצד אחד הצוות המקצועי הוא מעין קולג'ה שצריך לעבוד עימה בשיתוף פעולה, אך מצד שני הצוות מכ浓厚 והמנהלה כפרטים, הם בעצם קליניים, רפואיים. השילוב הזה הוא סביר יותר ודorous בתחשותי עבודה עדינה תוך גמישות מרובה.

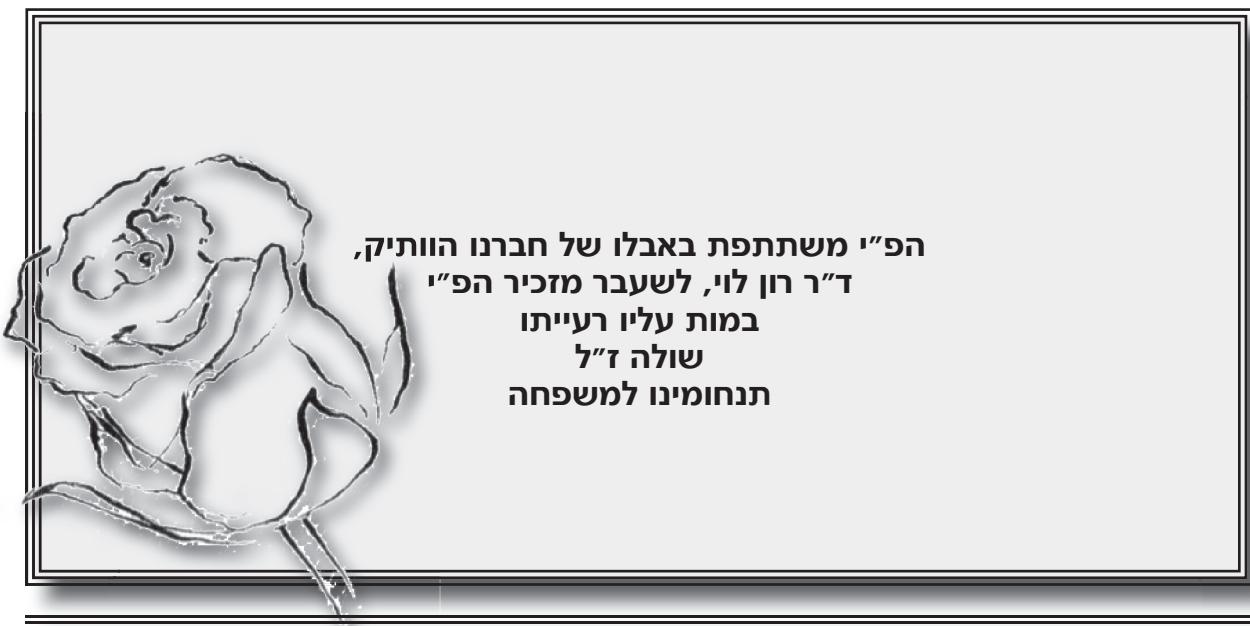
הגמישות המרובה הנדרשת בדרכי העבודה מול אנשים שונים במגוון סיטואציות היא החלפת הקובעים שלי. מרוב הנסיבות אני מרגישה לפעמים שאין לא יודעת מי האני המקצועי האמתי שלי בתחום זהה. האם כל הקובעים הללו הם חלק ממני?

כיום אני חשה כי מתוך קושי אני משנה את דרכי ולעיתים אמוןתי כדי להתאים לעובודה עם الآخر. עם זאת מהלך ההתמחות מספק אתגר וזמן לי לאפשרות להתפתח למציאת הקול שלי. בעזרת הזמן, הניסיון וההדרכה אני מאמין כי אצליח לבנות את קולי, שישמע חזק וברור בכל סיטואציה גם מעבר להתאמות הקטנות הדורשות תמיד.

لتגובה ולמתמחים מכל התחום כתוב המעניינים על חווית המתמחות שלהם בגלגולות הבאים לאן כתוב לאון להק באימייל: olahak@012.net.il

הכותבת היא
מתמחה בפסיכולוגיה
חינוך, שפ"ח
מודיעין-מכבים-רעות

אוניברסיטת תל אביב ביה"ס ללימוד המשך ברפואה

התכנית לפסיכותרפיה

מודעה על רישום

לשנת הלימודים תשס"ט 2008/2009 לתכנית תעודה דו-שנתית:

גישה פסיכודינמית בהבנת התפתחותם של מבוגרים

הלימודים מיועדים למטפלים במבוגרים: רופאים(D.M), פסיכולוגים, עוז"ס מטפלים משפחתיים, עוז"ס רפואיים, מטפלים באומנות, יועצים ארגוניים, קליניים וקשריות נציגי מקצועות בריאות נוספים, בעלי תואר ראשון לפחות מהתחומים הנ"ל, העוסקים 3 שנים ומעלה בטיפול, ייעוץ או הדרכת מבוגרים. תכנית ייחודית זו, נועדה להרחבה והעמקת הידע התיאורטי והמעשי בהבנה דינמית של תהליכי תוך-נפשיים ובין אישיים וישוםם בעבודה טיפולית, ייעוץ והדרכתית תוך הדגשת הרצף ההתפתחותי ומאפייני הגישות התיאורטיביות הפסיכודינמיות השונות. התכנית כוללת סמינרים תיאורתיים וקליניים. הלימודים מתקיים ביום א' בין השעות 20:30-15:00.

ההרשמה לתכנית תיערך עד ה-15 ביוני 2008. המועמדים המתאימים יוזמנוראיון קבלה.
טופסים להרשמה ופרטיה התכנית: מזכירות התכנית לפסיכותרפיה, טלפונים: 03-6409902 / 03-6406853

בקrhoבו!

תוכנה חדשה וידידותית בעברית לניהול המרפאה

iomן לקביעה ומעקב אחרי פגישות, שבירת פרטי מטופל, הרקע שלו, סיכון פגישות, מעקב מלא אחרי חובות ותשלומים של המטופלים, דוחות מפורטים ומעוצבים ועוד.

לצפייה בחלונות לדוגמא והורדת דמו: www.psychtech.co.il

טל: 02-6435360

סיקטק בע"מ—כלי אבחון וטיפול

סוגיות בקשיי הרכישה של מיומנות הקריאה בשפה הערבית

■ ד"ר רפיק אברהים ■ החוג ללקויות למידה- אוניברסיטת חיפה

הנתונים על רמת הקריאה שנאספו בשנים האחרונות בארץ (המשוב הארצי למערכת החינוך, 1996, מבחני מצ"ב- תשס"ג, תשס"ו) מצביעו על רמת הישגים מודאגה בקרב דוברי ערבית בהשוואה לדוברי עברית. כמו כן, הדוח הבינלאומי על האורייניות והישגי הקריאה (PIRLS, 2001, 2006) מצביע על רמת אנאלפביתיות גבוהה מאד במדינות ערבי והישגי התלמידים דוברי הערבית נמצאים במקומות אחרים ב מבחני הקריאה. על אף שכל הבחינה והערכת הציונים נקבעו באופן שיטורי, הממצאים העקבתיים מחייבים להתייחס בדאגה לפערים בין אוכלוסיות דוברי הערבית לבין האוכלוסיות הדוברות שפות אחרות. בשל עבודות אלו, ושל הסקרנות הטבעית בחקרת שפה חדשה ובעל מבנה ייחודי, החלה התעניינות רבה בחקרת השפה הערבית.

שירות פסיכולוגי חינוכי-
സራא סמיע

רכישת קריאה – רקע כללי

רכישת הקריאה מתבססת על יכולת לצרף סימני-כתב למילים הקיימות באפנאות הדיבור ובעלות משמעות בשפה. פענוח טקסט בקריאה דורש אוצר מילים, שליטה דקדוקית, ידע מפורש על השפה ועל המרכיבים הצליליים של השפה. מאחר ובудן הפסיכוט-מודרני, רכישת הקריאה היפה לשוגה מרכזית בתחום החינוך, בשני העשורים האחרונים, התעורר עניין רב במחקר יסוד, לבירור התהליכים הקוגניטיביים המעורבים ברכישת קריאה, ובמחקר ניבוי שנערכים על ידי גן לבירור הקשר בין יכולות שונות בקרב ילדי גן, לבין הישגיםם ברכישת הקריאה והכתיבה בכיתות היסוד. המחקר שנעשה עד כה היה ברובו על השפה האנגלית. הוא הצבע באופן שיטתי על שני משתנים כמנגנים החזקים ביותר לניבוי הישגי הקריאה – זיהוי אותיות ומודעות פונולוגית (1983; Bradley & Bryant, 1990; Adams, 1993; Shatil & Share, 2003).

אדמס (1990), טען כי חייב להתקיים סyncrony בין מעבדים שונים במערכת הקוגניטיבית (מעבד פונולוגי, מעבד אורתוגראפי, מעבד סמנטי ומעבד הקשuri) על מנת שהlixir הקריאה יתבצע תקין. מחקרים דומים שנערכו בשפות שונות ב- 20 השנים האחרונות כולל העברית נעשו בדרך כלל לתקוף מודלים שהוצעו בהתבסס על חקרת השפה האנגלית (Bentin & Leshem, 1993; Bentin & Leshem, 2003).

מאפיינים לשוניים ופסיכו-לשוניים של השפה הערבית

בקרב חוקרים העוסקים בתחום הקריאה בשפה הערבית מחויבת לשוני ופסיכו-לשוני, קיימת הסכמה כי קשיי הרכישה של מיומנות הקריאה אצל דוברי הערבית מוכחים כי עיבוד מילים כתובות בשפה הערבית שונה מאשר מילים בשפות אחרות. קשיים אלו נובעים ממספר מאפיינים: המאפיין הדיגלוטי (שפת הדיבור שונה משפת הקריאה), המאפיין האורתוגראפי (דמיון/שוני בין אותיות, ניקוד דיאקריטי וכיון קריאה), המאפיין הפונולוגי (אותיות ומילים הומופוניות – מודעות פונולוגית) והמאפיין המורפוא-תחבירי (דחיסות מורפולוגית, מילים ארוכות יחסית, זו משמעות תחבורה – מודעות מורפולוגית).

DIGLUTISHE: השפה הערבית מהויה מקרה מיוחד ומקורי בהתייחס למעמדה הפסיכו-לשוני.ILD ערבי, הדבר ערבית כשפת אם, נתקל בשני רבדים של לשון: השפה המדוברת (עממית), והשפה הספרותית (פוץ'חא הנקראת "ערבית מודרנית Standard Hebrew" – MSA). בתפעעה זו הנקראת דיגלוטיה (Ferguson, 1959, 1960) מתקיים פער מבני בין השפה המדוברת לבין השפה הכתובה והמתוקנת כאשר הפער כולל את כל תחומי השפה (אוצר המילים, דקדוק, מורפולוגיה וצורות הבהעה). שני רבדים של שפה אלו משמשים פונקציות חברותיות שונות. במחקרה של סייג'-חדר (Saiegh-Haddad, 2003) נמצא, כי בקרב דוברי ערבית כשפת אם, רכישת הקריאה מושפעת מהDIGLUTISHE בשפה הערבית עד כדי מצב של דו-לשונות. עוד טעונה כי, העובדה שתשתי השפות, המדוברת והכתבה, משמשות בהקשרים שונים לפונקציות תקשורתיות שונות, משמרת ואפר מגילה את המרחק ביניהם.

إبراهים ואחרון-פרץ (2005) בדקו את התיחסות המערכת הקוגניטיבית של שתי צורות

בקרב חוקרים
העסקים בתחום
הקריאה בשפה
הערבית מהויבט לשוני
ופסיכו-לשוני, קיימת
הסכמה כי קשיי
הקריאה אצל דוברי
הعربית מוכחים כי
עיבוד מילים כתובות
בשפה הערבית שונה
משמעות מילים בשפות
אחרות

**השפה הערבית מהוות
מקורה מיוחד ומוקורי
בהתיחס למעמדה
הפסיכו-לשוני. לצד
ערבי, הדבר ערבית
כשפת אם, נתקל
בשני רבדים של לשון:
השפה המדוברת
(עממית), והשפה
הספרותית (פוצ'חא
הנקרתת "ערבית
מודרנית סטנדרטית")**

**בתופעה זו הנקרתת
DIGLOSIA. מתקיים
פער מבני בין השפה
המדוברת לבין השפה
הכתובת והמתוקנת
כאשר הפער כולל את
כל תחומי השפה**

העברית. חקירה ישירה של שאלת מעמדה של השפה הספרותית כשפה שנייה אצל דובר ערבית כשות אם נעשתה במסגרת מחקר שפורסם לאחרונה (Ibrahim & Aharon-peretz 2005), תוך שימוש בטכניקת העירור הסמנטי והשוואת דפוס העירור בתוך ובין שפות (ערבית ספרותית, ערבית מדוברת ועברית), נמצא שהמערכת הקוגניטיבית של דובר הערבית כשות אם, מתייחסת לשפה הספרותית בצורה שונה מזו בשפה המדוברת, שהיא השפה הראשונה, ובדומה לשפה העברית שמהווה שפה שנייה. המסקנה על בסיס נתונים אלו היא שעל אף השימוש המשולב בשתי צורות הערבית, לשתי שפות אלו מעמד של שפה ראשונה ושניה.

אורטוגרפיה: במישור האורתוגראפי, הכתב האלפבית (המבוסס על הכתב השמי) הוא הכתב הראשון שהשתמש באותיות כמייצגות פונמות בודדות, כאשר במהלך התפתחותו האותיות יצגו עיצורים בלבד ורק בשלב מאוחר יותר הופיעו התנוונות. הבחנה בין מערכות כתוב אלפביתיות התבessa בעיקר על מעמדן של העיצורים והתנוונות. בשפות השמיות (כמו עברית וערבית) רוב המלים כוללות שורש עיצור, אשר לתנוונות היה תפקיד חשוב מאוד (כמו לעומת זה, בחקרת מבנה האורתוגרפיה הערבית והשפעתה על דרך העבודה של מלים בשפה זו והדרישות הקוגניטיביות שהשפה מכתיבה חוקרים שונים התמקדו בשני אספקטים, המרחבי והלשוני. בשפה הערבית ישן 28 אותיות (לעומת 22 אותיות בעברית) אך בនוסף, לעומת זאת מרכיביות אורתוגראפיות נוספות: האחת קשורה לייצוג שונה של אותה יחידה פונמית (למשל, "צוג הצליל ע", המקביל לאות ע' בעברית, משתנה על פי מיקומו בתחום, אמצע או סוף המילה, ולפי החוקים הקבועים של ההתחברות בין האותיות שלפני ואחריו: עבֵר, תְּרֻעָע, סְעִלּ, אַסְרָע, טָלָע) (Al-Jedra et al., 1986). מרכיבות שנייה, הקשורות לאותיות המייצגות פונמות שונות ונכתבות בצורה דומה עם הבדל קל (מספר הנקודות ומיקומן), כמו האותיות בצליל B. עזאם (Azzam, 1993) ציינה שהבעיה המרכזית קשורה בעובדה שהילד צריך לזכור שלוש או ארבע צורות לכל אחת בהתאם למיקום במילה וביכולת להבחין בין אותן אותיות על סמך הבדלים דקים של תוכנה בודדת (העדר או מיקום נקודות באותיות). בדיקה ישירה של משתנה זה נעשתה ע"י אבראים וחבירו (Eviatar & Aharon Peretz, 2002) תוך שימוש בפרדיגמה נירופיזיולוגית (מבחן ה- Trail Making Test) בגרסת הראייתית (visual) והגרסה בעל פה (oral) ליהיו מוחשי של האורתוגרפיה הערבית לעומת העברית. התוצאות הראו עיכוב ביהוי הגרסה של אותיות העברית לעומת העברית, וכמסקנה החוקרם הייתה כי האותיות בשפה הערבית קשות יותר ליהיו מאותיות בעברית, וזאת בשל מרכיבותן הצורניות. תמייהה בגורם האורתוגראפי של הכתב העברי בגין מרכיב ציוה אותיות והגורם להאטת הקריאה נתרם בעדיות מחוקרים נורובלשניים (ראה, Ibrahim, & Ganayim, 2004). במחקרה של אビיטר ו עמיתיה שעסוק בהחלחות לקסיקליות לשודות ראייה שונים, מצאו שקשה יותר לזהות אותיות הדומות בתכניות (features) שלهن מאשר אותיות הלא דומות.

פונולוגיה: שני רבדי השפה, הכתובת (אלפומ'חא) ומדוברת (אלעאמיה) נבדלות במישור הפונטי (כולומר ביחידות הקול הבסיסיות המהוות את צלילי הדיבור). רוב הaggerים בשפות אלו משוטפים אך ישנים גם הגאים המשתנים מעבר מהשפה הכתובת לשפה הדיבור בשל הקושי בהגיית פונמות בהקשר הפונטי שבו הן מופיעות והודושים מאמץ רצוני של הנעת אברי הארטיקולציה [לדוגמה, הפונמות פ (פ/), ג (ג/), ק (ק/), נגגים בדרך כלל, א (א/), או ק (ק/), ג (ג/)] בהתאם].

מורכבות נוספת הגורמת להאטת ולשגיאות בחווי מלים קשורה במערכת הסמלים (ניקוד) המציג את התנוונות המתווספות לאותיות בכפוף לחוקי הדקדוק בשפה. הכתב הלא מנוקד יוצר בשפה הערבית (כמו העברית) הומוגרפים שיכולים להיקרא בצורה שונות ולשאת משמעויות שונות (Abu-Rabia & Seigel, 1995). מצב זה נקרא אורתוגרפיה שטוחה כאשר הכתב הלא מנוקד יוצר אורתוגרפיה عمוקה, בה היחס בין גורמות לפונמות אינו חד-חד עולי (למשל: **كتب** (kataba), ניתן לקרוא אך ורק בזורה אחת. לעומת זאת, המילה הערבית **كتب** (ktb) ניתן לקרוא בכמה צורות: ת hollow זיהוי המלים אצל הקורא המקורי המתחילה ומחלש (Abu-Rabia, 1997, 1998)). במחקר על השפה הערבית, מצא ابو רביע, כי העברית המנוקדת מקופה על ת hollow זיהוי המלים אצל הקורא המקורי המתחילה ומחלש (Abu-Rabia, 1997, 1998).

אורתוגרפיה عمוקה, ומהוות מקור לקשיי ברכישת הקריאה. במחקר של ابو רביעה וטאהא (Abu-Rabia & Taha, 2006) נמצא שפונולוגיה הינה האחראית העיקרית לשגיאות כתיב (50%) בשפה הערבית, כאשר נמצא שגיאות כתיב פונולוגיות הן הדומיננטיות ביותר בקורב ילדים ערבים בין כתות א' עד ט'.

אלבחרי (2007), מחזק את ההשערה לפיה ילדים דיסלקטיים ערבים הינם בעלי ליקויים בתחום העיבוד הפונולוגי כך שנמצאו הבדלים משמעותיים בין דיסלקטים לילדים מקובצת הביקורת, המרמזים על יכולות פונולוגיות נמוכות בקרבת הדיסלקטים הערבים (Elbeheri & Everatt, 2007).

המודעות לבניה הצלילית של המילים נמצאה כגורם מטה-לשוני עיקרי המשפיע על רכישת קריאה. יכולת זו נקראת מודעות פונולוגית. אביתר ו אברהים (Eviatar & Ibrahim, 2001) מצאו כי רמת המודעות הפונולוגית אצל הילדים העربים הייתה דומה לזה שאצל הילדים דוברי הרוסית, ואצל שנייהם גובהה יותר מאשר אצל דוברי עברית. עדות נוספת לכך בין מודעות פונולוגית ומימוניות הקריאה בשפה הערבית אצל דיסלקטים, ניתנת על ידי אלבחרי ועמיתו (Elbeheri & Everatt, 2007). חוקרים אלו מצאו הבדלים משמעותיים בין ילדים דיסלקטים לילדים מקובצת הביקורת, המרמזים על יכולות פונולוגיות נמוכות בקרבת הדיסלקטים הערבים. המחקר מחזק את ההשערה לפיה ילדים דיסלקטיים ערבים הינם בעלי ליקויים בתחום העיבוד הפונולוגי.

במחקר נוסף, סייג'-חdad (2004) בדקה את השפעת המרחק הפונטיציאלי בשפה הערבית, בין השפה הכתובה הסטנדרטיבית והמודברת, לבין מודעות פונולוגיות. בunosf, הוא בדק את השפעת המיקום של פונמת המטרה (ראשניות לעומת סופיות). הממצאים הראו קשיי מיוחד בבדיקה פונמות ראשניות בהשוואה לפונמות סופיות גם מ-VCVC ו-CVCC. תוצאות תואמות אלו מצביעות על לכידות חזקה של וחוות-VC בערבית מאשר של חרוז-VC, תוצאות שתואמות למחקר של אביתר ו אברהים (Eviatar & Ibrahim, 2001). בunosf, נמצא כי למרות שפונמות מהשפה הספרותית היו קשות יותר מאשר אלו המשובצות בפסיאודו-מילה. נמצא המשובצות במילים ספרותיות היו קשות יותר מאשר אלו המשובצות בפסיאודו-מלחינים. נמצא זה מצביע על כך שהמרחק בין השפות משפיע על הדיקוק בפענוח לטובות השפה המודברת. ברמת הלקסיקון, למרות שרך כמה פריטים לקסיקליים מסוותים לשתי השפות, פריטים אלו מאופיינים בדרגות משתנות של קרבה בין שתי הצורות שנמצאות בטווח של יצוגים פונולוגיים זמינים בשני הסוגים (Saiegh-Haddad, E, 2003) למרות ששתי צורות אלו נמצאו כאמור כמאוחسنות בלקסיקונים נפרדים וחזרה (Ibrahim, 2006).

מורפי-תחבירי: זה התחום אשר עוסק בצוני הלשון, דרכי היצירתם לבסיסים, הרכbam וחולוקתם. האורתוגרפיה האלפביתית נבדلات בשקיפות המורפולוגית שלהן. שפות מחוברות, כמו אנגלית (concatenative), משתמשות בתהיליכים מmorphologים ליניארים על מנת להפיק מילים חדשות משורשים חופשיים ובכך לרבות את הזרות הפונולוגיות והאורתוגרפيات הייחודית שלהם ומגדלים את השקיפות המורפולוגית. לעומת זאת, ערבית (בדומה לעברית) מאופייניות בכך שאותיות השורש של המילה אין משורשות (non-concatenative) עם המוסףיות דבר היוצר רמה גבוהה של מורפולוגיה מבוססת-שורשים מלאכותית (& Ravid, 2001; Malenky, 2001) ונחשבות לגבוהה פרודוקטיבית בשל תהליכי הגזירה המורפולוגיים. רוב המילים בערבית בנויות משתי מורפומות: מורפמת השורש ומורפמת התבנית משולבות יחד לצירוף מילה מסוימת [המילה "تكميم" (TAKRIM) בערבית מורכבת כושוש "كرم" (KRM) והتبנית I--TA-]. שני סוגים המורפומות מעברים סוגים שונים: השורש מעברי יותר אינפורמציה מאשר התבנית הפונולוגית, ואילו התבנית מביאה לפירוש גרעין המילה (Abu-Rabia, 2001). הבנית המילה יכולה להיות מורכבת ממוספיות תחיליות, סופיות ות Zukot, אשר השתלבו עם השורש יכולה לשבור את הרץ המשמי של אותיות השורש (Abu-Rabia & Taha, 2004). הנגעוות למילה המורפולוגית נקבעת מודעות המורפולוגית. למודעות זו יש השפעה ניכרת על התפתחות CISורי הקריאה באורתוגרפיה האלפביתית. הראיות שהשנוו ילדים חד-לשוניים דוברי אנגלית מצביעות על מערכת יחסים חיובית בין מודעות מורפולוגיות לבין התפתחות הקריאה והאיות. מערכת יחסים זו הוגמה גם בשפות אחרות (Abu-Rabia, Share & Mansour, 2003). יחד עם זאת, יש הטוענים שבערבית שטוחה, יתכן ומתהליכים פונולוגיים יתגלו בתהליכי המורפולוגיה. זאת בכלל שהמבנה האורתוגרافي הוא שקט וקрайא לא מחייבת הסתמכות על כישורים מורפולוגיים ברמה גבוהה. לכן, מודעות פונולוגית צריכה לתרום בצורה חזקה יותר לקריאת ערבית שטוחה מאשר

לאנגלית בעלת עומק אורתוגראפי (Ravid & Malenky, 2001). סיג'-חדר (2003) בדקה את הקשר המורפולוגי בין ערבית לאנגלית ולא מצאה קשר ביכולת זו בין שתי השפות, במילוי שנבדקה המורפולוגיה הגיזונית, השונה בין השפות (הערבית והאנגלית) כאשר השטף בקריאת מילים מורכבת נובא על ידי מודעות מורפולוגיות בקרוב שתי השפות (Saiegh-Haddad, 2003).

סיכום:

לשפה הערבית יהודיות משלה בתחומים כגון, הדגלויסיה והפער הפונולוגי בין שני רבדי השפה, המורכבות האורתוגרפית והמורכבות המורפו-תחבירית. ליהדות זו ישן השלכות רבות על התהילה התקין של רכישת הקריאה שבא לידי ביטוי בין השאר בכך שמדובר ידע רחב ומוקף בשלב מוקדם של רכישת הקריאה. במיוחד, המרחק הפונולוגי בין שתי השפות נמצא כמעקב את רכישת המינימוניות הלשוניות בשפה הסטנדרטית ותהליכי קריאה בסיסיים כגון רגשות לפונמות סטנדרטיות, "צוג פונולוגי" של יהדות פונולוגיות המאפיינות את השפה הסטנדרטית, שליפת מלים סטנדרטיות, דיווח בעונש המילה, שטף קריאה והבנה שמייעתית. אצל ילדים עם יכולות לשונית נמוכות, הדבר גורם אף לשלים בשלבי רכישת מינימוניות הקריאה. ואכן, במחקרים חדשים הפונולוגיות של ילדים בנסיבות א' דורי ערבית על פני דורי עברית, הישגים בקריאת טקסט נמוכים יותר מבחן מתודיקי (Ibrahim, Eviatar & Aharon Peretz, 2007) נמצאו, כי למורות היתרונות במודעות הפונולוגיות של ילדים בנסיבות הקריאה. ממצאים אלו תומכים בגישה כי לאור המורכבות של האורתוגרפיה הערבית, המשקל החוסם של התהילים הפונולוגיים והחוותיים עשוי להיות שונה אצל קוראי הערבית. בהקשר זה, המבנים הפונולוגיים, המורפו-סינטקטיים, והלקטיליים, עשויים להיות לא מוכרים לילדים במשך התחלתי הקריאה ב合作共赢ו, דבר שהופך את למידת הקריאה למשימה כפולה שבה שפה ולילדים נדרשים לרכוש במקביל הן מערכת לשונית, והן מערכת אורתוגרפית. מצב עניינים זה מצריך מאמץ פדגוגי מיוחד ומודגש את הצורך בתהערבות מתקצעית שיטית על מנת להתגבר על קשיים שהשפה מציבה בפני הלומוד הערבי המתחל.

ביבליוגרפיה:

מבחן מיצ"ב- תשס"א, **מבחן הנערכם בכיוות בית ספר יסודי וחטיבות בניינים**

המשמעות הארץית למערכת החינוך, שפת אם עברית וערבית כיוות ד' ו-ח', יוני, 1996

Abu-Rabia, S.(1997). Reading in Arabic orthography: the effect of vowels and context Reading accuracy of poor and skilled native Arabic readers. **Reading & Writing: An Interdisciplinary Journal**, 9, 65-78.

Abu-Rabia, S.(1998). Reading Arabic texts: Effects of text type, reader type and Vowelization. **Reading & Writing :An Interdisciplinary Journal**, 10, 106-119.

Abu-Rabia, S. (2001). The role of vowels in reading Semitic scripts: Data from Arabic and Hebrew. **Reading and Writing: An Interdisciplinary Journal**, 14, 39-59.

Abu-Rabia, S. & Siegel, L. S (1995). Different orthographies, different context effects: The effects of Arabic sentence context on skilled and poor readers, **Reading Psychology** 16, 1-19.

Abu-Rabia, Share & Mansour, (2003) - Word recognition and basic cognitive processing among reading disabled and normal readers in Arabic. **Reading and Writing: An Interdisciplinary Journal**, 16, 423-442.

Abu-Rabia, S. & Taha H. (2006) - Phonological Errors in Arabic Spelling Across Grades 1-9. **Journal of Psycholinguistic Research**, V. 35,N. 2, 167-188.

Adams, M.J. (1990). **Beginning to read: thinking and learning about print.** Cambridge: MIT Press.

Al-Munjed. (1986). **Beirut: Dar el-Mashrek**

Azzam, R. (1993). The nature of Arabic reading and spelling errors of young children. **Reading and Writing**, 5, 355-385.

Bentin, S. & Leshem, H. (1993). On the interaction between phonological awareness and reading acquisition: It's a two-way street. **Annals of Dyslexia**, 43, 125-148.

Bradley, L., & Bryant, P. E. (1983). Categorizing sounds and learning how to read-a causal connection. **Nature**, 301, 419-421.

Eviatar, Z. & Ibrahim, R. (2001). Bilingual is as bilingual does: Metalinguistic abilities of Arabic-speaking children. **Applied Psycholinguistics**, 21(4), 451-471.

Eviatar, Z., Ibrahim, R., & Ganayim, D. (2004). Orthography and the hemispheres: Visual and linguistic aspects of letter processing. **Neuropsychology**, 18(1), 174-184.

Elbeheri, G. & Everatt, J. (2007) Literacy ability and phonological processing skills amongst dyslexic and non-dyslexic speakers of Arabic. **Reading & Writing**, 20, (273- 294).

Ferguson, C. A. (1959). Diglossia. In P. P. Giglioli (Ed.), **Languages and social context** (pp. 232-251).London: Penguin.

Ibrahim, R. (2006). Morpho-Phonemic similarity within and between languages: A factor to be considered in processing Arabic and Hebrew. **Reading and Writing**, 19, (6), 563-586.

Ibrahim, R. & Aharon-Peretz, J. (2005). Is literary Arabic a second language for native Arab speakers?: Evidence from a semantic priming study. **The Journal of Psycholinguistic Research**, 34(1), 51-70.

Ibrahim, R., Eviatar, Z., & Aharon Peretz, J. (2002). The characteristics of the Arabic orthography slow it's cognitive processing. **Neuropsychology**, 16(3), 322-326.

Ibrahim, R., Eviatar, Z., & Aharon Peretz, J. (2007). Metalinguistic awareness and reading performance: A cross language comparison. **The Journal of Psycholinguistic Research**, 36(4), 297-317.

Ravid, D. & D. Malenky. 2001. Awareness of linear and nonlinear morphology in Hebrew: a developmental study. **First Language** 21, 25-56.

Saiegh-Haddad, E. (2003). Linguistic distance and initial reading acquisition: The case of Arabic diglossia. **Applied Psycholinguistic**, 24 , 431-451

Saiegh-Haddad, E. (2003). Bilingual Oral Reading Fluency and Reading Comprehension: The case of Arabic/Hebrew (L1) - English (FL) Readers. **Reading and Writing: An Interdisciplinary Journal** 16: 717-736.

Saiegh-Haddad, E. (2004). The impact of phonemic and lexical distance on the phonological analysis of words and pseudowords in a diglossic context. **Applied Psycholinguistics**, 25, 495-512.

Shatil, E., & Share, D.L. (2003) .Cognitive antecedents of early reading ability:A test of modularity hypothesis. **Journal of Experimental Child Psychology** ,86, 1-31.

התוכנית הישראלית לטיפול התנהגותי קוגניטיבי

**תוכנית הכשרה דו / תלת שנתית בפסיכותרפיה התנהגותית קוגניטיבית
עד 20/11/2008, תל השומר / חיפה**

קורסים מתקדמים בטיפול התנהגותי קוגניטיבי (CBT)

- ד"ר יפעת כהן
  - גב' חנה רוזנברג
  - ד"ר יוסי אדר
  - מ"ר עופר פולד
  - ד"ר רות מלכינסון
  - ד"ר סרג'יו מרצ'בסקי
  - ד"ר סרג'יו מרצ'בסקי
  - ד"ר יאיר אברהם
  - ד"ר נעמי אפל
  - ד"ר ריצ'רד אורינג
- טיפול דיאלקטי התנהגותי DBT
מיומנויות חברתיות ביחסים ביןאישיים
CBT ודמיון מודרך
טיפול ממוקד סכמה ע"פ יאנג
טיפול קוגניטיבי קונסטרקטיביסטי באבל
שיפור המוטיבציה לטיפול
טיפול בפסיכוזות ACT ע"פ היז
טיפול קבוצתי התנהגותי קוגניטיבי
טיפול בהפרעות חרדה מורכבות

* הקורסים למתקדמים יתקיימו ביום חמישי אחח"צ בתל-השומר ** הקורסים מוכרים לצור גמול השתלמאות.

יעקב סיני, 'התוכנית הישראלית לטיפול התנהגותי קוגניטיבי'

מצולות ים 21 גבעתיים 53488, טלפונים: 03-5713902, 03-2224959, 052-544-6220392

גב' מור זאהה מזכירת התוכנית

www.hebpsy.net/cbt • sini5@netvision.net.il

האגודה הישראלית לפסיכותרפיה פסיכואנליטית

בית איזי שפירא - עמותת אבי (ע"ר)

BEIT ISSIE SHAPIRO - AMUTAT AVI

המרכז לטיפול רגשי הילד ובמשפחה בית איזי שפירא - רעננה

צילה של אחריות

פסיכותרפיה פסיכואנליטית בילדים עם נכויות התפתחותיות ובהוריים

המרכז לטיפול רגשי הילד ובמשפחה בית איזי שפירא, בשיתוף עם האגודה הישראלית לפסיכותרפיה פסיכואנליטית, מזמין את ציבור אשי המקצוע העוסקים בתחום, ליום עיון שיתקיים ביום ב' 23.6.2008 במכון הבינלאומי ללימודיו המשך בתחום הנכויות התפתחותיות ע"ש טראמן, בבית איזי שפירא - ברעננה.

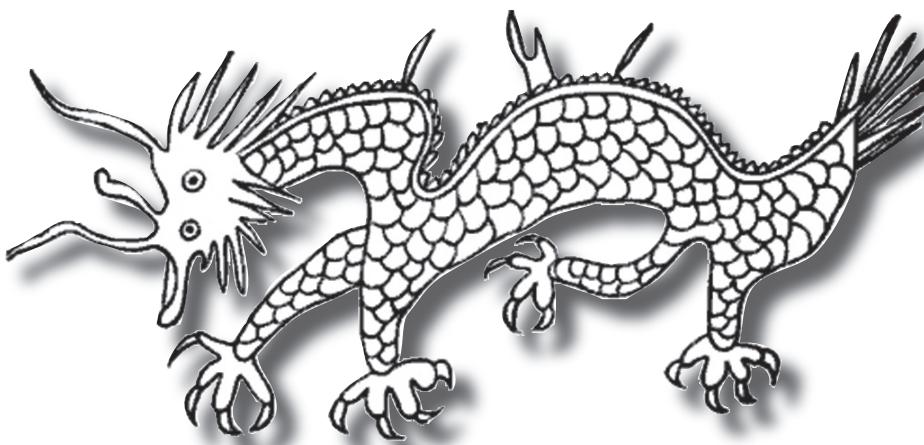
ד"ר נתן גוטמן אבנרי, בזכות האהבה – פנטזיה ומציאות השווים בקשר בינו ההוראה לפעוטות עם פגיעה התפתחותית.

גב' סנדורה הלוי, From nobody to know body – קשב לחווית גוף ומגע במפשש הטיפול.

גב' צופן אגמון וגב' נעה הס, מילבּ כואבּ להלבּ מהגישׁ – הצעת מקרה, טיפול במוסיקה בענრ עם שיתוק מוחיבּ מר יהושע דורבן, יחסים וחווים עם המות: תהליכי אבל בתמודדות עם פגיעות פיזיות, מחללה ופגמים בילדות ובגרות.

מר יצחק הרשברג, גב' מונה זופניק, לעת באחריות – תהליכי מקבילים בחולדתו ובהתפתחותו של יום העיון.

פרטים והרשמה בטל: 09-771608 ; פקס: 09-7701219 ; דוא"ל: rasid@beitissie.org.il

להפוך פרשנות לעשייה ולבוד בחוויה משאלות סטודנטים לרציונאל תיאורתי ומודל עבודה

■ רונן ברגר ■ מנהל המרכז

לطب-טרפיה

ותוכניות ההכשרה

באוניברסיטת חיפה

ומכוון שלוב, מכללת

ספר ות.מ. מנהל

תוכניות הטבע-טרפיה

במשרד החינוך

ובמשאבים

הקדמה

בעשורים האחרונים האחרונות גדל והולך השימוש בכלים לא מיולאים וחוויתיים בטיפול ובחנוכה. תהילר זה מתבטא, בין היתר, בשימוש הרוח והולך בקלפים טיפולים כמו גם בהתקבשות על שיטות עבודה, שבהן המדדים היצירתי והלא-ווריאלי, מהוות את ציר העבודה העיקרי. הטיפול בחבעה ויצירה מודגמים תהילר זה, כאשר משתמש בדרמה, בתנועה, במוזיקה ו/או ביצירה ככל דיאגנוסטי וכמדומים עבודה עצמאי (Jennings 1998 ; Landy 1996 ; Rubin 1984). שיטת הטע-טראפיה מרחיבה גישה זו כאשר שמה במרכזו את המפגש הבלתי-אמצעי עם הטבע, את החוויה החושית והדמיון (ברגר ומקלאוד 2007). למרות שהסתירות של כל אחת מגישות עבודה אילו כוללת התיחסות לפוטנציאלי הטיפולי של המדדים דרך עבורת, את יכולתו לעקוף את מנוגנוו ההתנגדות הקוגניטיביים ותפקידו בפיקוח היצירתיות קיימת התיחסות מוגבלת למשמעות הטיפוליות הרחבות של השימוש במידדים אילו, ושל המעבר והשלוב בין מדדים אחד לשני (Inter-model).

בשנים האחרונות אני מנהל ומנהה מגוון תוכניות הכשרה בטבע-טרפיה ומלמד בתוכניות המלמודות פסיקורת-טיפול פסיקורת-טיפול גוף. בכל שנה, כחודשים-שלושה לאחר תחילתן עלות "התנגדויות" וביקורת ביחס לשימוש הרב בכלים לא מיולאים ועל המיעוט הייחסי בעיבוד ווריאלי. נראה שחלק מה משתתפים נהנה מדרך עבודה זו במשך שלاهרים התנהלות זו נראות כלל מקצועית ואפילו כבלתי אחראית. מאמר זה משתק ברציונאל שבביסיס צורת עבודה זו. הוא מדגים את יישומה בפועל ואת האופן בה הופכת פרשנות פסיקולוגית להתרעות יצירתיות-חוקרת. הוא מדגים גישת עבודה הנשארת בחוויה – מהפתייה והחומר הקבוצתי, דרך גוף העבודה וההתנסות הניסויית ועד לסייע המפגש בטקס הפרידה. בהתאם לנושאי הלימוד שנלמדו בתוכנית ההכשרה עליה מבוסס תיאור מקריה זה, אתייחס בעיקר למועדים הקשוריים בשלבי התפתחות הקבוצה, למונחים מגייסת החсон ולמנוחים נבחרים כהטבע-טרפיה. כרגע לחשיבות החוויה ב"טיפול" ומתוך כבוד למורי PROF מולי להד שיצר אותה אתייחס למודל הגש"ר המא"ד (BASIC-PH), ולא לגישות חוויתיות אחרות כגון הפסיכולוגיה הטרנס-פרסונלית, הפסיכותרפיה ממוקדת הגוף, הטיפול במשחק, הדרמה תרפיה או הנטואלט. ניתן היה להסביר גם מהפרט-קטיביות הללו כמו גם מאילו של גישות חוויתיות נוספת.

גישה לעבודה חוויתית – על מה ולמה...

בדומה למודל הגש"ר מא"ד (BASIC-PH) שפיתח להד (2006) כדי לעוזד חסן ויכולת התמודדות טוביה יותר עם משברים, כך גם הטבע-טרפיה מבקשת להרחיב שפות וערוצי תקשורת שהאדם מכיל יכול לתקשר דרכם עם עצמו ובסביבתו: הגוף, השכל, הרגש, האמונה, היכולת החברתית, והדמיון (ברגר ולהד, בדפוס). על-פי תפיסתו של חד פיתוח ערוצים אילו יכול לקדם משמעותית את רווחת חייו הכלכלית והפסיכולוגית של האדם (Well Being & Psychological Health), להרחיב את הפסיכקטיביה על חייו ועל האופן בו יכול לעצבם. היא גם יכולה לעזור לו להתמודד עם משברים ואף למנוע פוסט טראומה (PTSD). מפרט-קטיביה אקו-פסיכולוגית ניתן לראות כי קיימם קשר הדוק בין צמצום שפות אילו, להתרחקות האדם מהטבע ומהחומר השבטיים ולמעבר לצורות החיים המודרנית, שבמרכזו התפיסה הטכנולוגית (Berger 2007). נראה שתהילר זה והמהפכות התעשייתית והמדעית שקידמו אותו לא שינו רק את יחסיו האדם לטבע, לדת ולבוצה אלא אף חיזקו את פיתוח "העורך החושב" – הקוגניציה, בעת שנותנו פחות מקום לעוצמים החוויתיים המועוגנים בצדוי הימני של המוח: הרגש, הדמיון והגוף. התיחסות זו מתבטאת כיום בביי הספר בהם רוב הלמידה מתבצעת באופן קוגניטיבי ובציר הליניארי. נראה כי דפוסי תרבותינו לא רק שאינם מפותחים "ערוצי חוויה" תומכי חסן אילו אף מצמצמים

**נראה כי דפוסי
תרבוטנו לא רק שאים
פתחים "ערוצי חוויה"
תוכמי חסן אילו אלא
אף מצמצמים אותם**

**באופן זה אנו עושים
לומר ליד שכבה
שיספיק כי "בניים לא
בוכים" (ובכך לצמצם
את העורך הרגשי),
לייל שסמכיא סיפורים
שיפסיק לשקר או
"שיפסיק לעופף"
(הଉוץ הדמיוני)
ולצעק על יד שוד
בכיסא ומתתקשה
בחשיבה ליניארית
שירגע (או לתת לו
רייטלי) (הઉוץ הגוףני)**

אותם (ברגר 2007). באופן זה אנו עושים לומר ליד שכבה שיספיק כי "בניים לא בוכים" (ובכך לצמצם את העורך הרגשי), לייל שסמכיא סיפורים שיפסיק לשקר או "שיפסיק לעופף" (הઉוץ הדמיוני) ולצעק על יד שוד בכיסא ומתתקשה בחשיבה ליניארית שירגע (או לתת לו ריאטלי) (הઉוץ הגוףני). התובנות זו יכולה להסביר גם את השיעור הגדל והולך של ילדי ADHD, אלו שสภาพ הגוף, הדמיון והרגש מפותחים אצלם ומתתקשים להתמודד עם הבקשות החברתיות לתפקיד בצוורה ליניארית ולמקד את מפגשיהם עם העולם בעורך הקוגניטיבי. דרך ההתנהלות שלנו בעולם המודרני והאינטראקטיבי, בה חלק גדול והולך מהתפקידות הבין-אישית מתבצע דרר אינטרנטני, פלאפונים והודעות SMS יכולת גם להשביר את הגידול בהקשר התפקידות הביניאישית וביכולת הפרט "להיות בקשר" ולהתIMER על-ידי אנשים אחרים (הઉוץ החברתי). תהליך זה, יחד עם התפתחות העצמי המונופץ (Shattered Self & Empty Self), ההתרחשות מהבטע והחיפוש הגדל והולך אחר ממשמעות והקשר (Berger 2007; Gergen, 1991; McLeod, 2000 ; West, 1997; West, 2000) יכולים להסביר גם את התפשטותן של תופעות כגון בזיחות וניקור ואיitem גם הדיאן (Berger 2007; Berger, Berger & Kellner 1974; Berger 2000) השהות בטבע מפעילה את כל החושים ומזכירה לרוב האנשיםחוויות יולדות. לכן, ניתן להיעזר בה כדי לתת לגיטימציה "להורייד נעלם", להיפגש, לשחק ולתת יותר מקום לעצמי החוויה. באופן זה הטבע-טרפיה מזמין אותנו להתחבר לילד, חיבור שמאזן את הרחבת השפות הנשכחות ומחבר אותנו לאינטואיציה ולאוטונמי. העבודה החוויתית מעוגנת הגוף בטבע-טרפיה מזמנת גם את החיבור לעצמי האקלובי" (Berger 2007; Macy 2005; Seed 2005), שמאפשר לנו להתחבר לידע וליחסון הקוסמיים המעוגנים בתוכם ידע רחוב, עתיק ועשיר מזה שהידוע האיש והתומך מכך. חברו טרנס-פרנסונאל וטבע-טרפי מסוג זה, מוסיף לעורך ההתמודדות של הגש"ר מאה"ד מימד נוסף ומאפשר לאדם לקבל תחושות רצף, השתיכות ומשמעות דרך החיבור/agorlam ולבצחיו (Berger 2007).

סקירה זו מדגישה את חשיבות החוויה ב"טיפול" ואת הפוטנציאל שיש לטבע-טרפיה לפתחה. היא מציגה פרספקטיבנה המתיחסת ל"טיפול" כזה הבא לפתח את משאבי ההתמודדות האישיים של הפרט, את הרחבת שפותיו ויכולתו לתת לחוויו משמעות. היא מאמינה בכוחו האדם להחלים ולרפא את עצמו וביכולת הטבע להציג ולהעצים את התהילך. השקפה זו, מרחיבת את התפיסה כי מטרת "הטיפול" לפטור קשיים מסוימים. היא גורסת כי תפקידי המרכז של המטפל, הוא לא אפשר ולמן מרחב בטוח לחקירה-חויה-משחק תוך שהוא נשאר מכיל וצע. על-פי גישה זו תפקידי של המטפל בmoment משמעות, יתבסס על החוויה ותהילך הכוחו הגוף-רוח-נפש ויתרחש (אם בכלל) ממרחוב שיאפשר לה "לש��ע" תוך כדי הזמנת המטופל לצקת את משמעותו שלו. ראוי לסייע זוז, ולומר, כי דרך עבודה זו חייבת להיות מותאמת למאפיינו, יכולותיו והשלב ההתפתחותי של הלוקה/קבוצה. יתרוך כי בשלבי התפתחות ראשוניים ועד שדרך עבודה זו והיזכרות בשפות הנשכחות תתרחש, ידרשו הכוונה והחזקת רבים מצד המטפל, גם ככל שעשויים לכלול מטען פשר מארגן, כמו הנזון תחושת ביטחון ומרחיב את הפרספקטיבנה.

רקע לסיפור המעשה

טיאור המקרה המרכזי יתייחס למפגש השבעי בתוכנית הדו-שנתית להכשרת מנחי קבוצות בטבע-טרפיה שהתקיימה בת.ל.מ תשס"ח. שנתה הראשונה של התוכנית מתמקדת בלימודי תיאוריה ומודלים מתחום הנחיתת הקבוצות ומתחום הטבע-טרפיה ושנתה השנייה בהדריכה על עבודה מעשית. במפגש החמישי מול דפנה טסה, שמלמדת את הנחיתת הקבוצות, העלן חלק מה משתתפים טענות כי "חסר עיבוד" לחלקם הסדנאים – של הטבע-טרפיה. חלק מה משתתפים אמרו כי הם חשים מבולבלים (אולי אף מוצפים) מהחוויות שנחוו בסדנאות הטבע-טרפיה, כי אינם מבינים בדיקות דרך המנחה ואת האופן בו יכולים לישם אותן בשדה. במהלך הסשן הראשון, במפגש השישי (שהתקיים בחדר ונמשך כשעתים), קיבלת התנגדות זו משנה תוקף מול. מהشيخה נראתה היה, כי חלק מה משתתפים דרכי העבודה החוויתית, הגוף-רוח-נפש בהן עבדו חדשות ועצם הכנסה למדדים לא מוכר זה מעלה חששות. חלק מה משתתפים, שהתנסו בעבודה טיפולית / או קבוצתית מילולית, הרגישו שחרר עיבוד מילולי ושהעדרו משאיר אותם מבולבלים או בחויה כי "הענין לא נסגר". השיחהaire את

הנקודה כי בנוסף להתנגדויות הקשורות בתהליכיים פסיכודינמיים ובשלבי ההתפתחות הקבוצה, בהשלכות שנגשות בתחום ובהתנגדויות הקשורות לתהליכי המעבר בשלבי הבידול-נפדות (רטאן וסטון 2004, רוזנוסף 1997, MacKenzie & Livesly 1983). יתרן גם, כי היא קשורה גם למפגש שעשויים לאפיין שלבי מעבר בתהליך ואת זה של שלב הבידול בפרט התבטא גם באכוטיות הסיפור הספונטאני, שהמנחה הזמן את הקבוצה להמציא ולספר במעלה (story making). יחד עם זאת נראה היה כי שהסיפור מחזק ומתחזק את עצמו, מתגעג בעצמו, במודע ובעצמה בין הڪטים השונים: יצירה וחורבן, תקווה ודיכאון, סדר ואaos. בהמשך השיחה, יחד עם ההקללה שנראית בין אכוטיות הסיפור שהומצא לכעסים ולתוקפנות שהובילו בשיחה הוורบาลית ואמירות המנחה "trust the process" חוותה שאלת הנבדלות בין המשתתפים כמו גם הבדלים בין גישות העבודה של שני המנהים שנכחו במפגש: דפנה שמייצגת את גישת העבודה הורבלית ופסיכודינמית-קלאסית, ואנוכי שמעבר לטבע-טרפיה מיצג גם גישת עבודה נרטיבית וחוויתית, מעוגנת גוף ודמיון. מכיוון שעבדנו בחדר קטן שלא אפשר לי לעתל את המתח והתקפנות לעשייה גופנית-דרמטית ולתת לה מקום דרך משחק תפקידי והתנסיות גופניות מזמינים קופליקט ופתרונו התחלתי לחוש מותוסכל. תסקול זה נבע גם מכך של היכולת תוקפנות וגם מתחשת המקצועית שאני מלאה את תפקידי נאמנה – להראות למשתתפים כיצד ניתן לתוכור בתהליך הבידול ולפרק מתחים באמצעות משחקים וחוויתים ולא דווקא דרך שיחה מילולית. בחוץ ירד גשם והוא ברור כי ברמת חוסר הביטחון ששרר, לא יהיה מתאים להציג לקבוצה ליצאת ולעבוד בגשם. הפסיקתי את הדיאלוג ושיתפתי את הקבוצה בהרגשתן. שיקפטית את החודדות ותחשوت חוסר האמון וניסיתי לנמל אוטם, על-ידי מיקום הקבוצה והתהילה ביחס לשנתיים של התוכנית, ש כאמור הוא מאד ראשון. בניסיון לעובד דרך האונה הימנית של המוח נתתי דמיוי סיפור (מטפורה) על אוניה שכבר עבבה את המוח ומתחליה להתרחק ממנה. השוואים עלייה יכולים לאות אותו בהתרחקות אבל החזרה אליו נעשית כבר מרכיבת ואולי אפילו בלתי אפשרית. מצד שני עדין לא ברור בדיק לآن היא מפלה, מה מזג האויר מזמן ואילו תחנותינו יהיו בדרך...

נראה היה ששימוש במטפוראה נרמל את מרבית חוויות החדרה והרגע את הרוחות. בעבר שתיקה, שנראה שהמשתתפים משתמשים בה כדי לעקל את הסיפור, בבקשתו שנמשיך בנושא שתוכנן להיום, למוד טכניקת "הסיפור שצריך לשמעו עכשו" (Lahad 2005). רעות בקשה לזכור עוד משהו שכנו אם לא, תצא מותוסכלת. ביקשתי ממנה לעצור ולהכיל את הרגשותה, לתת לה מקום בגוף ולהתבונן בתנועת התחשוה בהמשך היום. כדי לתוכר מעבר לעבודה עם הסיפור הזמן כל משתתף לחתך עשרים דקות עם משתתף נוסף, ולהשתמש בזמן זה לשוחח על שרכיים, לאוור ולהתאוור ("באדים"). לאחר הפסקה, כמשמעותה אחת התנדבה להמחשת הטכניקה התרבות סיפור (שהומצא באופן ספונטאני בטכניקה המסויימת) על אובדן שחוותה, על המשמעות שננתן לה ועל האופן בו צמחה ממנה. לאחר שימושתיפים נוספים הדחדו סיפורים מחייבים סימנו את המפגש בטקס, בו עמדנו יחד במעגל במרכז החדר, בתחשות אחותה, כבוד והצדחות. נראה היה כי העבודה עם היחיד המספר את סיפורו והדוחות של סיפורים נוספים, אפשרה לקבוצה לנوع דרך האינדיבידואציה ולחוות לרגע את מרחב האינטימיות. באומרו זאת, אני מתייחס ל תפיסתה של הדרמה-טרפיטית מייל דורון, הטוענת כי בכל מפגש הקבוצה מתנסה ועובדת את כל שלבי ההתפתחות הקיימים. באופן זה כל שלב יחווה בהתאם למיקום הקבוצה על הרץ המלא שלו, ועם זאת במלואות וחסית לכואן וعصשי. העבודה עם הסיפור והטקס שנוצר בסופו מהישי ל_kv'ים. באופן שלבי התפתחותה, גם בעבודה המעוגנת על תהליכי יצירתיים ובצדיו הימני של המוח. למרות שאלת ה"מהו עיבוד" לא נפרטה במלואה, כמו גם המתח בין גישת עבודה של דפנה לשלי. נואה היה כי הקבוצה הפינה משהו ו"נרגעה", ולו ברמת החוויה והמגע הגוף.

עוד יש מפרש לבן באופק...

שבוע אחריו, המפגש השביעי. לאחר ששן בוקר בן ארבע שעות בכיתה עם דפנה אנחנו נגশים בשעה 13:00 בחוף הים. יום בהיר ונעימים, כמה אנשים יושבים בבית הקפה שעל החוף ילדים משחקים לצדם. לאחר שהקבוצה מתקבצת אנו נעים דרומה למרחוב ריק מאנשים עם נס

הטרוגני ופראי יותר: סלעים, טבלת גיוד (משטחי סלע על קו המים), מפרצים מצד הים, מדרכן כוכר ונוף בתי מלון מצידו השני.

לאחר שאני מזמן את הקבוצה להצטוף לטקס הפתיחה הקבוע במעגל: לאחוז אחד את השמי (החזקת אייקון, "מחזק מוחזק") תוך כדי השענות הדית והקבוצה פנימה וה_kvוצה אני ממשיר כשאני מבקש מהם להעביר תנועה במעגל, מזמן כל משתף למצוא את התנועה האוטונומית הנדרשת-מדוברת לו עכשו, לעשותה וללמודה את הקבוצה. הקבוצה מתחממת, כאשר אחד מס'ם לוקח זמן עד שהאחר יлокח הובל ומשיר (אין זרימה). החברים מבאים תנועות מובנות הלקחוות מיגה, סי-צ'י וכו' וממנעת מהלביא תנועות אוטונומיות. נראה כי החלטה על התנועה הנברחת נעשית "מידע או ספריה קודמת" תוך התעלמות מהתוצאות הקיימות בכאן ועכשו, אילו שנוצרות ומוספעת גם מהמפגש בחול, בנוף וברוח ומהמגש הבינאישי-קבוצתי. אני עוצר את הרגיל ומשתף את הקבוצה בתחשוטי. אומר כי יתקן כי סוג תנועה זו קשור גם בקשר שביחסים הקדומים עשינו הרבה תרגילים מאומניות לחימה, ובכך נוצר איזה הרgel או דימוי "שזו הדרך" וגם אולי היא גם סוג של תבנית שימושה את תחילה של הלמידה הקוגניטיבית והמבנהים שהתקיימו בסשן הקודם בחדירה. תוך כדי התבוננות בשני ילדים ואביהם שימושיים על החול לא רחוק מאיוינו אני מסביר בקצרה על החשובות שלי רואה בהתחבר לילדי ולאוטנטי, ובගליום שאליו עשויים להביא. מתוך הקבוצה לבקש חלק מה משתתפים כי השתפם ברצינאל בחירות התרבותית, אני משתק אוטם גם בשיקול להפסקת הפעולות וביצעת הפעולות החדשאה: להעביר פרצופים מאחד לשני במעגל תוך כדי חיקוי, שיינוף והעצמה. אני אומרungi רוצה לנו יריות ולאפשרות ל_kvוצה להביא גם חלקים לא סטטיסטיים", מכורים ולא מקובלים,ائلו שנראים פחות בסיטואציות היום ים. בנוסך, מסביר על החשובות שביחסו לשפות הנשכחות – הדמיון, הגוף והרגש. המשחזר מתפתח כשקל מיותר לפזרוף וכשאלו הופכים למשחקי תפקידים דרמטיים קיצרים המועברים במעגל. בין היהת המשתתפים שחוקנים, להיותם עדים (קהל) הם מאפשרים לעצםם, בתוך גבולות המעגל וכליל המשחק לבטא סטואציות טטרם נראו ב_kvוצה: מחוז, בוגד, נבגד, יולד-אמא, גברי-נשי, יפה-מכוער, חזק-חלש... כאשר נראה שה משתתפים נכנסו לרווח המשחקית וחשפו גם צדדים מלביכם, אני מזמן את כולם לשבת ולהתחל עבודה סיפורית: הקבוצה ממציאה סיפור

כאשר עד שלושה משתתפים מציגים את פרשנותם לו, בתוך המعال במשחק ויצרה בחול. תוך כדי הסתרותם של סיפורים מגוונים, עם ובל רץ לוג, הנכנסים לתוך המعال מאפשרים לעצםם להתנסות ולבטא אינטראקציות נוספות כגון תחרויות, עלבן, תקופות ובדידות. לאחר כעשרים דקות ולאחר שאחת

ה משתתפות שהתה במעגל זמן רב יחסית יצא, יש שקט. המعال נשאר ריק. נדמה לי שהעדות לסיפורים, לדרכי הביטוי השונות, לקונפליקטים ולפתרונות בין החברים ובתוך המعال, הביאו את הקבוצה למקום חדש, דרך הבידול לנפרדות ולאינדיבידואציה. נדמה כי דרך העצירה וההתבוננות במעגל בעקבות שנותיו במעגל החול הקבוצה מבקשת לעקל את המתරחש תוך כדי שושאלה שאלות של מיקום ולאן אויר ממשיכים? מה יקרה אם מישהו יכנס עכשו לمعال

הירק? מה זה אומר להיות כל כך נראה בצהרי היום

� עוד במרכז המعال? זו, שעד אז עיט לחשיע

את קולו ולא נכנס מעולם למרכז הקבוצה נכנס לمعال. הוא מתחילה לשחק בחול, שקט ואיטי, מבטא "גבריות" אחרית צוז הארגטיט, הכווצנת ואולי גם התוקפנית שנראית בו קודם. כמו גבר – יلد – נער, על רקע קולות הסיפור שמומצא על-ידי המשתתפים הוא שווה במרקם המعال ומציר-משחק בחול. לאחר מספר דקות, בהן אני מזמן להוסיף גם קול או טקסט המוביל לאמירת הטקסט "בלבול

שםלווה באמונה בצדקה הדרך" אני מבקש אותו לעצור ולהתבונן בצורה שנוצרה בחול ולהזמין מישהו/היא מה_kvוצה להצטוף אליו. ידן, שהצטיפה לדן מינה עליו יד מלאה בזמן

שהוא פועל בעינים עצומות בשלול שיכר בחול תוך שאומר כמנטרה את הטקסט "בלבול שלולו
באמונה בצדקהך הדרך". תוך כדי הליכה הנקט משתנה: לבול, לבול, לבול... הקבוצה שקטה
– מותבונת ומקשיבה. אני עוצר את דין במרכז המעל, שהוא גם מרכז שבילו. לאחר שעוצר אני מבקש
מן לעצום עיני, להקשיב לרוחם ולתנוועת הרוח. כמו אדמה שמחסה זרע, אני מכסה את רגליו
בחול ומבקש ממנו לשאותך כך רגע ולספר לו מה המשאלתך? עבור רגע הוא אומר
"למצוא אהבה מעבר לפינה". אני מזמן את דין לפתח עיניים ולהתבונן. באופק – סירה עם מפרש לבן
ופתח מפלגה בתוך ים לחול ורגע... אני מוקיר את מופלאות האחדות, בין הסיפור האישלי ליטוטאציה
שזימן הטענו וחושב על מופלאות "הקשר המשולש: מטופל-מטופל וטבע" (ברגר ומילאוד
2006). אני נעמד מאחור דין, מחביך אותו ושור: "עד יש מפרש לבן באופק מול עין שחור כבד, כל
שנבקש לו יה..." מעין מצטרפת לשירה ואיתה הקבוצה... רגע של אינטימיות, אולי קדושה... שקט.

דין יוצא מהמעגל ומתישב. אני מבקש מכל מי שרצו "למצוא אהבה מעבר לפינה" להרים את יה. רגע של מבוכה. אני מהדיח אותה "כן זה מביך, אבל מי שМОון להיראות במובচתו מוזמן להיכנס
למעגל". שישה אנשים מרים ידים: שלושה גברים ושלוש נשים, הרוקים והרווקות של הקבוצה.
יפה היה לראות איך בשלב הקבוצה הנוכחי, בו אנשים עסוקים בשאלות מיקומים בקבוצה, האם
הם אהודים וمتקובלים על יה, זו גם התמה הקבוצית שעולה דרך המשחק בחול.
אני מזמן אותו לחפור בור, בור אחר קר כונה בשם "בור המשאלות". כולם חופרים ויוצרים
במרכז. כל אחד את הבור – יצורה שלו ויחיד אחת משותפת. הן שונות זו מזו אבל החול מחבר
ביןיהם. תוך כדי חפירה אני שואל "מה אני צריך לעשות – לבנות – לשנות, כדי להביא את האהבה
שמעבר לפינה?" למחרות שנראה שהחפירה יכולה להמשך עוד שעות אני עוצר. פונה לכל אחד
בنفذ: מה מצאת? ניב, בעודה מצבע על סלע גדול שגולה בתוך הבור אומר שחשוף את הפחד...
"עכשי אני מנסה להוציא אותו". תוך כדי מאבק, ניב אומר שהוא מגלה שהפחד האמתי שלו,
הוא להתחנן עם 'הלא נכון'. "אני לא יודע מה יותר מפחד? להישאר בלבד? או להיתקע עם
הלא נכון..." לאחר סבב שכזה אני שואל שאלה נוספת: "מה אתה מוכן לעשות כדי שהאהבה
שמעבר לפינה תגעה?". תוך כדי מאבק בסלע ניב אומר "להתמודד עם הפחד, לחשוף ולהוציא
אותו". במאיץ הוא שולף את הסלע וחוזק אותו לאחר. הוא מבקש מהחברים עזרה להוציא אותו,
הוא כוגלה כי סלע נספיק, גדול ונטוע בתוך הבור. הוא מבקש מהחברים עזרה להוציא אותו,
עוופר (שלפני חצי שעה שיחק במעגל הסיפורים את תפקיד אחיו הצער, הילך מכות והתקוטט
עימו) נחלץ לעזרתו. הסלע גדול מדי, עכשיו ניתן רק לחשוף ולהתבונן בו....

סבב השיתוף נמשך, מijkה מספרת שהיא מוכנה לשים בו את הפגעות שלה, מניחה בתוך הבור
אבן עגולה שמסמלת אותה ברכותה. היא זורקת לבור את הכאב והאכזבה מהאהבות קודמות,
מרחיבה את שימושי הבור ממ רחב להטמנת "זרע משאלות" ל凱בר בו ניתן לקלברחוויות זיכרונות
כאבים. בركע רחש הגלים, באים והולכים, מסכנים את מחזוריות החיים, בין גאות ושפלה, לידה
ומוות, יושם לתקווה. משתתפים מהמעגל החיצוני, נשים מבוגרות יותר החיות בזוגיות מבקשות
להשתתף, לזרע או לקלבר משלחן. נוצרת חווית אחדות, כל אחד והסיפור שלו וכולם עם הרצון
והצורך הבסיסי באהבה. הטקס מסתיים כאשר מomin כל משתתף ומשתתפת להיפיד מהרמקום,
להתרחק מהקבוצה ולמצוא מרחב אישי בים, לשחות בו ולכתוב מכתב. את המכתב ניתן לכתוב
על נייר או, החלופין לכתוב, לציר או לפסל משחו על החול. תחוות השותפות שנוצרה דרך
המשחק המשותף בחול והshitoph ביטוי האהבה, יחד עם המגע באינטימיות הקבוצית מתגלה
האפשרות לאינטימיות אישית של האדם מול עצמו – מול הים.

הקבוצה מופזרת והאיןטימיות הקבוצית מולידה את תחילך הספרציה, לקרהת פרידה. רעות
שוכבת על טבלת הגיאוד טובלת זיה בים, אלה הולכת רוחק ומרייישת כקילומטר מהקבוצה,
מיירב נשארת ליד המרחב – המיצג הקבוצתי וכותבת במחברת המסע שלה. כעבור חמץ שעה כולם
חוורים, מותקצחים למegal חדש על החוף, אחרון. השעה שלוש וחצי, המשמש עשויה את דרכה לים
וכך גם רקבוצה, מותקצת לקרהת סיום המפגש והפרידה. ישבים בשקט. אנשים מודים על החוויה
אבל בוחרים לא לשטף בה. החשיפה מתחילה בתוכנות, השיתוף ברוטוספקטיביה אישית. ככה
זה בזמן ההתקפלות, דקנות לפני פרידה... (רוזנורס 1997). אני אומר שהוא על העבודה באינטר-מודול,
על האופן בו המעבר ממודים אחד לשני יכול לקדם את המתלהר ולהרחיב את הפרופסקטיבה על נושא
המחקר והסיפור. כך המעבר מתנוועה למשחק, לסיפור וליצירה בחול וכך גם המעבר מדרך עבודה
המתמקדת בקבוצה כשלם, לתטי קבוצות ולפרטים, בחזרה אל השלם עכשי. בכל מקרה הקבוצה,

כמו גם הטבע מוהו נקודת ייחוס. צילה שואלת איך נצרו החיבורים האלו, איך הגיעו ממצב בו אנשים מתיישבים להעיר תנועה במעגל לסיפור משותף על חיפוש האהבה שמעבר לפינה? אני מסביר שהז' חלך מכואה של הקבוצה המשחקת יחד באופן כללי ודרך העבודה המשחקת הזאת בחול, זו הנוגעת בתת מודע ובארכיטיפים ובאותה האוניברסאלית שימושותפה לכל, זו המרחבת את מודל המשחק בארגז החול היונייאני (מנוחין 1993) לכזה המתkn'ים "בארגז" החול הטבעי והפתוח שבחוותם הום, זה שאינו מכנה "ארגון החול הקוסמי" (Berger 2007). השעה ארבע, אנחנו נפרדים. בים כמה מפרשים לבנים ועל החול עקבותינו...

איןטימיות, אני והע... .

בוקה, המפגש השמנני של הקבוצה ביום מלא בטבע. מטרתו לפתח צורה לעובדה ממוקדת גוף בטבע-טרפיה, נשא שנעסוק בו עוד רבות. אנו נפגשים בפרק שליד בית השחמט ברמת אבב בו אם לומדים בשagara. בסשן השיתוף שפתח את המפגש עלות שאלות על יכולת ההקשבה המתkn'ית בקבוצה ועל הצללים והמאפינים השונים של חברי. נראה כי הקבוצה מוכנה להיכנס מיד לשאלות הקבוצתיות לשבל הבידול והאידיבדואציה, מתכוונת לחשיפה ולקשר אינטימי יותר. את החימום הקבוצתי ביסטי על שיחה זו בנושא ההקשבה תוך מיקודה להקשבה לגוף ולטבע. לאחר חימום גופני יסודי, בו אדם פוגש את גוףו, מהעור לחלקים הפנימיים ביחסו לחשיב לקל. בוד (של כל הרכב, צייז ציפור או של תנענות הרוח בעץ) שמתחלף בהקשבה לקל בוד אחר. בהמשך לחתת ההקשבה להתרחב, כך שאוכל להקשיב למספר קולות בו זמינות ולתת לאנטмел שלם להתגונן בגוף. בשיחת השיתוף שהתקיימה לאחר פעילות בזוגות בת כשעה, בה משתתף אחד הולך – חוקר – משחק במרחוב הטבעי, בעיניים עצומות – בלוי משתתף אחר – פקוח עיניים אלה ספרה: "כשלויתי את עופרה לא הבנתי מה כל העניין, אבל ברגע ששמתי את כסוי העיניים הבנתי. זה היה מודים, כל הפחדים המוכרים שלי נתקחו תוך דקה: הפחד מלhitamr, מלעיצום עיניים, מלחיות מוגבלת. החלטתי שאנו מכשיכה, אחרי רגע קרה דבר מופלא. בעיניים עצומות יכולתי לראות את העצם. למרות שחשבתי שאפחד לא פחדתי, החלטתי היישר לתוך העיר. היה שם עז אחד, גדול ומואר שקרה לי. הנחתתי עליו את ידי והרגשתי שהוא כבול בכבלים של ברחל שמישחו הדקן. אליו בכוון. בעיניים עצומות נתתי לידי להוביל אותו מבלי לחשוב, נבקשות להתרו את המכחן. כשחרורתי אותו פרץ מגורי בכי עז, חיבקתי אותו ואז את שותפותי המלאה. פתאום הכל התקשר לי, האסתמה והשנים של המחנק... עכשי, בפעם הראשונה מהה שנים אני יכולה לאוות את הילדה שבי חופשיה, עושה מה שבאה לה...". בפגש העבודה שהתקיים בהמשך בחדר שבא לקשור בין הפעולות ללימוד מודל הגש"ר מאח"ד פוטנציאלי הטבעי-טרפיה בפיתוח ובפיתוח חוסן לא ל השיטה: "כילה נהגת לראות אורות כמו זו של העץ שראייתי היום, אבל עם השנים, יחד עם תניבות מנגרים השתקתי קול זה עד שדממה היה שיכולי"

נעלה. זה די מפחיד, או לפחות מוזר לראות את היכולת הזאת ואת הקשר הרק'יים בין הדברים". עבורו, ממבט ראשון שיטוף זה הצביע לא רק על מוכנותה של אלה להחשוף סיפור אישי וככלות לא שגרתיות, רוחנית ממשו, אלא אף את בלוטת הקבוצה ואת יכולתה לתה ממקום לסיפורים שונים אילו. האם שוב, אמו נוגעים באוותה אינטימיות? מה משמעות כוונת העץ והאלמנטים הרוחניים לקבוצה הלומדת טבע-טרפיה? האם כה מהר ניתן להרחב שפות בכלל ובאיו הקשורים לשפות הטבע בפרט?

בניסיון ליצור תחושת אוניברסאלות הזמנתי את המשתתפים לקרוא על מודל ה *Council of all the Beings* שיצרה האלו-פסיכולוגית ובבודהיסטיות גואנה מייסי כشبיקה להרחב את העצמי האקלובי של האנשים איתם עבדה ולהקל על חוויות אבן שחו דורך המפגש בכנס, בחו' ובצומת. מדוע היה חשוב לי ליצור את ההקשר הרחב הזה? ומה משמעותו דווקא עכשי?

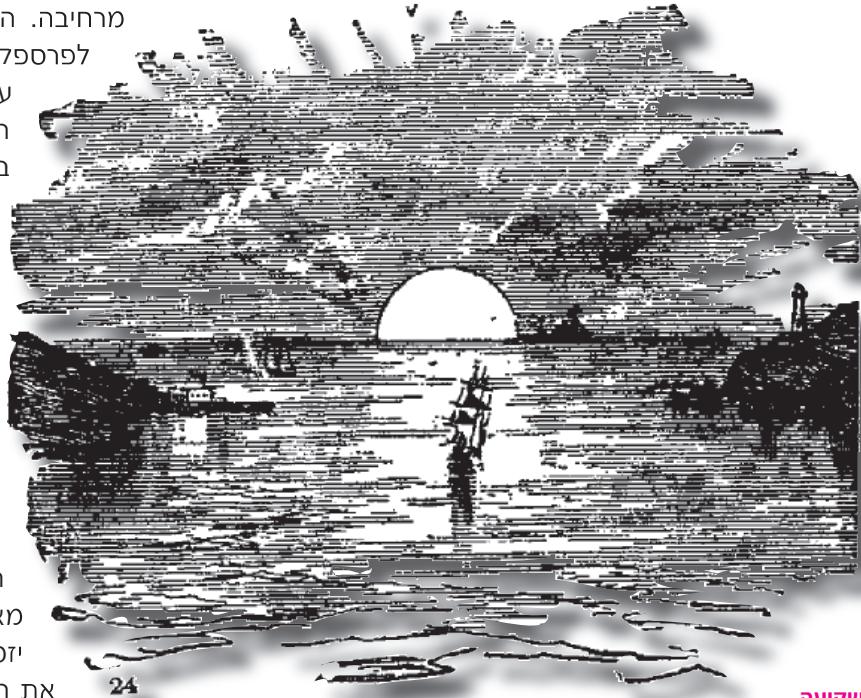

בסיום של יום, לקרהת שקיעה

מאמר זה ביקש לקשר מושגים הקשורים לשלביו התפתחות הקבוצה עם מודל הגש"ר מאחד ומוסגים ומודלים מהטבע-טרפיה. תוך כדי תיאור מפורט של הנחיות המנחה והתנהגות הקבוצה הוא מציג את המשא הטייפולית להלכה למשה תור שמשמעות את הקורא בטקסט הפנימי של מנהה המבקש להישאר ולעוזב בחויה. המאמר מציע גישה הנחיה יצירתיות ועשיתית (*giving*) המבקשת להפוך את הידע והפרשנות הפסיכולוגיסטית להתרבות אקטיבית וחוויתית, כזו שתקדם את התהילין הפסיכולוגי והнерטיבי ובו זמינות תפוח ותרחיב את ערוצי התקשרות, הגש"ר מאחד והעצמי האקולוגי. מעבר לניסיוני לתת מקום ולהציג את כוחה הטייפולית של החוויה וההשראות בה ביחסית להציג את חשיבות הבנתם של התהילכים הקבוצתיים והמבערים משלב התפתחות אחד לשני ולאופן בו הם ממשיכים להתקיים גם בנסיבות חוויתיות וגם "אם לא מדברים עליהם". מהתוור ההבנה עמוקה הסיפור האינטימי שייחשף, כמו גם מוכנות הפרטים והקבוצה להתנסות ולהתבטא בשפות הנשכחות קשורות בתחושת הביטחון של המשתתפים ומכאן באופן ישיר גם בשלביו הרהתקשות של הקבוצה. כך שהעבודה בכלים החוויתיים והרגשיים אינה פוטרת מה הצורך להכיר ולהבין את התיאוריה הקבוצתית אלא, יתרה מזאת מרחיבה. הרחבת התבוננות בתהיליך הקבוצתי

לפרספקטיביה המכילה גם את התפתחות ערוצי התקשרות יקרים להסביר תהיליכי התנגדות שונים ואלו המתקינים בקבוצות חוויה בפרט לא דוגלא על הבסיס הפסיכודינامي המקבול, אלא גם בהקשר השפות הנשכחות שכן הכניסה אליה עשויה להיות מפחידה וקשה לא פחות מעצם קבלת סמכות המנחה, ההתחברות לאחר או/או והשתיכות לקבוצה.

למרות שתחום ההנחיה יצירתיות והחויתית בעולם הולך וمتפתח עדין נראה כי הספרות בתחום בכלל, והוא המדגישה ומסבירה את חשיבותו ומקומו החוויה מועטת ביותר. אני מ庫ווה כי מדובר זה, הכתוב ברוח נרטיבית פשוטה יזמן אנשים נוספים להצטרף ולהרחיב את הספרות בנושא.

24

סקיעה

בפסים של אפור

חייוור / עיבוד לקומפוזיציה

של מישל שומכר, 1994

עד על הטבע-טרפיה: מאמרים, ממציאות וסרטים ניתן למצוא ב:

ביבליוגרפיה:
ברגר, ר. (2007). טבע תרפיה מפתחת חוסן – כיצד ניתן להיעזר בטבע, ביצירה ובכוחות הקבוצה כדי להתמודד בהצלחה ולגדל מותך משברים. מתוך: ברגר, ר (עורר), **מקום בטוח**. הוצאה המרכז לטבע תרפיה ומשאבים.

ברגר, ר. (2005). **לגעת לטבע**. דורות. גלון 80: 36-41

ברגר, ומקלאוד, ג. (2007). **טבע תרפיה – מסגרת תיאורית ויישומית**. מדעס, גלון 46, ע"מ: 31-22 (פורסם במקור באנגלית ב Journal of Systemic Therapies

להד, מ. (2006). **מציאות פנטסטית**. ישראל. הוצאת נורך
מנוחין, ר.ג. (1993). משחק בחול על פי תורת יונג. הוצאת אח
רוזנברג, נ. (1997). **הנחה קבוצתית – מקראה**. ישראל. הוצאת ציפורו
רטואן, ר. ווילטר סטון. (2004). **פסיכותרפיה קבוצתית – גישה פסיכוןינית**. ישראל.
הוצאת אח.

Berger, R. (2007). **Nature Therapy – Developing a framework for practice**.
PhD. Thesis, University of Abertay, Dundee, Scotland.

Berger, L. Berger B & Kellner H. (1974). **The homeless mind**. Australia. Pelican Book.

Gergen, K. J. (1991). **The shattered self: dilemmas of identity in modern life**.
New York: Basic.

Jennings, S. (1998). **Introduction to drama therapy**. London: Jessica Kingsley.

Lahad, M. (2005). Transcending into Fantastic Reality Story-making with Adolescents in Crisis. In C. Schaefer, j, McCormick & Ohnogi, A. (eds). **International handbook of play therapy: advances in assessment, theory, research and practice**, New York: Jason Aronson in assessment, theory, Landy, R. J. (1996). Essays in drama therapy. London: Jessica Kingsley Publishers.

MacKenzie, K. R. (1979). Group Norms: Importance and Measurements".
International journal of group psychotherapy. Vol. 29:471-480

MacKenzie, K. R. & Livesley, W.J. (1983). A developmental model for brief group therapy. In Dies and Mackenzie (eds), **Advances in group psychotherapy, Monograph 1**. American group psychotherapy monograph series. New York, international university press.

Macy, J. (2005a). The Ecological Self. Retrieved August 2, 2005 from <http://www.joannamacy.net>.

McLeod, J. (1997). **Narrative and psychotherapy**. London: Sage.

Rubin, A. J. (1984). **The art of art therapy**. New York. Brunner.

Seed, J. (2005). The ecological self. Retrieved August 1, 2005 from www.ecopsychology.org/journal/ezine/gathering

West, W. (2000). **Psychotherapy & spirituality: crossing the line between therapy and religion**. London: Sage

הורחות ואהבה – עסקת חכילה? הrhoורים

■ בינויו שליה

העובדת בשירות הציבורי, בתקנות השירות הפסיכולוגי החינוכי ובמרכזיים להתפתחות ילד הפגישה אותה עם הוריהם בתקידות גבוהה. מפגשים תקופיים אלה לאורך שנים ורבות, חזקו את העמלה הפסיכולוגית הרואה את רוחתו הנפשית של הילד, כמושפעת מהקשר עם הוריו ונוננת מקום מרכזי לעובדה טיפולית עם הורים. זאת, מתוך תפיסה שאיכות הטיפול ההורי בילדים היא ברת-שנייה והשפעת השינוי על הקשר, היא ארוכת טווח ורבת משמעות. ראיית ההורה כסוכן טיפול (כהן, 2007) המכיצמת את הטיפול הישיר בילד ע"י הפסיכולוג, מדגישה את התרומה הפוטנציאלית של מעורבות ההורה בטיפול ותורמת להצלחתה. הנהזה זו, נתמכת ע"י מוחקרים עדכניים או דיווחים של פסיכולוגים המציגים עמדת ווינסן טיפול, המתפרק ביעוד תיאורטי כגון: (Jacobs & Wachtel, 1994 ; Ray et al, 2002 ; Ehernsaft, 1997). ההטעבות עשויה לנوع, על פני טווח מגוון של פעולות פסיכולוגיות כגון: הדרכה ייעוץ, טיפול וכו', הנימנות בהתאם לאבchner הצרכים של הילד, המשאים הפנימיים של ההורה ונסיבות חייו. מטרתן לעוזר לווחותיו האישית של ההורה ולהעצמות בתפקודו.

על אף המגוון הרב של פונים וקשיים שהועלו, נראה כי בלבול וחדרה היו תחושים משותפים שעלו בכל המפגשים הטיפוליים, שהביאו אליהם עליה משנה לשנה. מקורות הבלבול והחדרה היו שונים. ההתרשםות הייתה כי, גם בהרבה מקרים פתולוגים ביותר של תפקוד הורי, ההורה מעוניין למשת הורות ולקבל עזרה כדי להפחית חדרה ובלבול. מנסים, קשיים דומים מאד עליהם גם ב קליניקה הפרטית, במפגשים עם עמידים הם חזרו ותמכו בהערכה זו. הדילמה שהזאגה בכותרת עולה בשכיחות גבוהה ומיצגת את הבלבול הנוכחי והחדרה בתפקוד ההורי ומעלה ההורמים לגבי מקצועותיה.

בהתכלות היסטורית נראה לנו בבירור שתפקיד ההוראות מסתבר והולך. כאשר אנו מסתכלים על כמות ספרי הזרכה ואפשרויות העוז העומדות לרשות הורים קבוצות הזרכה, דדי, טלייה, אינטרנט ועוד. עולה השאלה, אז איך גידלו בהצלחה בעבר? והאם כוים מגדלים בהצלחה הרבה יותר? מחד, לטובת ההורה עומדים עזרים וטכנולוגיות משוכללות להקלה ביצוע תיפקודים הוריים: טיטולים משחזרים, טלייה, וידיאו, מחשב, חוגים, ועוד. מיידר דימויים בסיטיות כגון: קשר הורה יلد, שכר ועונש, גבולות, זכויות הילד מול זכויות ההורה, הולכות ומסתבכות. הטכנולוגיה במקרים אלו – לא משמשת פתרון. השאלה החוזרת ועולה היא, מדוע רב הקשיים בהורות בימים, למורת הידע והעזרים הטכנולוגיים, קיימות סיבות רבות לקשיים, נתיחס לארבע סיבות מרכזיות, כולל מיצגות שונותם חברתיים והתרבותיות תרבותיות.

* מעבר לחברה מסורתית-סמכותית לחברה מודרנית-דמוקרטיבית.

* ההתפתחות מחקרים בתחום הניאורולוגיה – מחקרי מוח.

* ירידת בתלותם של ילדים בהורות בחברה של תקשורת המונים "חברת הגירה".

* השפעת התיאוריית הפסיכולוגיות על רגשות האשמה של ההורמים.

מחברת מסורתית-סמכותית לחברה מודרנית-דמוקרטיבית

בעבר המודל היה אוטוקרטי-סמכותי עם היררכיה בהורה, התפיסה הרווחת הייתה: הילד מכבד את ההורה. ילדים היו אמורים להראות אך לא להשמע. בימינו, הורים ניצבים בשקט, בעוד ילדים גם נראים וגם נשמעות. המעבר הוא מהחטא לפנק לפחות לפגוע. פרטסיסיבות היפה ליטסמת היום. "המאה העשורים היא המאה של הילד", זו כתורת של ספר שראה או באלה "ב" בתחילת המאה הקודמת (Key, E, 1909) וייצג את הכוונות החיוניות בהגנה על זכויות ילדים ועל "הילדים", באמצעות חוקיקה הולמת בתחום עובדה, חינוך וכו'. בהמשך התפתחה בשנות ה-60 וה-70

**פסיכולוגיה חינוכית
והפתחותית בিירה,
לשעבר מנהלת תחנת
שפ"ח הדר-יוסף**

מאמר זה מתבסס על הרצאה שניתנה ביום עיון, לגיל הרק, שנערך ע"י פורום שפ"ח 2003, באונ' חיפה

התנועה לזכויות ילדים. גבולות וחוקים נתפסו כפוגעים בחופש הילד. המעבר היה מהילד הנפגע והסר הזכיות הילד בעל הזכיות, או אולי זכויות יתר? התרבות ההורית באלה"ב ספגה את החשש, לומר הילד מה לעשות. ד"ר ספק היה ממוביל התנועה הפרטיטיבית. לדבריו ילדים מתנהגים שלא כהלכה, כאשר אנו ממשמעותם אותם ושולטים בהם יותר מדי. עתה כאשר אנו מדברים על הגיל הרך, ניתן לראות כיצד עלתה השכיחות בקשיש גמילה מoczץ, והודת חיתול, הליכה לגן וכו'.

"תגיד לי איזה עונש לתת לך?" נשאל הילד בן החמש במסגרת הדמוקרטיות והפרטיטיביות. נמצא 92% סטטיסטי מעניין מארה"ב, חושף שכאשר ההוראה הפעיל סמכויות הרבה יותר בנושאי גמילה, 96% מיהלדים נגמלו סבב גיל 18 חודש. כיום רק 4% נגמלים בגיל שנתיים, 60% נגמלים סבב גול 36 חודשים. בעובדה הטיפולית אנו עדים לעליה באחוז הקשיים בגמילה וגילוי פסיכופתולוגיה.

התפתחות מחקרי מוח

מההתחלה המאה העשרים, מחקרים מוח גלו את יכולות הלמידה המופלאות של תינוקות. התפרסמו ספרים תחת כותרות סנסציוניות כגון "התינוק הרצינוני" (Bower, T. G. 1989) ובודה שנקרה "התיאוריה של התיאוריה" (Gopnik & Meltzoff, 1997), דוח שתינוקות מייצרים רצף תיאorias על האנשים והעולם, שהם בודקים באמצעות ניסוי. במסקנת החוקרים נאמר שהם המומינים, עד כמה דומה התנהגות התינוק להתנהגות שאנו מיחסים למудניים. התינוק והפעוט, שהציג להורים בספר הדרכה ובכתב עת פופולריים, הוא גאון, הרעב ללמידה. הוא לעולם אינו מטעיף ואני סובל מעודף גירויים. "התינוק החדש" עוסק במחקר בעיות וסיטואציות חדשות. אז האם התינוק הוא צריך מפתחת או מוחשעל? מדענים ומומחים החלו להתיחס בחשדנות להורים. ראו בהם יצורים בלתי-עלים, רגשניים מדי.

התפיסה הרסיפרקלית בה הילד וההוראה מגלים זה את זה, הוסיפה גם למובכה. השאלה לגבי תפקודו של ההוראה והאם יש לו תפקוד בגודל הילד? ומה התפקיד? הלאו והתרבו, במיוון כאשר התגברה ביקורת על מחקרים תינוקות, בהם נטען כי נבדקו יותר התנהגויות "פוליאנה" – ההתנהגויות הנחמודות של סקרנות פלאה, ריכוז ופחות נבדקו פחד, סבל ומצוקה. נראה שהורים שחוו "לילות לבנים", עם תינוקם ראו אותו במצבתו ובמצוקתם, יותר מכוכנת בכימאה שcona לעיבוד מידע. אך אין ספק שהטין החדש שיצא ממעבדות המכון היה חדש בעולם האנושי. התינוק הפך להוד מעלה זו.

幡lophe לי שספריו ההדריכה שלו באלה"ב פופולריים ביותר הוודעה (Leach, 1977) "האמינו בתינוק, הוא יידע כי טוב", באיזה אוכל לבחור? מתי להगמל מיטול? וכו'. הוא באופן מפתיע, עצמאי ובעל יכולת לויסות עצמי. התחששה שרואה היא, שההוראה יכול רק לקלקל וכל הנחוץ הוא לזרום עם התינוק. כך העצמו תחושים של חוסר קומפטנטיות הורות, התפתחו עמדות מנוגעות של הורים וטופחו רגשות אשמה.

עלית בתובנות ממחקרים ההתפתחותיים הביאה לידיутנו, כי תינוקות נולדים עם טמפרמנט שונה (Thomas & Chess, 1977) וכי לצד יכולות המהדיימות של התינוק, יש בו גם מערכים נוספים כולל קשיים, רחמנא ליצלן. דוגמה רוחות היא אהבת המתמטיקה והריכוז, הניתנת כבר בגיל הרך מאד, לא בגלל רצון ההוראים לתת תרומות, אלא כפתרון לתחושים אשמה, ממנה דעתם של מודענים חוקרי מה, מערכת יחסי אובייקט פגועה, או התקשרות לא בטוחה, אליבא דעתם של פסיכולוגים, אלא של פגיעה נירולוגית שיש הילד. אכן העניינים הולכים ומסתבכים.

ירידה בתלות ילדים בהורותם

המושג "חברת הגירה" נשמע מאד מוכך לכולנו. מה משמעות אובדן מקומו של ההוראה כדמות סמכות, מוכרת לנו, כאשר אנו מזכירים בסרט "סלאח שבתי". אך "חברת הגירה" הוא מושג המתייחס גם למצב של הגירה בידע. הילד היודע יותר מן ההוראה. ללא מעבר מצדינה למידינה אלא במעבר מטכנולוגיה לטכנולוגיה. מעמדו של ההוראה כ"יודע כל" נעלם. הילד אינו זקוק להורה כבעבר, כמקור מרכז לסייע וידע. אין צורך להרחיב את הדיון על ההוראה התלוי בלבד לביצוע פונקציות במחשב, גישה באינטרנט וכו'.

nil פוסטמן בספריו "אובדן הילדות" (פוסטמן, 1986) טועןילדים אבדו את ילדותם בימינו. אם בעבר קיומה של ילדות, היה תלוי בעקרונות של מידע מסוימת ולימוד הדרגתני, הרי עתה הבדיקה

חברת הגירה הוא מושג המתייחס גם למצב של הגירה בידע. הילד היודע יותר מן ההוראה. ללא מעבר מטכנית למיניה אלא במעבר מטכנולוגיה לטכנולוגיה. מעמדו של ההוראה כ"יודע כל" נעלם. הילד אינו זקוק להורה כבעבר, כמקור מרכז לסייע וידע. אין צורך להרחיב את הדיון על ההוראה התלוי

מרכז לסייע וידע ומידע

התפיסה הרווחת בתקופתנו שהורים הם כל יכולם, לא הקלה על המעמד ההורי ואף החלישה אותו. נראה כי הורים רבים מתחילה את תפקידם כאשימים, במיוחד עתה כאשר ערמות ספרים ומידע אלקטרוני מציף את הורותם והביקורת והשוואה הם אינטואיטיביים והשוואה הם אינטואיטיביים

מספרת כי כאשר האב קורא לבנו המתבגר, על מנת לדבר עמו על יחסיו מין והתנהגות נאותה, הבן שואל את אביו אם הוא רוצה להתעדכן בחידושים וידע במושאי מין. עתה סבית התקשורת האלקטרונית מספקת, כמעט בלי אבחנה - הכל, לפחות אחד ובכל זמן. סודיות, סיוג, מידע. כל אלה מושגים ההולכים ומצטמצמים, או עומדים בפני בחינה מחודשת. הצפה וחשיפה הן הוויתן יומיומיות, והשאלה האקטואלית העומדת בפני הורים היא: האם ילדים יודעים לנווט את עצם" ברחובות הירטואליים"? הטלויזיה והמחשב הפכו להיות, סוכני סוציאלייזציה בעלי השפעה רבה. נראה כי המשפחה עלולה לאמץ בלעדיתה כתא רגשי-חברתי ראשוני וביסיסי.

השפעת תיאorias פסיכולוגיות על וגורשות אשמה הורים

התיאorias הפסיכולוגיות גללו אחריות רבה לפתחו של ההורה. פרויד אבי תיאorias הדחף, חשף את כעסו של המבוגר על הוריו, (עדין לא את כעסו של המבוגר-ההוראה על ילדיו). וייניקוט ומלהר ותיאוריית יחסוי אובייקט, קווהות ופסיכולוגיה העצמי, שטרן וגורשות אינטראקטיביות ורבים אחרים, כל אלו הדגישו מחוויות שונות את החשיבות הקידינית של יחסוי הורה-ילד להתקפותו רגשית וחברתית תקינה. הגישות התקפותו בפסיכולוגיה הקלו, מעט על ההוראה, כאשר נתנו משקל לאינטראקציה בין גנטיקה לסביבה, והתאפשרה הסתכלות רחבה יותר ולא חיפוש אחר הורות מושלמות. אך כאשר ההגדרה, "אם טוביה דיה" (ויניקוט, 1976) מצוטטה והפכה למطبع לשון, כmarshם להפגת אשמה הורות, הבילבול בין העמדות וההשפעות החברתיות לא הקלו את משא האחוריות של ההוראה.

הורות היא מצב חשוף. מרגע הכניסה להריון ההוראה נחשף להתייחסויות מגוונות, בלתי נמנעות. התפיסה הרווחת בתקופתנו שהורים הם כל יכולם, לא הקלה על המעמד ההורי ואף החלישה אותו. נראה כי הורים רבים מתחילה את תפקידם כאשימים, במיוחד עתה כאשר ערמות ספרים ומידע אלקטרוני מציף את הורותם והbakrot והשוואה הם אינטואיטיביים. חודה היא מרכיב מרכזי, חרדה מפני כשלון הורי. האשמה הוללה בקונפליקט קר למדנו, נראה כי הדלק לקונפליקט, הוא המדריך אחרי האושר – כלל זהב עליי גדלו. רובנו לדברי ארנספט (Ehernsaft, 1997) סובלים מההוראות אגו דסטוניות. זו היא התנוגות המאפיינת אותנו, אשר אנו מתנהלים באופן שמצויק לנו והינו רוצים להתנגד אחרת. דוגמה שכיחה, זו האם ישישבת בעבודה ומצירה על השעות שנאלצה להשר, במקום להיות עם הילד. אגו-סינטוני הוא מצב בו אין קונפליקט פנימי ואינו חווים כאב. כמו למשל מצב בו אם לליד בן ארבע שוביל קשות מהuder אם אינטנסיבי בעקבות גירושין והפגן התנוגות של מצוקה. כאשר הוסב תשומת לבה של האם, לא העלה קושי אלא טענה" האם רב האמהות העובדות אין עובדות ממשונה עד שמנוה האם רוצים לגורום לי וגורשות אשמה?"?

אנו רואים שההוראות הפכה לרבים למעמסה וגורשות קשה, המלווה בחששות והuder ספונטניות, בקושי להשען על תחששות בטן ותגובה ספונטניות. נראה שלרשות ההוראה בימינו עומדת מידיע רב, אך לא תמיד הוא הופך לידע נגיש ובטוח כפי שהוא.

ומה קרה הילד? האם הוא "בוגר קצר" המכחיה לצמיחה, או הוא יצור תלוי שצריך את הגנתנו ותמייכתנו? ארנספט (Ehernsaft, 1997) קוראת לו בציוניות – kinderduft – הכוונה לצור כלאים הילד=kinder, בוגר=adult. כתורת המשנה בספרה מעלה שאלת רטוית. כיצד הורים בעלי כוונות חיוביות נותנים לילדים יותר מדי אך לא את מה שהם זkokim לו. ככלומר מה צורכי הילד ומה אמרו לספק ההוראה זו דיאדה לא בדוראה בימינו. הסתכלות הנשענת על ידע נרחב בהיסטוריה, סוציאולוגיה ופסיכולוגיה מוצגת בספרה של העתונאית קי' חיימוביץ (Haymowitz, 1999). היא מתארת באופן מורתך כיצד "מומחים" עודדו אותנו לראות ילדים מבוגרים קטנים, המחליטים מה ללבוש, מה ללבוש, מה לאכול וכו'. כתורת המשנה הפרובוקטיבית של ספרה מפנה אותנו להבן, כיצד התייחסות לילדים כאלו בוגרים קטנים, מסכנת את עתידם ואת עתידנו.

הורים משקיעים הרבה יותר מאשר מאי-פעם להיות "הוראים טובים". הורים חיים במידה מסוימת של בלבול על רקע ההיסטוריה באידיאלים של תרבותנו המחודשת את הדילמות של "מי הוא הורה טוב". הורה שימושי בילדיו ונמצא עמו? הורה בעל קרירה מצילה? אמא במשרה מלאה, או אשה עצמאית שmagshema את ערכיו הפמיניזם? הורה פרטנסיבי או מהchner תקוף ומציב גבולות? מפתח יכולות וגורשות תוך קרבבה, או מאמן להסתגלות לאמצעים טכנולוגיים מודרניים? ואם

הורות הפכה לרבים למעמסה רגשית קשה, המלווה בחששות והuder ספונטניות, בקושי להשען על תחששות בטן ותגובה ספונטנית. נראה שלרשות ההוראה בימינו עומדת מידיע רב, אך לא תמיד הוא הופך לידע נגיש ובטוח כפי שהוא להוריו

הסתכלות הנשענת על ידע ורחב בהיסטוריה, סוציאולוגיה ופסיכולוגיה מוצגת בספרה של העתונאית ק"ר חיימוביץ (Haymowitz, 1999) היא מתראת באופן מרתק כיצד "מוחםחים" עוזרו אותנו לראות ילדים מבוגרים קטנים, המחליטים מה ללמידה, מה ללבוש, מה לאכול וכו"

התשובה היא כל הנאמר לעיל, אך צריכה להיות רשות שמנפיקה אישור שאומר – מותר להיות לא מושלם, כי האישור של וויניקוט – "הורה טוב די" כבר לא חזק מספיק. כבר נאמר כי הורות היא הפעולות האנושית הבין-אישית המורכבת ביותר עם ההכשרה המועטה ביותר. על כך אמרה הילרי קלינטון "תינוקות לא מגיעים עם הוראות הפעלה" (קלינטון, 1997).

בהתכלות עדכנית על מקום הפסיכולוגיה וההתפתחות של ילדים והווים, נכון היה להזכיר את הספר From Neurons To Neighbourhood (Shonkoff & Phillips, 2000) בעריכת Shonkoff & Phillips, 2000) שראה ע"י המועצה הלאומית למחקר, מכון לרפואה בארה"ב, הפועלת בחסות האקדמיה האמריקאית. ספר שהוא פרי בעברם של אנשי מקצוע מובילים בתחום ההתפתחות ילדים. ספר הנשען על עשר של ידע בנוירוביולוגיה, מדעי התנהגות ומדעי החבורה ואשר מטרתו להגוע להבנות אינטגרטיביות. מודגם לשאלות המוצגות בספר:

- * מה ההשפעה שיש לטיפול בילד על התפתחותו?
- * מה המחיר המתמשך שיש לחיצים משפחתיים על הילד?
- * מה ההשפעות הדומות, החשובות ביותר על התפתחות מוקדמת של המוח?
- * האם התערבות מוקדמת יכולה לשנות לטובה את מהלך התפתחות?
- * והשאלה הגדולה – מה התפקיד האמתי שיש להורים בשנות החיים המוקדמות?

המשךות והמלצות נובעות מארבע תמות יסוד :

- * כל הילדים נולדו מוחותיים לרגשות ומוכנים ללמידה.
- * סביבות מוקדמות משפיעות וחסוי טיפוח הכרחיים.
- * החבורה משתנה וצרכי ילדים צעירים אינם מקבלים מענה העולם.
- * אנטראקציה בין מצע הלוות המוקדמת, מחיות, ושם היא בעיתית ומהיבת חשבה מוחזשת.

**הມתיירנות החדשה
מאפשרת ביטוי
של אינסטינקטים
ליבידנאליים אבל לא
כעס. בחברה שלנו בה
מודגשים שיתופיות, תן
וקח ביאישי און הרבה
פתרונות לגיטימיים
לביטוי כעס. אפלוי
בmeshפחה שאמורה
לאפשר הבעת רגשות
שמוכחים בחוץ,icus
מאיים על האיזון העדי
שחברי המשפחה
מנסים לשמור, כי
אנו רוצים שכלם יהיו
מאושרים.icus כעס הוא
רגש לא נעים ונחשב
בלתי פרוודוקטיבי.
יחד עם זאת באופן
משמעותי... האלים, כך
אומרת הסטטיסטיקה,
הולכת וגדרה משנה לשנה.
ולבסוף פרוודוקטיבי.**

עד שיגעו ימות מישח, בהם הכל יהיה מקשור כאשר אינטגרציה תהיה שם המשחק ותתבצע החביבה החדשה, שעשויה לקדם הורים וילדים באופן אופטימלי, יש להמשיך לפועל, כי האפשרות למצבי *hold* ו-*freeze* בגידול ילדים היא מינימלית. או לクリין הסתכחות חלקית, על דילמה אחת, שנולדה על רקע כל השינויים שהזכרנו לעיל – האם הורות אהבה זו עסקין, או עסקת חביבה כלומר, עסקה משותפת.

גם ידועה בסיטי בכלכלה ומסחר מספקת כדי לדעת שעסקאות מתקיימות לפי כלליים מוגדרים מראש בכתב או בע"פ. מהי עסקת חליפין? בתחום העסק מדבר במצב בו, שירות מוחלף בשירות, או מוצר במוצר. זהוי טרנסקציה בסיטי לא מתוכמת, אך לפחות אחד מהצדדים יש צורך ב מוצר או בסחורה שיש לצד השני. מהי עסקת חביבה? עסקה בה מוערבים לפחות שני הצדדים והם בעלי עניין מסוות בנושא, לכל צד יש חשיבות קריטית וקיימת הדדיות גבוהה, תלות ידועה שיש לעסקה השפעה קריטית גבוהה על המשך היחסים. אין סימטריה בין הכוונות, לכל צד יש את נקודות החזק והחולשה (עדוי עובדים ומושך האוצר) והעתיד הוא משותף.

התחום המקצועי שלנו הוא יחסים – עסקאות מבוססות טרנסקציות ביאישיות (Berne, 1964). טרנסקציות אלה, בין הורים לילדים עלולות "לעלות ביוקר", אם הורה לא יכול אל את מעשינו בתבונה. אלא יקלקל אותם. (באנגלית *to soak* ממשמעו לפנק).

אנו חיים בחבירה שהיא יכולה לתאר כריסטופר לאש בספרו "תרבות הנרציסיזם" (Lasch, 1978). המתיירנות החדשה מאפשרת ביטוי של אינסטינקטים ליבידנאליים אבל לא כעס. בחבורה שלנו בה מודגשים שיתופיות, תן וקח ביאישי און הרבה פתרונים לגיטימיים לביטויicus. אפלוי במשפחה שאמורה לאפשר הבעת רגשות שמוכחים בחוץ,icus כעס מאיים על האיזון העדי שחברי המשפחה מנסים לשמור, כי אנו רוצים שכלם יהיו מאושרים.icus כעס הוא רגש לא נעים ונחשב לבליי פרוודוקטיבי. יחד עם זאת באופן מפתיע... האלים, כך אומרת הסטטיסטיקה, הולכת וגדרה משנה לשנה. יתרה מכך, כאשר אנו ממקדים מבט על הורות בימינו, מתגלה פארודוס, מחד, דגש רב מושם על אינהיבציה שלicus כעס, ביחסו ילד, מאידך שיעור הפגיעה ילדים הוא גבוה ואפלוי עליה.

אלקין (Elkind, 1994) אמר שכאשר אנו מנסים להיות חברים לילדינו במקום הורים אנו מונעים מהם את המקור החשוב ביותר להפנמת חוקים, הגבלות, סטנדרטים, ובקרה. דוגמה

כioms כאשר הדמוקרטיה
החליפה את
האוטוקרטיה גבולות
התערבותו, לא כבוד הוא
הערך שההורה מצפה
מיילדו אלא אהבה.
אהבת הילד אינה
חסרת התנינה בעבר.
האהבה יכולה להיות
מענקת ע"י הילד,
או גם יכולה להלך.
זה שינוי תרבותי
ופסיקולוגי עצום
בஹות, שלא אפיין את
הדורות הקודמים

שכיחה מתוארת להלן:
איירוע – טל בת החמש הייתה מוטרפת מכך שאמה כעסה עליה וצרחה "את שונאת אותי" האם
ניסתה להרגעה ולהבטיח לה, "לא אני אוהבת אותך, אני רק לא אוהבת את מה שעשית". זה
לא עדיף מיטל המשיכה לצרכו "לא את שונאת אותי". אז ניסתה האם מהלך שונה "ミיטל, האם
אין כעס על פעמים על מהשו שעשית?" מיטל פסקה לשניה ואמרה "בטע" האם הוסיףה
ואינך ממשיכה לאהוב אותי אז?" ללא ייסוס מיטל ענתה "לא, אני שונאת אותך".

האם ניסתה להקנות לבתה את נקודת המבט החשובה בשיעור של הפרדה, בין פעולות שנואות
לקשיים אהבה. הבית ממקומה התפתחותי העברי את השקפה הגלית – "אני לא אהוב מה
שאתה עשו, אך אני לא אהוב אותך". טל עדין לא הייתה בשלה להבחן, בין תגבות למעשים
נקודתיים וקשרים רגשיים עמוקים מתחשכים. לדברי (Ehrensaft 1997) נקודת המבט של
בת החמש, מופנת באופן גובר ע"י מ bogers. אם אני לא מרצה מיידי אולי המשמעות היא
שאני אוחב אותו, אם אני עשו משהו שאינו לרוחו של הילד, אני מסתכן בכך שהוא לא יאהב
אותו וקר אני עלול לאבד אותו.

כioms כאשר הדמוקרטיה החליפה את האוטוקרטיה גבולות התערבותו, לא כבוד הוא הערך
שההורה מצפה מיילדו אלא אהבה. אהבת הילד אינה חסרת התנינה בעבר. האהבה יכולה להיות
מענקת ע"י הילד, אך גם יכולה להלך. זה שינוי תרבותי ופסיכולוגי עצום בהורות, שלא אפיין
את הדורות הקודמים. תפיסה זאת מובילת הורים לפועל כמו שתפקידם לספק כל הזמן ולא
למנוע. הנוסחה העדכנית לימיינו היא: הורים נתונים כבוד לילדים ולילדים נתונים אהבה להורים. זו
עסקת חליפין שהפופולריות שלה עולה. מקור הצורך בעסקה היא התחששה השגואה של הצור
לספק ולעולם לא לتفسל. רוחות הילד מתרוגמת להגנת – יתר והזדהות, ההורה חשש לפגוע
אר לא פחות מכך חשש להפגע מתגובה הילד. מושגים כמו מרחב, קבלה, חום להלן, **מק"ח**,
החליפו את מקומם של משמעת, איסור, מנעה, הגבלה להלן, **מאט"ה**. מחקרים רבים הראו
כיצד מק"ח בלבד, העלה את שכיחותן של בעיות התנהגות. המוחקרים הדועים של באומרנד
(1971) Bauamerind, ואחרים בארה"ב, ושל כהן ולבוב (2004) Choen & Lwoow, בפרויקט טיפולי
בפרוייקט טיפול, סרבני טיפול, באמצעות הורים, הראו, שדפוסי הורות שיש בהם
מושקעות יתר, שחשרו בהם משמעת, איסור, מנעה והגבלה הביאה לפתולוגיה.

התיאוריה הרווחת להבנת התפתחות מצפון ואשמה מקורה בקונפליקט בין סטנדרטים של
התנהגות טובה לבין דחפים. אשמה נתפסה כמשמעות התנהגות מצפוני. בגישה חדשנית
מסביר הופמן (1984 Hoffman) העוסק בתיאורי-אמפטית, שילדים מודעים אשמה, כאשר
הם חווים "מצוקה אemptית" ומזהים עםocab שם גרמו לאחר. כאשר הם גדים מודעים
מתרחבת וכר גם יכולתם להרגיש אשמה. יש כאן שינוי. הילד האשם, השילך עצמו לחוויה
המכאייבת של الآخر. אשכה אינה המכאייב עם הצד האגוטיסטי, אלא ביטוי לצד האצלי והמעודן
בטבע האנושי. אי לכך להורים יש תפקיד, והוא להציג לעיתים עלocab שהילד גר... מ"מ
הכאבתי לי עכשו כאשר בעטת בי..." והטבע יעשה את השאר. נשמע נפלא ומפתח האמן זה
כך? בוצר לנו פנינושוב לויניקוט (1979 Winnicott) שאמר "או צזה דבר כתינוק, אלא תינוק
ומיישהו נסף". וויניקוט התיחס כМОון לחסור האונים הפיזי של התינוק, אבל יותר מכך למשהו
קיים. ילדים אין דרך לתרגם את העולם למשהו משמעותי לאלא "מיישהו נסף"... הורים הם
מתרגמי שפת התורשה אומר (Rise, 1998). הקשר בין הורה ליד מסתכם על "קוד הקשר".

לא תיווך הולם מצטמצמים מאוד סיכוי הילד.
בעבודה הנשענת על תיאורית יחס אובייקט (Eherrnsaft 1997), מופיעות שתי אבני דרך
בתרילן ההתפתחות של ההתייחסות הילד לזרות האנושי: פחד לאבד את אובייקט האהבה
ופחד לאבד את האהבה של אובייקט האהבה. נזכיר בקיצור כי עד גיל 6 חודשים מתפתחת
טופעה של פחד מאובדן האובייקט. בהמשך מתפתחת האוטונומיה של התינוק, הוא יכול
להתרחק ולא רק הורי מתרחקים, הוא יכול להרים לא מרצה.

ההנחה היא שסביר גיל שנתיים התינוק מתחילה להבין שהרצין להתרחק ולעהוב הוא לא רק שלו. אולי גם
אמא ובאים חשים כך. הפעוט שם לב שם אם הורה נוכח פיזית, לא תמיד הוא נוכח שם וגישה זהה
כשל אemptי (Kohout, 1977) ולפעמים הורה אף מביע רשות שלילים כלפי. בדיק אשר הפעוט
מצוי בתקופת היישג של אוטונומיה ראשונית ומתחילה להתחזר לו התחששה שהאובייקט יכול להפסיק
לה אהוב אותו. זו עסקת חבלה של המסע לקראת הדאגה לזרות. כאשר ההתפתחות ממשיכה כתיקונה

החשש של הורים כיום הוא שילדים לא יאהבו אותם, כי איןם יכולים לספק להם מספיק סיבות לאהבה. הם אינם שם כאשר הם צריכים להיות, או כאשר הילד רוצה אותם, הם עם נוכחות דלה, הם אינם יכולים להבטיח חיים טובים, עולם בטוח. קרם חיים בהוויה מתמדת של הערכה עצמית בלתי יציבה ופקופוק בנושא "כמה אני הורה טוב די"

והתסכול שהילד חווה הוא אופטימלי, מותפתחת אצל הילד התחששה שגם אם האובייקט האהוב אכן נמצא פיזית, או כעט, או כאשר הילד בוחר להיות לבד ולא עם האובייקט האהוב, עדין האהבה קיימת, כי התפתחה היכולת לטיפוק עצמו. אירועי חיים כמו: גירושין, מוות, פרידה מאהוב יכולם לאיים ולהחזרו אותן לתחששה גולמית שלפחד מאובדן אהבת האובייקט או האובייקט.

נראה שמתרכז בימינו בעיקר בקרב המעים הבינוני-גבובה היופיע בתפקיד השחקנים.

1. כמו שהילד חשש שאבא ואמא לא יהיו שם תמיד, ההוראה בימינו לא בוטה שלו ייה שלו ל תמיד.
2. בעולם של פירוק משפחות, חד-הוריות, הילד הוא לעיתים קרובות הקשר הקבוע היחיד, ההורה לא יכול להיות בכוח בו.
3. ילדים יכולים לבחור הורים אחרי גירושין ויכולם לסרב לראות הורה בגל מתח או אי-אמון.
4. בתים משפט קובאים הסדרי ראייה.

בעבר התלות הרגשית והקיומית של ילדים בהורים הייתה מוחלטת. כולם התלוות הרגשית היא המרכזית עם התובנות הפסיכולוגיות באפשרות של ילדים הדוחים את הורים. נוצרה בכך רגשות לראות כל התנהוגות שלילית של הילד כלפים כדוחיה. בן שלוש מתרכז מהמיטה בעלבון, כי סיירכו לחת לו מאכל, אלא אם ישב אל השולחן, כדי שלא תתכלכל. הוא מודיע "אני לא אהיה חבר שלכם אף פעם, ואתם פיכסה". ההוראה החושש שנכשל כי פגע בילד ומנע ממנו סיפוק, אינו מבין את התרגומים הנכון לסייעו איזה: "אני לא מרצה ממה שקרה לי עכשו". עם המעבר מההבה בלתי מותנית לאהבה מותנית, ההוראה הופך רגיש ותור לשימני דחיה ואלה מועצמים עקב וgeshtot אשרה על הזמן המוגבל להעניק חיים בטוחים ואוהבים. החשש של הורים כיום הוא שילדים לא יאהבו אותם, כי איןם יכולים לספק להם מספיק סיבות לאהבה. הם אינם שם כאשר הם צריכים להיות, או כאשר הילד רוצה אותם, הם עם נוכחות דלה, הם אינם יכולים להבטיח חיים טובים, עולם בטוח. קרם חיים בהוויה מתמדת של הערכה עצמית בלתי יציבה ופקופוק בנושא "כמה אני הורה טוב די". האפשרות להיות "הוראה מושלך" לעומת "הילד המושלך" מחווירה מול ילדים רבים הנפגעים ע"י הורים. אך האיזום והפחד מאובדן האובייקט-הילד בחברה המערבית אינו זנית. קרם נוצרת התנהוגות מספר אחד בעסקת החליפין – "אני אעשה הכל כדי לא לאבד אותך". בלבד, לשמור עלי.

אורווע: תאומות בנות המשותלן וזרקו חפצים זו על זו. אחת מהן נפצעה ממשברת החלוון. ההוראים הסבירו כי הם סומכים עליהם ולא רצים לפגוע בתחששות הקומפוננטיות והאוטונומיה. לא עליה בדעתם ששמיura על יסודות אימפרטיטים היא חלק מהתפקיד ההורוי על מנת להגדיל אוטונומיה וקומפוננטיות, גם אם מחריה כעס הילד. בארא"ב كانوا לאחרונה קבוצות לעזרת משפחות המכפלות תכנית "אהבה קשוחה", המלמדות הורים למתרגרים כיצד להקנות CISHER ויסות ושליטה עצמית. רק השם מעיד על קושי הורים, כאלו מעבר מההבה חולשה...לחזקה. החשש מכעס הילד מונע מההוראה לשמרו על הילד, כי הוא עוסק בשמיira על עצמו מפני דחיה אפשרית.

התנהוגות השנייה – "אעשה כל מה שצריך כדי להבטיח שתאהב אותי". תופעות מוכחות לנו בפריחות בגני ילדים, כאשר הורים מפרשים את בכי הילד כעינוי וחוסר הוגנות כלפיו עקב הפרידה. רבים חוששים מפני אובדן אהבת הילד (לא מדוברילדים שחוו פרידות מתמשכות, "פרידות והתגובה ינווע בין בריחות של ההוראה, הבטחות שווא" אחזור מיד", או פרידות מתמשכות, "פרידות מסטיק" – "שלום ועוד חיבור ועוד אחד לך וכו..." ... קושי רב של ההוראה להירגע אז להרגע. כל זה כי הפרידה נתפסת כ翔gieה ע"י ההוראה והפחד הוא: "הילד ישנא אותי". בראינה שלא מדובר בקשימים אובייקטיביים של הילד, אלא בקשוי של ההוראה, השאלה תהיה: האם ההוראה פועל למען הילד או למען צרכי הנרציטטיבים? האם הוא מסוגל להתמודד עם גשות האשמה שלו? האם הוא מעביר לידי תחששה של חולשה להתמודד עם פרודה? או שהוא מגיש באופן בלתי מודע את הילד להגיב ב בכיכ, כדי שהוא לא יצטרך להיפיד וכך יבטיח את אהבתו. הדרך לאהבה אינה הסרת כל מכשול או קוץ בדרך. וכך אמן מזכיר שוב כי הסרת תסכול מתמשכת מונעת גילה בראיה. התוצאה של אובדן סביבה מחזקקה – holding במשמעותו למכליה – containing, והוא בפאניקה סביב אהבה. הורים מווותרים על ההזדמנויות לקבל את הקבוד מהילד, אבל עוסקים בניסיונות להעניק כבוד לידי, ובכך מונעים מהם את הדמות החזקה והטובה שיוכל להעיר.

עם כל הדאגה, הורים נשדים מהנוחות של "אהבה לא מטה" שמאפשרת קצר להתרווא ולהרגיש בטוחים שהילד יאהב אותנו, גם בהיותנו בלתי מושלים. הבטחה שמקלה את החדרה ומונעת הליכה על קילופות הביצים.

להורות תפkid לספק ולשחרר דחפים, אך גם להגביל כי שלדים לא יפגעו בעצמם ובחבריהם. הנוגע באוטובוס חיב להיות בעל רישיון כדי למנוע התಡזרות. ככלנו ממחפשים את מקודת האיזון אך נוכנים יותר לכיוון הסיפוק. מוגמה זו משקפת תרבויות המאמינה שאהבה נבנית על יסוד של סיפוק תשוקות. עקרון הפעולה ברור. מה שאינו ברור שהורה הפועל כל הזמן על פי עקרון הסיפוק, כדי למנוע פגיעה באושר, דוחר לקרהת קריסה – שלו ושל הילד. הילד נמצא באופן פרדוקסלי בחסר מלמידת התנהגיות מתמודדות כמו סבלנות, התאפקות, פתרון בעיות, צפיה לטוב. לא חווה "כשלון בתאמה" (*failure in*) attunment. לעיתים חשוב להיות עם התסכול כמו למשל בגירושין, הסחה באמצעות פיתויים ופיצויים אינה מפתחת עמידות. לא נוכל לעשותו מאושר ברגעי הכאב על הגירושין. אהבת ילד להורי איןתה תוצאה של הגנה מפני סבל וספק אושר ללא הגבלה.

בمعنى הבינו ההתעסקות החומרית מיצגת את המתח בין סיפוק וחסר. הרעפת מתנות יכולה לשמש כקלף מיקוח באהבה, כאשר הורים ממלאים כל גחמה כדי לovern – "אני אוהב אותך ואני מזקוה שאתה אוהב אותי". כך באופן פרדוקסלי הילד נוטר מזקוף מההתנסות של רצונות מהו ו מהבטחון שהואים אותו גם אם חדרו לא מלא בצעצועים. אין ספק כי הורים בימינו מקשיבים יותר וכובדים יותר ולדים מאשר בעבר כאשר זה נעשה במינון הנכון, זה פותח דרכם להבנה מה ילדים צריכים.

דניאל גולמן בספרו אינטיגניציה רגשית, (גולמן, 1997) מציע להורים שורצים באמת לדעת מה עבר על ילדיהם, להיות "מאזינים אקטיביים". לחתת ברכיניות מה ילדים אמורים להם ולא לעסוק רק בהרצאות לילדים. היעוץ מצליח ונכון אך, בעסקת החליפין יש סיכון שהפעולה תעשה בהגזה כאשר האזנות יתר ושיחות והסבירים מלבד אל לב במיחוד בגלאים הצעירים, עלולים להפוך את הסיטואציה למקרה לאומיננטיות ולא ילד המכבד את הזולות ובוטוח במקומו. הסכנה של הורים בمعنى הבינו היא האזנה הילד אליו הוא מבוגר. במקרה לבנית דמוקרטיה הורים עלולים לאבד ראייה לגבי המגבילות הקוגניטיביות של הילד ומסבירים וمارיכים בדיבור ובסבירים דרך להבטחת קשר מכביד. ולעיתים קרובות זה הופך לקשר פוגע או מתסכל. ההורה פשט מדבר יותר מדי והילד "מתחרש". ילדים מקבלים זכות ואף זכות וטו בהצבעות משפחתיות הם גם בוחרים לעצם את העונש בסצינה האולטרא-מודרנית.

בഫיכת הילד לחבר יותר מאשר תלוי-נתמרק, הורים מקווים שהילד יגדל להיות צור יצירתי' והוא יעיר כמה מבנים ותומכים הם היו, וכך הוא יאהב אותם לנצח ללא עורין. נראה שיש צורך לעוזר להורה לזכור כי הילד זukan לנו, כפי זהה מופיע בתלוש המשкорות. שהוא נשען על היררכיה ושיש סבבו שמיירה והגנה גם מפני האימפלוטים של עצמו, ההרסנות של עצמו כבוד האוטונומיה בטרם עת, היא פגעה באוטונומיה. הילד שמאפיין את טכניקת אהבה עסקת חליפין, נמצא בסכנה ל"עכמאות מדומה".

הסכנה בהשחתת הילד בסיטוריה אלינו, היא בלקחות זכויות הילדות, שהעיקריות שבhem היא לסגור עליינו, שלא להעניק זכויות, לפני שהילד יוכל לעמוד באחריות הנדרשת. דמוקרטיה משמעותה היכולת לעמוד באופן אחראי בתוצאות הבחירה. העמדה הרוחות "הילד יחוליט", מעידה על "פסאודו-נאיות". הטיעות הדכתיות היא, שלא מופעלת ההגנה הייתה קבועה הגבולות, בתוכן תננת הזכות להחליט, כתהlixir מתמשך, למידת תהליכי דמוקרטיים, באופן מובנה, מאורגן ובהנחיית ההורה.

ההוראה שאינו חש בnoch לאילץ ילד וחושש מאובדן אהבת הילד, מגדיל ילד "ழוחף". קשה בחוץ, נראה אליו מבוגר קטן אך לא "אפי' בפנים", רך, חסר כוחות אגו. החופש המוענק לילדים באמצעות המיקוח לאהבה, מאלץ אותם לאמץ התנהגויות אחרות, שלא לפוי גולם, שעשוויות פגוע ביכולות התפתחותיות. כגון מתן שוויון זכויות בהצעעה בוויתר, לפני היכולת להעיר תוצאות, או להבין תהlixir של קבלת החלטות. ילדים שמתאפשרות להם כל החלטות, מסתכנים בעמידה על המשמר אודות הרוחה הנפשית שלהם, בזמן שהוריהם אמרו ihnen לעשות זאת.

הוראות ואהבה הם עסקות חביבה לטוויה ארוך, שאמורה להבטיח ולספק התנויות אנושיות ביאישות מגוונות ולהבטיח עתיד משותף ונפרד לשני הצדדים. זו אינה עסקת חילופין כי עסקה כזו מצמצמת

את הבסיס של המהות ההורית בכר שהחלפה היא רק של חלק הורי מק'ח תמורה אהבת הילד והחלק ההורי מאמ'ה אינו בעסקה. עובדה טיפולית חשובה עם הורים בנושא הנידון היא, לעקו את האמונה שקשר הורים-ילדים הוא שביר ונitin להבטיח אותו, רק כאשר ההורה יdag לטיפול כל רצונתו של הילד. ורק יوطח ילד מאושר ואוהב את ההורה. שחרור הורים מעמדת שכחה זו, שצמיחה על רקע התמורות שהזוכו בתחילת המאמר, עשויה להתאפשר ע"י הרחבת הפרטואר ההורי והכנסת תగבות מאמ'ה באמצעות אינטראקטיבית טיפולית ושירה עם ההורה, שיכולה להיות עוז, דרך, טיפול אישי או קבוצתי וכו', בהתאם לאבחן והמלצת הפסיכולוג. נראה כי פועל שיר מיאנטרואקטיבית זו היא עצום החדרה והובילו ההורם. החלפת עסקת חליפין בעסקה משותפת ביצרים ובמשאים העומדים לרשوت ההורים וטור הבנת השונות של ילדים ומבוגרים.

נראה כי גם עתה בתחום המילויים השלישית התשובה לשאלת ; "מה התפקיד האמתי שיש להורים בשנות החיים המוקדמות?" שנשאלה בספר שערכו (Shonkoff & Phillips, 2000) בהזאת האקדמית הלאומית למדעים, באלה"ב נשרה עדין חתומה. ההסתכלות ההיסטורית, הידע המדעי, המהפקות החברתיות מדגשים את ההבנה, כי הדרך בה אנוओבים את ילדים מעולם לא הייתה רק אישית או אינטראקטיבית, הורות היא תופעה חברתית תרבותית, אך יחד עם זאת הורות בכל התקופות ולכל גיל נקשרו לאהבה.

ברוח התקופה ברצוני לסימן ביצוט מדו"ל שקיבלו מחברה באלה"ב. הדו"ל עסוק באופן הומוריסטי ומאד ריאליסטי ביפורט הנדרש למילוי מישרת "הורם". בפרט הופיעו הסעיפים הבאים: תאור המשרה, אחריות, אפשרויות לקידום, נסיוון קודם, שכר ופיצויים, רווחים. בחרתי כמה דוגמאות שמאפשרות לחווות את רוח התקופה.

בסעיף נסיוון קודם, נאמר: **לצערנו לא נדרש נסיוון קודם, נסיוון קודם, נסיוון קודם, שכר ופיצויים, רווחים.** בחרתי של עייפות מתמשכת.

בסעיף אחריות, (מספר דוגמאות) מוכן להיות שניא, מוכן להיות ללא תחליף לרגע אחד ופדייה ברגע הבא. וכו'

בסעיף רווחים, נאמר : אין ביטוח בריאות אין פנסיה, אין חופשות משולמות, לא מוצעות אפשרויות בורסה, אך מישרה זו מספקת אפשרויות אין ספור לגידלה רגשית, אהבה בלתי מותנית חיבורם ונשיקות לכל החיים אם אתה משחק בקהליך כהלה.

ביבליוגרפיה:

גולמן, ד (1997). **אינטראקטיבית רגשית**, הוצ. מטר, 1997

ויניקוט, ד, ו., (1987) **תינוקות ואמותיהם**, הוצ. דבר ת"א.

כהן, א. עורכת, (2007), **חוiot ההורות**, הוצ. אוח, ביה"ס לחינוך אוכ. העברית י-ם .

לייז, פ. (1983), **הורם מ-א' עד ת'**, הוצ. זמורה-ביתן, ת"א.

ספרוק (1963), **שיוחות עם אמותות**, הוצ. עם הספר, ת"א.

פוסטמן, ג., (1986), **אובדן הילדות**, הוצ. ספרית הפועלים, ת"א.

קלינטון, ה, ר, (1997), **נדרש הכפר כלו**, אור-עם, ת"א

Baumerind, D, (1971) Current pattern of authority, **Developmental psychology monographs, 4(1)**

Berne, E, (1964), **Games people play**. New York, Ballantine books

Bower, T. G. R (1989). **The rational infant**, New York, Freeman

Gopnik, A. & Meltzoff A.N. (1997) **Words, thoughts, and theories**, Cambridge MIT, Press

Cohen, E. & Lwow, E. (2004). The parent-child mutual recognition model: Promoting responsibility and cooperativness in disturbed adolescents who resist treatment, **Journal of psychotherapy Integration**, Vol 14(3).

Ehrensaft, D, (1997), **Spoiling childhood**, The Guilford Press

Elkind, D, (1994), **Ties that stress**, Cambridg, Massachustes : Harvard Univ. press

Hymowitz, K. S., (1999). **Ready or not**, New york,The Free Press

Hoffman, M. L., (1984), Empathy,its limitation and its role in comprehensive moral theory. in **Morality, moral behavior, and moral development**, ed. Kurtines, W. M. ; Guwirtz, J. L, Wiley, New York

Jacobs, L & Wachs, C, (2002). **Parents therapy**, Jason Aronson,Inc

Key, E., (1909). **The century of the child**, New York ,Puntman

Kohout, H., (1977), **The restoration of the self**, International Universities Press

Lasch, C, (1978). **The culrure of narcissim**, New york w. w. Norton

Leach, P. (1977). **Your baby and child**, : From birth to five,New York, Knopf

Thomas, A., & Chess,S.(1977).**Temperament and development**. New York, Brunner-Mazel

Shonkoff, J. & Phillips D. (Eds.), (2000). **From neurons to neighbourhoods. The science of early childhood development**. Washington, DC : National Academy Press

Ray, D et al (2002). The effectivness of play therapy: Responding to critics, **International Journal of Play Therapy**.

Wachtel, E. F., (1994), **Treating troubled children and their families**, The Guilford Press

Winnicott, D. W., (1979), **The maturational process of the facilitating environment**. London: Hograth Press

תיאוריה, דוגמאות קליניות, מחקר והנחיות קליניות EMDR

ד"ר אודי אורן

פסיכולוגיה קלינית ורפואית (מדריך),

היא גישה פסיכוטריפית שפותחה על ידי שפיירו (2005) במטרה להתמודד עם וירעמותת EMDR ישראלי. סימפטומים הנובעים מחוויות חיים שליליות ולא מעובדות. השיטה מבוססת על מודל של גושא ארגון EMDR-Europe. מערכת עיבוד מידע (Adaptive Information Processing System), הקיימת בכל אחד

ד"ר ציפי שני

סימפטומים נוצרים כאשר אירועים אינם מעובדים באופן מלא, וכי עיבוד אינטגרציה של אותם זיכרונות יביא להיעלמות או להפחתה ניכרת של אותם סימפטומים. שפирו טוענת כי תיפיסה מומחיות-מדריכה בשני התחומיים עצמיות של לילית, תגובתיות וגישה לא מותאמת, והתנהגוויות לא אדפטטיביות הן תוצר של מטפלת משפחתיות. מורשת זיכרונות לא מעובדים, וכי עיבוד שלהם יאפשר לתפיסות עצמיות, רגשות והתנהגוויות חדשות לעיסוק ולהוראה מדעית בהיפנוזה, מנהלת שפ"ח בני הפתחת.

ברוך

EMDR היא גישה פסיכותרapeutית אינטגרטיבית המשלבת אלמנטים מגישות שונות כמו הגשה הדינמית, הڪוגניטיבית-התנהגותית, וגוף-נפש. EMDR משתמש בפרוטוקול בן שמונה שלבים, המתיחס להשלכות של זיכרונות לא מעובדים על העבר, ההווה והעתיד של המטופל. בשלבים שביהם מעובד זיכרון מסוים מתחמך המטופל בראש האסוציאציות הקשורות אליו זו זיכרונו. המטופל מתבקש להתייחס לזכרונו המטרייד תוך כדי התמקדות בגירוי בי-לטראלי של תנודות עיניים, מגע או צליל. בתום כל סט של גירויים כאלו מתבקש המטופל לדוח על תגבותיו הפנימיות (תמונה, מחשבה, רגשה, תחושה). לאחר מכן מتابקש המטופל להתמקד (ברוב המקרים) בתגובהו האחורה ובعود סט של גירוי בי-לטראלי. כרגע, האסוציאציות הולכות ומשתפרות במהלך הטיפול, והמטופל חווה שינויים חיוניים בתפיסת האירוע ובהבנתו, בתפיסתו העצמית, ברגשותיו ותחושותיו הגופניות. המודול מסביר את בשינוי בכך שהמטופל מתחבר למשמעותו וכי זיכרונו המטרייד משתלב בתמונה הכללית של חי' המטופל וכך מאבד מעוצמתו.

דוגמאות קליניות

שתי דוגמאות קליניות קצרות באות להדגים את עבודה ה-EMDR ותוצאותיה:

טיפול באבל לא מעובד

אישה בשנות ה-30 לחייה, נשואה ואמ למספר ילדים כולל ילד בן 3 בעל צרכים מיוחדים, פנתה לטיפול עקב תחושת חולשה כללית, מוטיבציה נמוכה, נטייה לבכי, וחוסר מעורבות חולש ומבחן בטיפול בילדיה. היא שקרה את האפשרות להפסיק את עבודתה בתחום החינוך כדי להפנות תשומת לב לטיפול בילדיה, אך הבינה שפעולה זו "לא תפתור את הבעיה" ולכן פנתה לטיפול. היא ביקשה לחזק את כוחותיה, בעוד בעלה שליווה אותה לפגישה הראשונה – ביקש שתשפר את יכולת התמודדות שלה ותהייה יותר פתוחה.

במסגרת שיחות היכרות, כאשר התבקשה להעלות 10 זיכרונות הראשונים היא סיפרה כי איבנה נפטר כשהייתה בת 10. המטופלת דיברה על עובדה זו ללא הדגשה מיוחדת ולא כל תגובתיות רגשית או אחרת.

המטפלת החליטה להתמקד בזיכרון זה ולהשתמש בשיטת "חיבור הפרפר" של EMDR בו מצירת המטופלת צורכים לתגובה לגירוי הב-לטראלי. התמונה אותה ראתה המטופלת, כאשר התבונתה בהתמקד בזיכרון, היא של אביה מוד באלונקה אל האמבולנס, צבע פניו כחלחל

על בסיס הרצאה ביום עיון של הפ"ו על טיפולים מוקודים ומאמרים ב- Journal of EMDR Practice and Research

видו נשמטת מהאלונקה. היא זכרה שבדיק התכוונה לлечת בבית הספר ושניגשה לאמה ושאלתה אותה איזה חולצה לבוש. כאשר היא נשאלת איזה מחשבות שליליות עלות בה ביחס לעצמה כאשר היא מעלה את האירוע, היא ציירה עץ גודם (ראו ציור מס' 1) ואמרה: אני טיפשה. כאשר היא נשאלת לגבי מה שהיא רצתה להאמין ביחס לעצמה כאשר היא מעלה את האירוע, היא ציירה עץ פורח (ראו ציור מס' 2) ואמרה: אני יכולה לשלוח לעצמי, אני בסדר.

* היא התבקשה להתמקד באירוע הטראומטי והטפלת עשתה סט של גורי בי-לטרלי. לאחריו ציירה המטפלת ציור פסטורי ואמרה: ילדה מסתכלת על הבית, פריחה (ראו ציור מס' 3).

* לאחר הסט הבא השeria את הדף ריק, אמרה כי לא בא לה לצייר כלום, והוסיפה כי ראתה בראשה את האמבולנס.

* לאחר הסט הבא ציירה בית ובנים סביבו, אמרה: בית מפורק, אובדן, רעדית אדמיה, ודיווחה על תחושות רעד (ראו ציור מס' 4).

* לאחר הסט הבא ציירה מטוס בשמיים, אמרה: מטוס, רצון לברוח, להתעלם, ללכט, ודיווחה על תחושות ריחוף (ראו ציור מס' 5).

* לאחר הסט הבא ציירה פרחים ושם, אמרה: מתחילה פריחה, ודיווחה על תחושות התרגשות ותקווה.

* לאחר הסט הבא ציירה סירת מפרש שטה, אמרה: ים שקט, רגוע, ודיווחה על תחושה של שלווה. (ראו ציור מס' 6)

* לאחר הסט הבא ציירה/ כתבה את המילה "אהבה" (ראו ציור מס' 7), ואמרה: כאב לי על ההחמצה לגבי אבא, אני מרגישה טוב, אני יכולת לתמ, אני יכולה להתמודד עם הילד בעל הארכיכים המיעודים, ודיווחה על תחושה נעימה.

בפגש הבא דיווחה המטפלת כי החלטה להיות יותר פעילה, וכי היא חשה רצון להיות יותר מעורבת בטיפול בילדה. המטפלת ביקשה ממנה לחזור בדמיונה לאירוע שעלי עבדה בפגש הקודם. הפעם ראתה המטפלת את עצמה עומדת על מרפסת הבית וזופה בגופת אביה על האלונקה, המונחת ליד האמבולנס החונה ליד הבית. היא זכרת פרטים מזעדים וצעקות של שכנים. ההוגד השלילי שמתחבר לתמונה היה: אני בסכנה, וההיגד החביב: אני יכול להתמודד. היא הרגישה רחמים על הילדה, מידת המצוקה ששחזה הייתה ברמה של 8 (מתוך 10), והוא חשה מבחן וכואב באזורי הלב. הפעם החלטה המטפלת לשימוש בפרוטוקול EMDR הרגול.

* היא התבקשה להתמקד באירוע הטראומטי והטפלת עשתה סט של גורי בי-לטרלי. לאחריו דיווחה המטפלת על תחושות מבחן, פחד וחוסר אונים. (כל כוכבitis מסמלת סט של גורי בי-לטרלי נוספים).

* דיווחה כי אין ממשו מיוחד.

* דיווחה על תחושות שונות תוך כדי בכיה.

* דיווחה תחושת בושה.

* דיווחה כי נזכרה שהלכה לבית ספר ולא רצתה לחזור הביתה.

* דיווחה כי חוויתה את זה לא יכול להיות".

* דיווחה כי נזכרה שלא רצתה להשתתף בהלווייה.

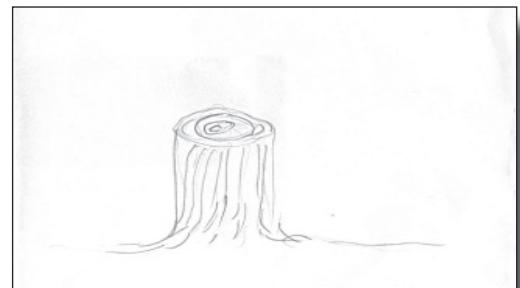
* דיווחה כי רצתה לחזור לשגרה.

* דיווחה על כעס על אבא, "למה הוא הילך?".

* דיווחה כי לא הלכה להלווייה.

* דיווחה כי לא אהבה פוקום של רחמים שהופנה כלפייה.

* דיווחה כי תמיד הלכה לכיוון של תפוקה.

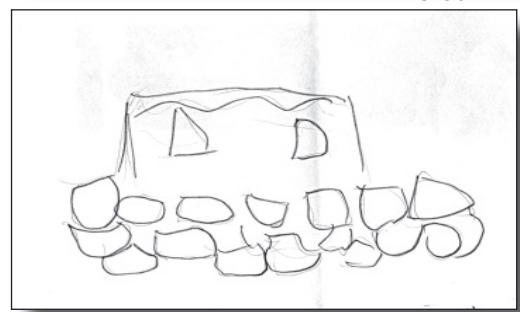
* ציור מס' 1

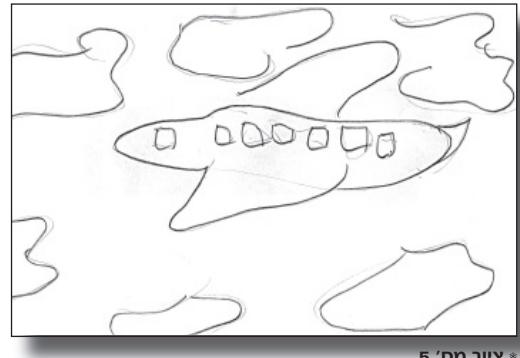
* ציור מס' 2

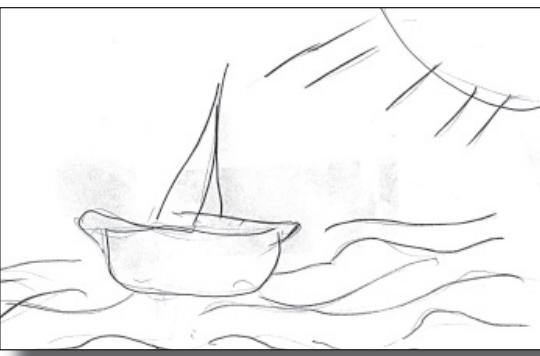
* ציור מס' 3

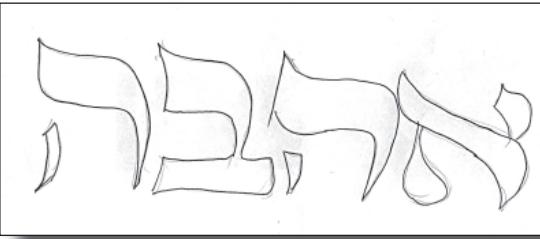
* ציור מס' 4

* ציור מס' 5

* ציור מס' 6

* ציור מס' 7

- * דיווחה כי הוריה היו שונים בגיל וברקע שלהם ממהסביבה.
- * דיווחה כי תמיד יצאתה להיות כמו כולם, שווה לכלם, לא בולטת.
- * דיווחה כי ראתה את ההלויה מההמרפסת.

המטפלת ממליצה למטפלת ללקחת את הילדה הקטנה יד ביד ולבוח איך אפשר לעזור לה.

- * דיווחה כי "הבושה זהה הצידה" ותו록 כדי בכך אמרה כי היא יכולה להיפחד, כי היא מרגישה שחרור בראש והרגשה כללית טובת יותר.
  - * דיווחה כי אין לחץ בחזה והוא יכול להנשומם בקלות, וכי אחרי מות אבא היא הרגישה צורך חזק לדאג לאמא.
  - * דיווחה כי היא חיבבת לשמור על אמא שלה שנשאהה לבד.
  - * דיווחה על "כלום".
- המטפלת בזקונה מנסה לחזור לזכרון האירע והמטפלת דיווחה על תחושה של כוח, רגיעה, והרגשה טובת. דרגת המצוקה שלה יודעה לרמה 0 (מרמה 8 לפני תחילת העבודה).

בפגישה הבאה דיווחה המטפלת כי צמצמה את היקף משורתה והחלתה לטפל בילדיה ובילד הקטן שנזקק לתשומת לב מיוחדת. בשלושת המפגשים הבאים דיווחה על תהילר מהיר של מעבר ממיקוד אין סופי בעצמה, בהצלחתה ובקבלת אישור מאחרים, להתעסקות בילדיה וברצון שהם יצילחו. בתום שלושת המפגשים הללו הסתיים הטיפול.

אנו רואים כאן דוגמא להשפעתו הרחבה והמתמשכת של אירוע טראומטי שלא עבר תהילר עיבוד על 25 שנים בחיה של המטפלת. מצד שני זהה דוגמא יפה להשפעה הדרמטית שיוכלו ליצור של אירוע אחד להביא לחיה של מטפלת.

טיפול בילד "בישן"

ילדי בן 11 הגיע לטיפול עקב חוסר תפקוד בבית הספר (למרות אינטלקטואלית גבוהה), הסתגרות חברתיות ואי השתתפות בפעילויות הנוער אליה הולכים כל בני כיתה. הוא מדווח על חשש כי בני כיתה יביסו אותו. בשיחה הוא מתאר את חברי לכיתה מבקרים ממנו להצטרף לפעילויות, ואת סרבנותו המתכוונת להיעדר בקבוקתם.

המטפלת מבקשת ממנו לספר לה ממתי חשב בושה וקושי עם חברים. הילד מתאר את העובדה שבימים הראשונים של כיתה א' לא הופיע שמו ברישום התלמידים. הוא פנה למורה שהפנתה אותו למחקרים, ולאחר זמן קצר הענין סודר. המטפלת מבקשת ממנו למצאו היגד שלילי המתפרק לשיכון האירוע והוא אומר: אני לא שווה, בעוד החידות הינו: אני בסדר. הוא מרגיש אכזבה, רמת המצוקה שלו היא 8 (מ吒ר 10) והוא חש מתח בבטנו.

- * הוא התבקש להתמקד באירוע בכיתה א' והמטפלת עשתה סט של גירושי-בלטראלי. לאחריו דיווח המטפל כי ראה עצמו חושב שהוא אינו שווה לרמת הכיתה והרגיש אכזבה.
  - * לאחר הסט הבא דיווח כי "הכל יצא", וכי למחמת כבר היה שיר לאמצע הכיתה, כמו כולם.
  - * לאחר הסט הבא דיווח כי הכל בסדר, וכי הוא רואה עצמו משחק כדורי וכדורגל.
  - * לאחר הסט הבא דיווח כי השנה הוא משתלב וכי הכל בסדר.
- ఈ המטפלת בזקונה מנסה לחזור לזכרון מכיתה א' אמר כי הוא אינו ברמה של הכיתה וכי רמת המצוקה הייתה 7.
- * לאחר הסט הבא דיווח כי הוא משתלב עם כולם במשחק.
  - * לאחר הסט הבא דיווח כי הוא מנסה לשחק עם הילדים.
  - * לאחר הסט הבא דיווח כי הכל בסדר.

הזכירן מכיתה א' לחילוטין לא הפריע ורמת המזקקה הייתה 5 (מרמה 8 לפני תחילת העיבוד). המטפלת שאלת אותה מה יקרה בתנועת הנוער, והילד ענה כי יבישו אותו. על השאלה מה הוא זוקק? ענה, כי הוא זוקק לאמץ, וזכור בזמן שרכב על אופניו והרגיש כי הוא אמי. המטפלת ביקשה ממנו להתרכז בזיכרון זה וביצעה גירוי בי-לטרלי כדי לחזק את החיבור לזכרון חיובי זה.

מספר ימים לאחר מכן חזרה לחצטוף אליו כשהלך לתנועת הנוער. המטפל הצעיר אליו אך מיד כשחגיגע למקום, שב הביתה. אביו לקח אותו חזרה לפעולה והוא הסכים לחצטוף. מאז הוא משתתף בפעולות תנועת הנוער, המורה מודחת על שיפור משמעותית בתפקודו בכיתה, כי הוא יותר משוחרר ומלא חיים, ולאחרונה אפילו הסכים להופיע במכונית שארגנה הכיתה. הנטיפול נמשך עוד מספר פעימות נוספות תוך כדי התמקדות על נושא המוטיבציה ללימודים.

זהי דוגמא לעבודת EMDR עם ילדים שמתאפיינת לא פעם בתוצאות מפתחיות במהירותן ובעוצמתן. גם כאן כמו במקרה הקודם אנו רואים איך אירוע שנחוווה כטראומטי (למרות שאיןנו עומד בקריטריונים של ה-DSM), משפייע על תפקודו של הילד לאורך שנים, ואיך עיבודו מאפשר לילדים לחזור לתפקוד אופטימי. המקרה גם מראה את כוחו של ההיגד השילוי ("אני לא שווה") לבلوم את תפקודו של הילד (ושל המבוגר שיתפתח ממנו) בתחוםים מגוונים.

מחקר

EMDR הוכחה כשיטת טיפול יעילה ב- PTSD במספר רב של מחקרים שהשו אותה לתרומות נוגדות דיכאון (Van der Kolk et al., 2007, לטיפול בחשיפה (לדוגמא, Rothbaum et al., 2005, לטיפול CBT (לדוגמא, Jagerghaderi et al., 2004, ושיטות אחרות (לדוגמא, Seidler et al., 1998). לסקום המחקרים ההשוואתיים אנחנו רואים את המאמר של Carlson et al., 2006 & Wagner (2006). נכון להיום נמצא ה-EMDR בכל הנקודות הקליניות לטיפול ב-PTSD של הגוף המ赜ים המרכזים בעולם וזאת על בסיס מחקרי המתה אנליזה שהראו כי היא מביאה לתוצאות זהות לשיטות הטיפול הייעילות האחרות. חשוב להזכיר כי EMDR מביאה לאותן תוצאות ללא שימוש בשיעורי בית.

למרות שרוב המחקרים השתמשו באוכלוסייה אזרחית בוגרת הרי שבזמן האחרון התרנסו מספר מחקרים המצביעים על יעילות ה-EMDR בטיפול בחיללים (לדוגמא, Russel, 2005, בנגאי אסונות טבע (לדוגמא, Konuk et al., 2006, בילדים שחוו טראומות (לדוגמא, Tufnell et al., 2005), ובמבוגרים שחוו טראומות קשות בלבדות (לדוגמא, Edmond et al., 1999).

תוצאות המחקרים לגבי טיפול EMDR בפוביות הראו תוצאות שאין חד משמעותית. חוקרים (לדוגמא, De Jongh et al., 2007) טוענים כי קיים הבדל ביכולת של EMDR לעזור לאדם הסובב למפobia שההתפתחה בעקבות אירוע טראומתי (לדוגמא, פוביה מכלבים לאחר נשיכת לב), לעומת אדם הסובל למפobia ללא אירוע טראומתי מחדים (לדוגמא, פוביה מעקבבים). תיאור מקרה (Fernandez et al., 2007) הראה טיפול EMDR מצליח באישה שסבלה מאגרופוביה והתתקפי פאניקה. מטפל EMDR מדווחים על הצלחות טיפוליות במגוון רחב של קשיים המבוססים על חוויות עבר, אך ההוכחות המדעיות מתעכבות.

EMDR הוכחה את יכולתה להשפיע גם על תופעות סומטיות כמו כאבי פנוטום (לדוגמא, Schneider et al., 2007, קשיי שינה אצל אנשים הסובלים מ- PTSD (לדוגמא, Raboni et al., 2006, מחלות עור (לדוגמא, Gupta et al., 2002), ומוגנות (לדוגמא, Marcus et al., 2008). מחקרים מראים כי טיפול EMDR מביא לשינויים בתפקוד המוח (לדוגמא, Lamprecht et al., 2004, Bossinni et al., 2008). סביר להניח כי העתיד יראה מספר גדול יותר של תופעות סומטיות שיישפעו להיות על ידי טיפול EMDR.

אחת השאלות החוזרות וועלות בתחום ה-EMDR קשורה לחשיבותו של הגירוי הב-לטרלי. הדעות בנושא זה חלוקות והחוקרים לא הראו תוצאות חד משמעיות. חוקרים שונים קשוורים לטיפול EMDR הראו כי תנועות עיניים ב-לטרליות מביאות לתגובה רגעה פיזיולוגית (לדוגמה, Maxfield, 2004; Barrowcliff et al., 2004), להפחתה במעטן הרגשי של זיכרונות אישיים (לדוגמה, Kuiken et al., 2001), ולשינויים קוגניטיביים אחרים (לדוגמה, 2004). כל אלו מצביעים על חשיבותו של הגירוי הב-לטרלי. למרות שהחוקרים הציעו מספר לא מבוטל של מודלים המסבירים את תפקוד הגירוי הב-לטרלי בתוצאות טיפול ה-EMDR, אין נכון להיום מודל מוכח באופן חד משמעי.

על השאלה מה הם הגורמים הקליניים הפעילים ב-EMDR יש מספר תשובות המשלימות (אולו) זו את זו: אסוציאציות חופשיות, חיבור למשאבים פנימיים, עמדת ה"צופה" (Mindfulness), "כניתה" ו"יציאה" מהזיכרון הטראומטי, מיקוד פנימי (عبر טראומטי) וחיצוני (הווה בטוח ותומך), גירוי ב-לטרלי.

ה衲חות קליניות

החוקרים הרבים המצביעים על יעילותה של גישת ה-EMDR הביאו לכך ש- Clinical Guidelines רבעם בכל העולם כוללים את ה-EMDR כטיפול מומלצת לסובלים מ- PTSD. הה衲חות הבולטות הממליצות על ה-EMDR הן של איגוד הפסיכיאטרים האמריקאי (APA), ארגון הפסיכיאטרים האמריקאי (APA), המקבילה לאגף השיקום של משרד הביטחון בארה"ב (VA), המועצה הלאומית לבראות נפש שליד משרד הבריאות הישראלי, וגופי ברה"ג מוביילים בבריטניה (NICE), צרפת, שוודיה, הולנד, ואוסטרליה. (פרטים ב: www.emdr-europe.org)

EMDR הינה גישה פסיכוטרופית היכולת לבוא לידי שימוש באופן עצמאי או בשילוב של גישות טיפוליות אחרות במסגרת טיפול במוגן רחב של מטופלים. למללה אלפי מטופלים בארץ השתתפו בסדנאות EMDR ורבים מהם שילבו את הגישה בעבודתם הטיפולית.

ביבליוגרפיה:

Barrowcliff, A. L., Gray, N. S., Freeman, T. C. A., & MacCulloch, M. J. (2004). Eye-movements reduce the vividness, emotional valence and electrodermal arousal associated with negative autobiographical memories. *Journal of Forensic Psychiatry and Psychology*, 15, 325-345

Bossini, L., Fagiolini, A., & Castrogiovanni, P. (in press). Neuroanatomical changes after EMDR in PTSD. *Journal of Neuropsychiatry and Clinical Neuroscience*. Bradley, R., Greene, J., Russ, E., Dutra, L., & Westen,

Carlson, J., Chemtob, C. M., Rusnak, K., Hedlund, N. L., & Muraoka, M. Y. (1998). Eye movement desensitization and reprocessing (EMDR): Treatment for combatrelated post-traumatic stress disorder. *Journal of Traumatic Stress*, 11, 3-24.

De Jongh, A., & Eric ten Broeke. (2007). Treatment of specific phobias with (EMDR): Conceptualization and Strategies for the Selection of Appropriate Memories. *Journal EMDR Practice & Research* 1(1), 46-56

Edmond, T., Rubin, A., & Wambach, K. (1999). The effectiveness of EMDR with adult female survivors of childhood sexual abuse. *Social Work Research*, 23, 103-116.

Fernandez, I., & Faretta, E. (2007). Eye movement desensitization and reprocessing in the treatment of panic disorder with agoraphobia. **Clinical Case Studies**, 6, 44-63.

Gupta, M., & Gupta, A. (2002). Use of Eye movement desensitization and reprocessing (EMDR) in the treatment of dermatologic disorders. **Journal of Cutaneous Medicine and Surgery**, 6, 415-421.

Jaberghaderi, N., Greenwald, R., Rubin, A., Dolatabadim, S., & Zand, S. O. (2004). A comparison of CBT and EMDR for sexually abused Iranian girls. **Clinical Psychology and Psychotherapy**, 11, 358-368.

Konuk, E., Knipe, J., Eke, I., Yuksek, H., Yurtsever, A., & Ostep, S. (2006). The effects of EMDR therapy on post-traumatic stress disorder in survivors of the 1999 Marmara, Turkey, earthquake. **International Journal of Stress Management**, 13, 291-308.

Kuiken, D., Bears, M., Miall, D., & Smith, L. (2001-2002). Eye Movement desensitization reprocessing facilitates attentional orienting. **Imagination, Cognition, and Personality**, 21, 3-20.

Lamprecht, F., Kohnke, C., Lempa, W., Sack, M., Matzke, M., & Munte, T. (2004). Event-related potentials and EMDR treatment of post-traumatic stress disorder. **Neuroscience Research**, 49, 267-272.

Marcus, V. Steven (2008) An abortive Treatment for Migraine Headaches **Journal EMDR Practice & Research** 2(1), 15-25

Maxfield, L. (2004, September). **Recent research evaluating the role of eye movements in EMDR**. Plenary address presented at the annual meeting of EMDR International Association, Montreal, CA.

Raboni, M. R., Tufi k, S., & Suchecki, D. (2006). Treatment of PTSD by eye movement desensitization reprocessing (EMDR) improves sleep quality, quality of life, and perception of stress. In R. Yehuda (Ed.), *The psychobiology of post-traumatic stress disorder, a decade of progress* (Vol. 1071). **Annals of the New York Academy of Sciences** (pp. 508-513). Malden, MA: Blackwell Publishing.

Rothbaum, B.O., Astin, M.C., & marsteller, F. (2005). Pro-longed exposure versus eye movement desensitization (EMDR) for PTSD rape victims. **Journal of Traumatic Stress**, 18, 607-616.

Schneider, J., Hofmann, A., Rost, C., & Shapiro, F. (in press). EMDR in the treatment of chronic phantom limb pain. **Pain Medicine**.

Russell, M. C. (2006). Treating combat-related stress disorders: A multiple case study utilizing eye movement desensitization and reprocessing (EMDR) with battlefield casualties from the Iraqi war. **Military Psychology**, 18, 1-18.

Seidler, G. H., & Wagner, F. E. (2006). Comparing the efficacy of EMDR and exposure-focused cognitivebehavioral therapy in the treatment of PTSD: A metaanalytic study. *Psychological Medicine*, 36, 1515-1522.

Shapiro, F. (2001). *Basic principles, protocols and procedures* (2nd ed) New York: Guilford Press.

Tufnell, G. (2005). Eye movement desensitization and reprocessing in the treatment of pre-adolescent children with post-traumatic symptoms. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 10 (4), 587-600.

Van Der Kolk, B.A., Spinazzola, J., Blaustein, M.E., Hopper, J. W., Hopper, E. K., D. I., & Simpson, W. b. (2007). A randomized clinical trial of EMDR, fluoxetine and pill placebo in the treatment of EMDR: Treatment effects and long-term maintenance. *Journal of Clinical Psychiatry*, 68, 37-46.

"הנתק כזוי / נתק לא בפעם בלילה / נתק רגע אולר"
(אפלטון)

המסלול לפסיכותרפיה динמית זוגית תשס"ט 2009-2008

- תכנית שלוש שנות ללימודים פסיכותרפיה מתקדמים
- מטרת המרכז להקנות ידע, הכשרה ומילוי נזונות פסיכודינמיות בזוגיות - פסיכותרפיה בזוגות, הנחיה ופסיכותרפיה על ידי זוג מטפלים ועוד.
- התכנית מיועדת לפסיכולוגים, עוזרים פסיכותרפיים, פסיכיאטרים ואנשי מקצוע טיפולים בעלי ניסיון של שנתיים לפחות בפסיכותרפיה.
- המרכז עונה על הדרישות להסמכה הנקבעות על ידי האגודות המקצועיות השונות.

רשות ארצית לטיפול פסיכולוגי, "יעוץ ואבחון"

מרכז הכשרה, הדרכה
והשתלמות

ההרשמה למרכז בעיצומה!
פרטים וטפסי הרשמה באתר ובמשרדים

דרך נמיר 147 תל אביב

טל': 03-6995897

fax: 03-6995896

hishtalmut@telem.org.il

www.telem.org.il

ראיון עם שרה שלו עם צאת ספרה "חלום והחלמה – הלא-מודע ותפקידו בתהליickey רפואי וצמיחה"

בהוצאת הקיבוץ המאוחד

שרה: בחרתי בשירו של מילוש משתי סיבות עיקריות. ראשית, לפי הבנתי, השיר עוסק ב"בטנה" של העולם, ככלומר: בעולם הפנימי. וכפ' שכותבת בהרחבה בספר, בפסיכולוגיה היוגנית הדgesch מושם על העולם הפנימי ותוכנו. שנית, את הבית האחרון של השיר – שמתמקד ב"מללה שבקעה פעם מפי בן-חלוף" – אפשר לפרש כביטוי לתהlixir של אינדיבידואציה, דהיינו: תהליך של הגשמה עצמית וביטוי אוטנטני של כל אדם ואדם. גם מושג האינדיבידואציה מרכדי מאד בפסיכולוגיה היוגנית, והקדשתי לו פרק שלם בספר.

הספר נכתב ממוקם מאד אישי – מתוך התנסות עם כמה מטופלים אשר עשו עמה מסע מאד ממושך ועמוק אל עולם הפנימי, ושרה פורשת אותו לפנינו "בדיחון וריחמו" בזיהירות ובריגשות. שאלתי לפיקר כיצד דמיינה את המסע שיעשה הספר אל לב הקוראים ואת הצורה בה יתייחסו אליו?

שרה: בטיפול אישיعمוק, המתבצע בין ארבעה קירות ובארבע עיניים, נוצר קשר מתמשך שבונה אמון, וזה מאפשר מצדו מסע אל תוככי העולם הפנימי של המטופל/מטופלת. זהו קשר שיש, לא מתוו. מطبع הדברים, ספר לא יכול ליצור אותו סוג של קשר, מאחר שמדובר במידדים מתווים. לפיקר, ספרי מציג בפירוט את העקרונות של התיאוריה והטיפול היוגניים, כפי שאינו תופסת אותםומיישמת אותם בפועל, אבל אינו מהווה לכשעצמו טיפול ואני מתיימר לכך. עם זאת, אני מאמין ומקופה שהספר עשוי לעורר עניין אינטלקטואלי ורגשי בפסיכולוגיה היוגנית. מעבר לכך, האהבה שלי לעולם הפנימי, כפי שהוא נתפס בתיאוריה היוגנית, עשויה אולי לדבוק בקוראים מסוימים.

החלום הוא הכליל העיקרי שבו שרה עושה שימוש בטיפול. שאלתי היא: ומה שונתה הגישה אל החלום באסכולה היוגנית בהשוואה לאסכולה הפרוידיאנית, וביקשתי שתביא הדגימות אחדות שתממשנה לקוראים את ייחודה של הפירוש היוגני לחלומות.

ראיינה וכתיבה: צילה טנא

שרה שלו היא פסיכולוגית קלינית בעלת ניסיון רב בעבודה פרטנית, חברה בכירה במכון הישראלי לפסיכולוגיה יוגנית וברган היוגאני הבינ-לאומי ומשמשת כמורה ומדריכת לטיפול יוגני. זהו ספרה הראשון. בעבר פרסמה מאמרם בעיתונות המקצועית.

ההיכרות שלי עם שרה הולכת לאחור – אל שנות לימודינו המשותפות באוניברסיטת תל-אביב. בקורס הלימוד שלנו ניתן מקום צער לינוג בעוד פרoid מלווה אותנו במרבית תחומי הלמידה. אני שואלת אותה לפיקר כיצד הגיעו אל הפסיכולוגיה היוגנית.

שרה: בעת מצוקה אישית, חיפשתי טיפול והגעתי למטפל יוגני, דוד קידנסקי ז"ל, שמאוד עזר לי. בעקבות ניסיוני האישី החיבובי, הлечתי והעמקתי בתחום ובחרתי להתחמות בפסיכולוגיה היוגנית.

בפרólogo לספר בחרה שרה בשירו של צ'סלבי מילוש "משמעות":

כשאחות אראה את הבטנה של העולם.
הצד השני, מעבר לצפօר, להר, לשקיעת הנטמן.
הפשור האכמתי יתגלה.
מה שלא נפתח, יפתח.
מה שלא היה מושג, ישג.

אם אין לעולם בטנה?
אם קיכלי על ענף איננו ספן
כִּי אם קיכלי על ענף? אם יומן איללה
באים זה אחר זה בלי פנץ'?
אין דבר על פניו קדמה, חוץ מהקדמה הזאת?

אפלו כך, עדין תישאר
המחלה שבקעה פעם מפי בן-חלוף,
ויהיא רצח ורצח, ציר בלתי גלאה,
שלומך אל מענקת הרכובים, מסלול שבייל החולב,
והוא מוחה, קורא בקהל, צועק

שאלתי אותה לסייע בהחירה בשיר זהה.

דמות מתוארת בחולם באופן הפוך או מנוגד מאוד להתנהוגותה במציאות.
בעת ששותחנו על החלום, ורד ואני התייחסנו אליו כאל מסר פנימי שבא להזכיר אותה להקשע בעיקר בזוגיות.

גישה טיפולית חדשנית מבקשת להפחית בחשיבותו שלalan-modut בגרימת הפטולוגיה והמצוקה האנושית וגם בתפקידו של החיפוש אחרalan-modut במהלך הטיפול באמצעותו לרפוי הנפש. שאלתי כיצד היא מתחזדת עם גישות אלה והאם הן אכן גורמות לה לחשב שאולי יש מהו מיוון בגישה הקלאסית של יונג?

שרה: ככל שאני רוכשת ניסיון בעבודתי הטיפולית, אני דוקא מתחזקת בעמדת ההפוכה. אנשים ממשיכים לחולם חלומות ממשמעותיים ועמוקים. חלומות אלה ומסרים אחרים שלalan-modut מייצים ב"אני" לפתח ולהרחיב את המודעות שלו אל עולמו הפנימי, וכך גם אל עולם הפנימי של אחרים. כל אלה אפשרים יחסית אונש טוביים יותר. لكن אני סבורה שמדובר בגישה מיוונתית, אלא להיפך, במקרה מאד רלוונטי גם בעת הנוכחית.

שרה מדברת על הסכנה בחדרה לעולם הפנימי של מטופלים שמצבם הנפשי שבריר ומצעה לעקב אחר חלומותיהם אך לא לפרשם, להרגע ולתמוך אך להניחلال-modut. שאלתי: כיצד כטפלת נעשות הבחירה הללו ולאן מוביל התהילה הטיפולי במקרים שכאה?

שרה: במקרים של מצב נפשי שבריר, כמו למשל המקרה של רבקה, שחולם החתולה שללה צוטט לעיל, אני סבורה שהמשמעות הראשונה בחולם, היא לחזק את "האני" של המטופל, לרך את הנזקשות שמאפיינת אותו ולעודד את המטופל ולהעניק לו חום ואemptiva. כל זאת מזור תקווה שבהמשך הטיפול, כאשר "האני" יתחזק ויתגמש, ניתן יהיה להתמודד עם הכוחות הרסניים שבנפשו.

היכולת לפתח מודעות לצל מטאורת כפוטנציאלי/molod אשר אינו דומה אצל אנשים שווים. ביקשתי – האם תוכל לפתח מעט עבורי את מושג הצל ולהתייחס גם לשאלתך, האם פוטנציאלית המודעות לצל קשורה גם ליכולתו של אדם להיעזר טיפול פסיכולוגי? ומה מציעה הפסיכולוגיה היגאנית לאלה שלא ניחנו ביכולת זאת ואולי גם מתקשים לדבר בשפה הסימבולית שככל-כך מרכזית בדרך הטיפול שלהם?

שרה: בגישה היגאנית, הצל הוא אחד הארכיטיפים, דהיינו: אחד המרכיבים הבסיסיים של

שרה: איני רוצה להתייחס לגישה הפרוידיאנית כלפי החלום, מאחר שאיני בקיא בה. תחת זאת אפרט בקצרה את עיקרי הגישה היגאנית בנושא החלום, כפי שאני מבינה אותה. בתפיסה היגאנית, החלום הוא תוצר היכי משמעותי שלalan-modut. הוא עשוי להוביל אל העבר ולהאיר באופן זה את הסיבות לקשיים, לנירוזות ואףלו פסיכון באה. ואולם, לחולם יש גם אספקט פרוספקטיבי המתווה תוכנית עתידית להתרפות האישיות. לאור זאת, החלום הוא מכשיר דיאגנוסטי חשוב גם ממוקד את התחומים שדרושים טיפול ושינוי באויה עת.

לדוגמה, בספר מופיע חלומה של רבקה, שחלמה ערב פגשנתנו הטיפולית הראושנה כך: "אני מסתכלת דרך חלון חדרי והוא על העץ הסמוך לחילון החתולה ענקית. היא פותחת פה ענק, משמעה חרוחור أيام ועומדת לטוחף את גור החתולים הקטן שלה. אני קופצת מהחלון כדי שהחתולה תטרוף אותי והגור ינצל".

לחולם זה משמעות דיאגנוסטיבית רבה, בעיקר בהיותו חלם ראשון בטיפול. הוא עשוי להצביע על סכנה אימננטית להתרצות פסיכוזה, שכן הארכיטיפ האימהי, המסמל על ידי החתולה, מופיע כאן כיישות בולעת וממיתה. העובדה שבחלום, "האני" מתנדב להקריב את עצמו מזרירה أولי מפני נטיה לא-modעת אצל רבקה להתאבדות.

ורד בת ה-45, הנמצאת בטיפול, חלמה את החלום הבא: "לאמי נולדה אחינית חדשה, תינוקת מלאת חיים ומאוד נחמדה. אני הולכת לקנות לה מתנה ובוחרת מתנה מסוימת. כשאני ניגשת לקופה לשלהם, נאמר לי שהמתנה שבחזרתי עולה 2,000 שקלים. זה נראה לי סכום מופת מודע, אני מהססת ומהליטה לוותר על הקניה. אז ניגש בעלי לקופה ואומר: 'מה העניין?' כאן, זה 2,000 שקלים, זה הרבה, אבל האירוע כל כך משמעותי. אנחנו נקננה את המתנה הזאת ונשלם 2,000 שקלים".

ורד היא כלכלנית מצילה במקצועה, שמגלה התעניינות רבה בתחום אינטלקטואליים, רוחניים ואמנויות. המשיכה שללה לתחומיים אלה כה חזקה, עד שהיא נוטה להזניח היבטים נשיים כמו יחס זוגיות אוימהות. החלום מדבר על נשיות עיריה חדשה (התינוקת), שנולדה לאחינית של אמה של רוד – מה שძיגש במיוחד את המקור הנשי. התינוקת דורשת השקעה ניכרת, 2,000 שקלים, ש"האני" מahassem אם היא ראייה ואף נוטה להתנגד לה. הסכם העגול שמורכב משני אלפי מסמל בין השאר זוגיות.

בחולם, "האני" נוטה שלא להקשע בתחומי הנשים. באופן מפתיע, בעליה של רוד, שבמציאות אין נדיב, אם לנקט לשון המעטה, בחולם הוא דוקא זה שודרבן אותה לקנות את המתנה היקרה. בעגה היגאנית, מדובר בקומפנסציה, דהיינו: במקרה שבו

העיסוק באינדיבידואציה שmoboa בספר חלק מהוותי מן הפסיכולוגיה היוונית נראה לא פשוט בתיאוריה שככל מקרוותיה מתרבשים על ארכיטיפים קמאים ועל לא-מודע קולקטיבי. אני תוהה כיצד אומנם מתאפשר תהליך זה במונחי התיאוריה היוונית ומה נדרש לפחות כדי שתהיה לו יכולת להיפרד מכל מה שמושך אותנו אל הדומה והמשותף וכייז עלה הדבר בידיו?

שרה: בספר מודגש שלמרות שהארכיטיפים הם כוחות טבע בעלי עצמה, שמהווים תשתיית משותפת לכל בני האדם, פרטים, כל אחד מאיתנו נדרש במהלך חייו להתעמת עם הארכיטיפים הללו ולמצוא את דרכו האינדיבידואלית. בתהליכי הבחירה או הבחירה אמי אפשר, גם לא ניתן, להרים לחלוויי אינדיבידואציה או אינטלקטואליות. הרס שכזה יוביל באופן בלתי נמנע לפתולוגיה נפשית קשה, וגם לחולי גופני. אבל בחחלת ניתן וצריך, בגבולות מסוימים, למצוא ביטוי אינדיבידואלי בתיאום עם הכוחות הארכיטיפיים.

בצד הארכיטיפים, ללא-מודע מציה גם תבנית האינדיבידואציה של כל אדם ואדם. החלומות וביטויים סמליים אחרים מכוננים את האדם לקרה תפיזומקסימלי של CISHERON, תוכנותיו וכל מה שניתן לכנות "העצמות" שלו. הפיתוח הזה הוא תהליך האינדיבידואציה.

השימוש ששרה עשו בספרות ובשירה הוא מרשימים ויצירתיים ומעלה אצלן שאלת לגבי המאפיינים של המטפילים הפסיכולוגיים היווניים ועל המגבלה העוללה לחול לפיקר, גם על מטופלים, אך גם על פסיכולוגים שכוחם אינו רב בתחוםים אלה.

שרה: השימוש בתכנים שמקורם בספרות, בשירה, באמנות ובmitterologija, במסגרת עבודה על חלומות מכונה בעגה היוונית "אמפליפיקציה". מדובר בהבאת מקורות שאינם קשורים ישירות למטופל ובמקרים ובאים אף אינם ידועים לו כלל, אך מודיעים תכנים נפשיים דומים לאלה שמופיעים בחלוותיו. אמפליפיקציה מסייעת רבות בהבנת חלומות ובפתרון בעיות אנושיות, אבל ניתן להתייחס לחלוות באופן עמוק והולם גם בלי הידשות לאmplifikacija. יחד עם זאת, המטפל יכול לראות אמפליפיקציה אתגר להרחבת תחומי ההתעניינות והידע שלו.

הריאון הזה מאיר רק חלק קטן מן העשור של טיפול היווני, כפי שהוא מופיע בספרה של שרה של, ואני מקווה שהצלהתי לפתוח צוהר אותו יוכל קוראי הספר להרחבת על-ידי עין בו.

הנפש האנושית בכלל. ניתן להבחין בין שלושה סוגים: האחד, הרע הארכיטיפי, שמוסמל בחלוות על ידי דמויות כמו השטן, היטלר וכדומה. השני, הצל הפרסונלי, שמקיל את החולשות והנחה-תאות האנושיות. הוא מסומל במקרים רבים על ידי דמויות כמו נכה, שוטה הכספי וכדומה. השלישי, הצל האדמתי, שקשרו לפעולות הכספי וכדומה. הוא מסומל על ידי אלמנטים כמו צואה, אכילה ומין ודמויות פרימיטיביות.

מודעות בכלל, אבל בפרט מודעות לצל, היא גורם מפתח בהתיוית תהליכי טיפולים, צמיחה והשתנות. אכן, אנשים שונים נבדלים זה מזה בפוטנציאל לפתח מודעות צואת. لكن הם גם נבדלים זה מזה מכיוון שהיא השגיאה היוונית אינה מתאימה בהכרח לכל אדם ולכל מצב, ויכולת להבנה סמלית אכן נחוצה בטיפול שכזה. עם זאת, חשוב להציג כי מי שיכולים לעזור בטיפול יונאי, אינם מתי מעט או מורמים לעזרה בטיפול יונאי, אינם מתי מעט או מורמים מכם. יש אנשים רבים מאוד שיכולים, לדעתם, להסייע בגיישה הטיפול היווני.

חוויות המוות מתוארת כמרכזית בתהליך האינדיבידואציה של האדם – הדבר מומחש בספר על-ידי שירו של אורן ברנסטיין ובכמה חלומות של מטופלים.

אָדָם מִכֵּן אֶת חַיִּים
לְקַנְאָתָּה בְּעֵזֶר,

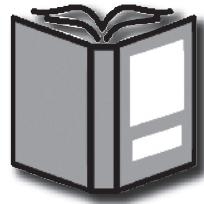
כְּמַי שְׁעוֹצָם אֶת עַיִּנוֹ
כְּדִי לְרֹאָת בְּחָשֶׁן,

כָּל הַלִּילָה צְפִיתִי עַל מָה
שְׁאַיְגֵנִי עַתְּד לְעַשֹׂת.
(אורן ברנסטיין)

ביקשתי – האם תוכל להרחב מעת בנושא זה, כדי שנוכל להיות שותפים ولو במעט, לחוויה הפנימית של "הפגש עם המוות", אותה היא מתארת בספר כמתנה של תהליכי טרנספורמציה בחיים?"

שרה: המודעות למוות ולכך שהחיים האנושיים הם סופיים ומותניים בזמן, מעוררת אצל אנשים מסוימים צורך לבצע תיקון וטרנספורמציה בעולם זהה, והדבר מתבטא בתר שאת בחלוותיהם. המוטה הוא מבונים ובים הלא-מודע האולטימטיבי, משומש שאף אדם חי לא שב מהעולם הבא ולא יכול לדוחה לנו מה קיים, אם קיים, מעבר למוות. משומש כך, אנשים מסוימים נדחפים במיוחד פנימית פרטנית של המסתורי הזה, ומתווך בכך בדיקה פנימית פרטנית של ה"יש", של אישיותם השלמה, על כל היבטיה.

ספרים רביוניים

כמו כן מודגש המחבר, בנגד לתפישות עבר, אשר רואו את האבל כתהיליך פנימי בלבד, גם פן מוחצן, חברתי, חיוני לא פחות. לidor מדגש את המחקר הסוציאולוגי והאנתרופולוגי על מונחי אבלות, וטוען כי התהיליכים הפנימיים מתאפשרים במידה רבה ע"י נוכחות חברה סובבת, המשתתפת באבל, ומשקפת אותו.

כפועל יוצא מגישתו לאבל ולדכאון, מביע לידר את עמדתו, כי הטיפול התרופתי בדכאון, או מה שמדובר ב"מכה", אינו המענה הנכון, כמו גם הגישה הקוגניטיבית-CDCאון, איננו המענה הנכון, כמו גם הגישה הקוגניטיבית-התנהגותית (CBT). במקומם, חשוב להשתמש במקריםים אלה בגיןה הפסיכודינמית, המקשיבה לשיפורו של כל אדם ומעניקה לו את האמפתיה הנדרשת (בשפע!).

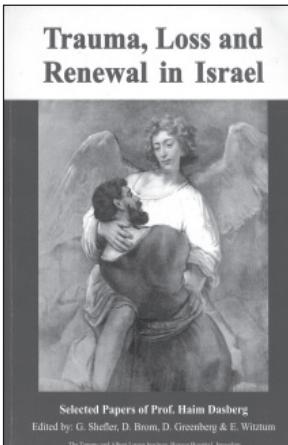
מומלץ מאוד!

TRAUMA, LOSS and RENEWAL IN ISRAEL, selected papers of Prof. Haim Dasberg. (G. Shefler, D. Brom, D. Greenberg & E. Witzum, Eds.), Temmy & Albert Latner Institute, 2007.

זהוי אסופה של מאמרים, שנכתבו במהלך השנים ע"י פרופ' דסברג וארכעת העורכים, בנושאים שונים. בספר 9 חלקים, כל אחד מוקדש למאמרים בנושא אחד: על פסיכותרפיית הומניסטיית, טיפול פסיכודינמי קצר-מועד, פסיכותרפיה של ניצולי שואה, טיפול בנפגעים טראומה, פסיכופתולוגית מאוחרת של ניצולי שואה, אבל והתמודדות (של ניצולי שואה), פסיכיאטריה צבאית וטרואומה של מלחמה (הלם קרב), פסיכיאטריה קהילתית, דילמות בפסיכיאטריה ובמסלול ההשכלה בפסיכיאטריה.

פרופ' חיים דסברג הוא יליד הולנד, אשר עלה לישראל לאחר מלחמת השחרור כאש צער. הוא היה מננה ביה"ח עזרת-נסחים בירושלים עד 1990, פרופסור באונ' העברית וב'הדים' ובביה"ס לעבודה סוציאלית באונ' בר-אילן. כמו כן היה יו"ר האיגוד הישראלי לפסיכיאטריה. הספר הוא סיכום של כ-40 שנים פעילותו והוא משרטט מסלול היסטורי ומקצועי של נושא העיסוק הבולטים בתחום והפתחותם בתקופה משמעותית זו.

משמעותי.

DARIAN LEADER, THE NEW BLACK (Mourning, Melancholia, and Depression), Hamish Hamilton, 2008.

דאריאן לידר, הידוע בספר ופסיכואנליטיקאי חבר ב"מרכז פרויד לאליזה ומחקרים" בלונדון, מציע בספר זה, כמויות הכותרת, פנים 'חדש' לאבל. בפרק המבוא, מציג לידר את שני הגורמים אשר העינו אותו לכתיבת הספר: הראסון – ראיינו המקדימות הנוכחות את מושג הדכאון, שהperf למגפה עולמית, והטיפול בו. "הכאון כיים נתפש כבעיה ביולוגית, כמו זיהום חידקי, המצריכה טיפול ביולוגית ספציפית. יש להזכיר את הסובלים למצב קודם של יצירתיות ושמה". (עמ' 2, התרגום שלי). לידר מבקש לטען, כי עלינו לוותר על תפישה זו, ולראות את הדכאון כ"מקבץ של תסכימים הנובעים מסיפורים אנושיים שונים ומורכבים" (עמ' 3).

רבים מסיפורים אלה כרוכים בחוויות פרידה ואבדן. ואולם, טוען לידר, מאז אמרתו המפורסמת של פרויד על "אבל ומלוכליה", מעט מאד נכתב על נושא זה. התוצאה היא כי לא התקיימה חשיבה נוספת על מושגים אלה ודומיהם, ואין הבנה ברורה ונכונה של התהיליכים הכרוכים בהם, והבדלים ביניהם.

במהלך הספר, מזכיר לידר את עמדתם של פסיכואנליטיקאים אחרים שנגעו בנושא אחריו פרויד: קארל אברהם, מלאני קלין, ועוד כמה אחרים.

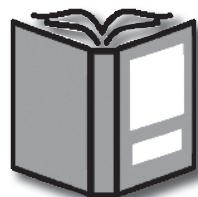
מתוך ניתוחיו, לידר מנסה מספר קביעות, אשר לדעתו: מעצבות את תוכן מושג האבל בדרך חדשה ונכונה יותר: ראשית, הוא עושה את ההפרדה הבוראה בין מלוכליה, אבל ודכאון:

מלוכליה היא התגובה הרגשית לאובדן. (כמו צער). זה הרגש ה"מחבר" אותו לדמות שאבדנו.

אבל הוא תהיליך ההיפרדות מן הדמות שאבדה. על תכניו הספציפיים של תהיליך זה נסוב רבו של הספר.

דיכאון הוא מצב של אבל פתולוגי, אותה "תקינות" המתרחשת לעיתים, ועוצרת את תהיליך ההיפרדות, וכותצאה מכך – היכולת לחזור לחיים תקינים.

בתהיליך האבל מאפיין המחבר 4 מרכיבים: **1.** סימבוליזציה של האובדן בדרך מובנית ומופנה, **2.** הצורך "להרוג" את המת באופן פסיכולוגי, **3.** הבנת משמעותו של המת עברונו, **4.** ויתור על תפקידינו עבור המת.

נפש ערוםה, מסע מדעי-אישי אל נפש האדם, עדת למפרט, ידיעות ספרים, 2007.

לאחר קראית ספרה הקדום של פרופ' למפרט, "אבלוציה של האהבה", היו ציפיות גבותות, לספר נספף, חדשני ומיחודה. ספר זה אכן זכה בשנת 1998 לפרס הספר האקדמי המציגן בארה"ב.

הספר הנוכחי הוא מעין ביוגרפיה בעני: פרקים של ארכוי-חימם ותימונות שונות מתוך חיה של המחברת (ולדותה בקיובץ, ארוע של התעללות מינית בחברתה, גנבה וגבנת-דעת בחברת הילדים ובחברת המבוגרים, חשיבות היופי ועוד). בהתיחסה לכל נושא, מביעה המחברת את דעתה האישית והשקפת-עולם להגיו נשא זה, מבחינה חברתית, פוליטית, מוסרנית וגם (אולי) מקצועית, כאשר מיד פי עם משולב גם מידע מדעי אובייקטיבי, גם הוא סלקטיבי.

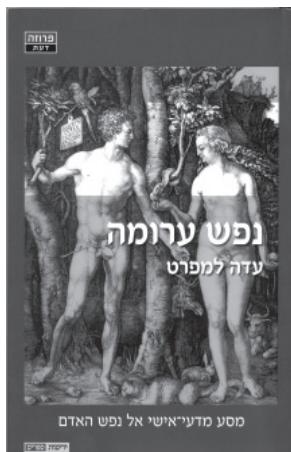
להבות טוב בעולם (בודהיזם, מדיטציה, פסיכוןרפה), אסתר פلد, וסילג, 2007.

זהו ספרה השני של אסתר פلد. הראושון, "פסיכואנליה ובודהיזם", התבבס על עובdot הדוקטורט שלה, ונסגר כאן.

הספר הנוכחי, עפ"י המבוא, נולד מתוך סדרה של הרצאות לקהל הרחב. אולי דווקא משום כך, מצאתו אותו קראי יותר ולמד יותר, למרות שגם מקודמו נהניתו הנאה הרבה.

ספר 16 פרקים, הפורשים את המשנה הבודהיסטית דרך הצגת המושגים השונים את יסודותיה: 4 האמונות אוזחות מקור הסבל, הסמסרה, 5 הסקאנדנות, מדיטציה, אשליית הקביעות, הממצבים העליאים, הקרימה, ועוד.

ההסבר על כל מושג ומשמעותו: התהילה שהוא מייצג, מטרתו, כולל גם השוואה למושג דומה בגישה הפסיכולוגית המערבית. בדרך זו, נפרשת לפניינו "תורת הפסיכולוגיה הבודהיסטית" מול תורתנו שלנו, כאשר בולט הדמיון בין שתי הגישות, והדיאלקטיקה שהתפתחה.

למה שלא תחיה פעים, קרלו שטרנגר ואירה רוטנברג, כנרת-צמורה-ביתן, 2008

עם החיבור בין פרופ' קרלו שטרנגר ואירה רוטנברג, איש עסקים וחברה, יוצר סקרנות, ובענין – הולוד יצירה יצאת-דופן.

הספר מנסה להציג גישה חדשה, פilosופית ופסיכולוגית, ל"משבר אמצע החיים", תוך התיחסות לשינויו של בתוחלת החיים, בהתאם להקומות בפני הפרט, ובונורמות החברתיות המתהווות בהקשרים אלה, בעיקר – תהושת החירות האישית לשנות ולחדש, האינדיבידואיזציה.

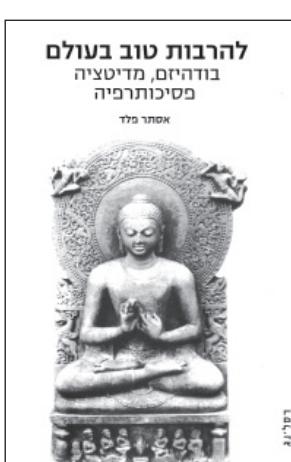
הספר בניו כשי חלקים מקבילים: הראשון, סיפורו האישי של ג'וזף, דמות גבר שנקלע למשבר אמצע החיים, ובעזרת חברים כמו ארנב בשם בומר, וגורילה, הוא עבר תהליכי המוציאו אותו מתקויות מדכאת, אל החופש ליצור לו חיים חדשים וטובים. הסיפור בניו כרך של 6 ימים, מן הסתם בהקללה לששת ימי הבריאה, בהם, מתරחש התהילך בהדרגה.

חלקו השני של הספר הוא התיאוריה. בחלק זה מנוטחים היבטים ההיסטוריים של התהילכים המתוירים בספר שבחילך הראשון. בחלק זה, מגזרים המחברים מושגים תהליכיים שהם מרכיבים בעיניהם בجرائم השניים: כמו: זום-און לעומת זום-אאות – כמובן, הצורך לנوع הלוך ושוב בין הסתכלות פנימית ומיקוד בעייה ספציפית (רגשית או נפשית), לבן לקיות עמדת הסתכלות רחבה וכולנית, כאשר האיזון בין שתי נקודות מבט אלו אפשרנה לנו את לקיחת החלטה הנכונה לגבי הפתרון האישי שלנו.

מושגים/תהליכיים נוספים הנסקרים הם: מודל ניתוח אוריינטציה החיים (AOI) המאפשר לנו ניתוח והבניה של סגנון חיינו, צרכינו ותפקידונו, מתוך התנהגויות ידועות. למידת ההבדל בין פנטזיה לחולם, זהה הפוטנציאל שלנו, וליקחת אחריות על חיינו.

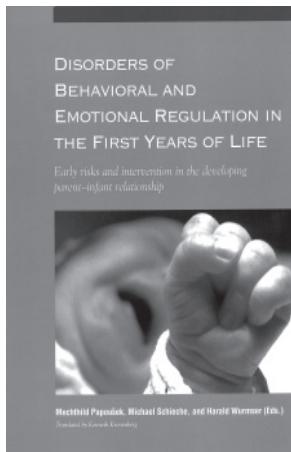
בספר משלבות תמציאות קורות-חייהם של אישים ידועים, כגון: סר ישעה ברלין, קארל יאספרס, אלן בלום, סימון דה בובואר, ועוד, שימושו את יכולת השילטה והשינוי בחיים בדרך מורשמה.

cdrco של שטרנגר בספריו הקודמים, הוא משלב ידע מחקרי עם כתיבה סיפורית קולחת, שזורה בהומור ואירונה עוקצנית. מלף.

DISORDERS OF BEHAVIORAL AND EMOTIONAL REGULATION IN THE FIRST YEARS OF LIFE, M. Papousek, M. Schieche, and H. Wurmster (Eds.), ZERO TO THREE, 2008

מכתילד אפושק ובעל המם זוג חוקרים ומטפלים ידועים מהונגריה, אשר מחקר עשיר ורב נזקף לזכותם בתחום התפתחות הילד. יחד עם מיכאל שיכה והארולד וורמסטר הם מציגים בספר זה גישות ומודלים שעוצבו ע"י קבוצות-עובדות אירופאיות, בשוויין גורמניה בערך, גישות פחות מוכחות לנו, יחסית לאסכולות האמריקאיות השולטות בחינוך.

הספר עוסק בתחום הפרעות הוויסות הבסיסיות של התינוק, בטויין ההתנהגותי, והתיפול בהן: אי-שקט (ASY), (BABY), בכי בלתי-נפשך, הפרעות שינה, הפרעות האכלה (FEEDING DISORDERS) ועוד. החלק על ייעוץ ופסיכותרפיה מציע פרוטוקולים טיפוליים התנהגותיים ודינמיים, להפרעות השונות, בהקשר רפואי, אם-ילד.

חלקו האחרון של הספר מדגיש את חשיבות האבחון והתרבעות המודגמים, כדי למנוע התפתחות של פסיכופתולוגיה עתידית. ברוח המסורת של הוצאה ZERO TO THREE, שהיא לה למטרה פרסום ספרי הכוון לעוסקים בתיפול בילדים, גם ספר זה הוא מתודן מאד. כל פרק כולל כל בדיקה, ידע סטטיסטי אפידמיולוגי לגבי התופעה, וספרות עזר הולמת. ספר חובה לכל פסיכולוג התפתחותי !!

- ❖ עוד ספרים שהגינו, ולא הספקתי לקרוא :
- ❖ מאיה ריד, עכשווי אני, מסע החלה מטראותה מינית, הוצאה אח, 2008.
- ❖ ישראל אורון, שלום לחימן! בחורתם במנות, מכתבי פרידה של ישראלים שהתאבדו. הוצאה אח, 2008.
- ❖ גבריאל שטרנברג, מסע אל החירות, קבלה-חסידות-פסיכואנליה, הוצאה כרמל 2008.
- ❖ יעל האפט-פומרוק, המסתורין שבכפות ידינו, פסיכו-כירולוגיה – מפת הנפש מבט יונגיאני. הוצאה מוזן, 2008.
- ❖ דוד גיל, אמנון כרמי, משה זכי, ענת לבני (עורכים), סוגיות בפסיכולוגיה, משפט ואתיקה בישראל, אבחון טיפול ושיפוט, הוצאה דינון, 2008.

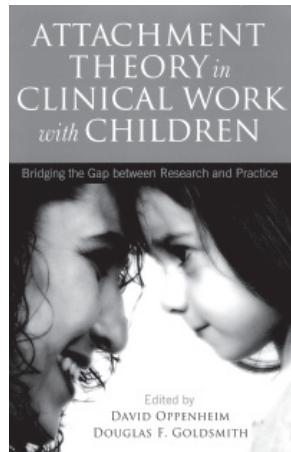
בפרק האחרון, 'בודהיזם ישראלי', מנתחת המחברת את הסיבות אשר לדעתה הביאו לפירהה המיוחדת של הבודהיזם בארץנו בעשור האחרון.

הספר כתוב בשפה ברורה וקלחת, ההסברים התייאורטיים שזורים בסיפורים הבודהא' המורתקים. הנהתי מאד !!!

ואקנה בתחום הפסיכולוגיה ההתפתחותית, אהבת הראשונה :

ATTACHMENT THEORY in CLINICAL WORK with CHILDREN. DAVID OPPENHEIM & DOUGLAS F. GOLDSMITH (Eds.), GUILFORD, 2007

תיאורית ההיקשרות ידועה כתיאוריה מבוסס-מחקר וראיות. אך כפי שמצינים עורכי הספר, טרם מוצה שפע ראיות זה בישומו קליניkah, לא בתהליכי אבחון אפשריים, ולא בגיןות טיפוליות.

ספר זה, על כן, מועד לבנות את הגשר שבין הידע האקדמי לבין חדר הטיפול, תוך היצוע של כלים וגישות לקלינאי. רשימת התורמים לכנתיבת פרקי הספר היא ארוכה, ביניהם מטובי האנשים בשטח: פרופ' צ'רלס זינה, פרופ' אליסיה ליברמן, ארייטה סלידי, הזוג מרין והוארד סטיל, לשעבר מרכז אנה פריד וכיום בניו-יורק, וכן הארץ – פרופ' נורית ירמיה מן האונ' העברית, ועוד.

הספר מחולק לשניים: 'ישומים בתחום האבחון והערכתה, וגישות טיפוליות.'

בחלק הראשון, עורר בי עניין רב כל להגדרת הקשר אם-ילד (שי זינה), המבוסס על איזון מוגנה-למחצה, וכן כל-לניטות יכולת התגובה (INSIGHTFULNESS) של אמהות לגביו ילדיין, אשר עשוי לסייע בהבנת עולמו הפנימי של הילד ובקבידות הטיפול הדיאדי. החלק השני מציע התערבות באוכלוסיות ספציפיות, קשותות במיוחד: ילדים שנחחשו לטראומה, ילדים הנמצאים בנסיבות חנן מיוחד, ילדים לאכחותם עם קשיי ויסות רגשיים ומחלות نفس. בספר דוגמאות קליניות רבות, המובאות ברישום מילולי מדויק של הראיונות, ותיאור מפורט של האינטלקציות. ספר פרקטטי וочекם.

פסיכולוגים, ל��וחותיהם וההתאמאה התרבותית שביניהם

לועדת האתיקה מגינות תלונות והתיעצויות שמקילות לעיתים קרובות התייחסות להבדלים לשוניים, תרבותיים, אתניים, דתיים וסוציאליים הרוחשים בין הפסיכולוגים לבין ל��וחותיהם. הבדלים אלו הם חלק בלתי נפרד מהרקע הרב-תרבותי המאפיינת את החיים בישראל. עם זאת שימוש לרעה בהם, מונע מלהקשות ובטים ליהנות מהתערבותם פסיכולוגיות בהן הם יכולים לפעול בצורה אוטנטית ובאופן מיטבי. בנוסף, הבדלים אלו מתקשים על אנשי המקצוע להעניק התערבותם הולמתה. תופעה זו שכיחה למשל במקרה לאבוחן המוגשים שלא בשפטו השוטפת של הדובר, או ביחס להענקת טיפול הניגן על-ידי איש מקצוע שתרבות ל��וחותיו, וערכיהם זרים לו.

התערבותם הפסיכולוגיות וכל' האבחון השונים גודלו בין השאר לחשוף את הייחוד של הלוקה, ולזהות את האדם שבו, כפי שנוצר והתעצב מההשפעות התרבותיות, המשפחתיות, והסביבתיות. לפיכך, דיממות אתיות ביחס לתערבותם המקצועית, אין טמונה בחשיפת ההבדלים התרבותיים, וביכולתה של ההתערבות ושל כל' האבחון לחשוף הבדלים אלו, אלא בישומה הרגון של התערבות. התערבות הוגנת מתבטאת בהקצתה אנשי המקצוע אשר מתאים וראווי שייעברו עם אוכלוסייה מסוימת, בבחירה כלים ממקצועיהם התואמים את הייחוד התרבותי של הלוקה, ובהתאמאה לשוניות בין איש המקצוע והלקוח, כך שתתאפשר הבנה הדדית. אז כל' האבחון הפסיכולוגים החושפים את העשור הרב-תרבותי כמו-acağını את הצרכים והארכות הייחודיים לכל קהילה תרבותית, וההתערבותם המטפחת עשר זה ומכבדות את הייחוד הן האתיות וההוגנות.

קוד האתיקה מתייחס לסוגיות המקצועית הנובעת ממציאותה של חברה רבת-תרבותית בשלוש פסקאות: האחת מנוסחת עקרון של אחריות חברתית, (עקרון ד'): **"פסיכולוגים יכבדו בני-אדם באשר הם, יהיו מודעים להבדלים אישיים ותרבותיים-חברתיים בין בני אדם. בעבודתם עם ל��וחות מרקעים שונים יתאמו ככל האפשר את שיטות העבודהם לאנשים ולצריכם המייחדים של כל מטפל ושל כל מי שմבקש התערבות פסיכולוגית..."**.

השנייה מופיעה בפרק הדן ביחסים פסיכולוג-לקוח וזהת במסגרת הכללים המתיחסים להימנעות מפגיעה, (5.3 ג'): **"בפעליות הקשורות לעבודתם, הפסיכולוגים יכבדו את זכות הזולות להחזיק בערכיהם, בגישות ובדעות השוניים משלהם ולכבד ערכיהם וגישות אלה. הפסיכולוגים יפעלו ללא אפליה על רקע הבדלים אישיים ו/או תרבותיים-חברתיים. במקרה של קיום הבדלים שאינם ניתנים לגירוש, ישקו הפסיכולוגים את המשך התערבותם ויפנו את הלוקח לאיש מקצוע מתאים."**.

השלישית מופיעה בפרק הדן באבחון והערכת זאת במסגרת הכללים המתיחסים לשימוש הולם במח奸, (2.7, א'): **"הפסיכולוגים יקבעו על שימוש ב מבחנים לבאנטיים שיזעים מהימנותם, תקפותם והסתנדרטיביזציה שלהם, ויבחרו ב מבחנים המתאים לנבדק בהתאם לגברים אישיים (גיל, מין וכדומה) ו/או תרבותיים-חברתיים של הנבדק."**

נajor איפה שסוגיית ההבדלים התרבותיים-חברתיים מקבלת התייחסות מאד רצינית בקוד והוא מהו אחד מעמודי התווך של המקצוע. מאוחר ומודבר במקצוע שמטבעו הוא תלו-תרבותו הרי שנדרשת למידה מתחדמת למען לטפה ולשמור את ההכרה כי עבדתנו נעשית בחברה רבת-תרבותית, המשתקפת גם בשונות הרבה בין ל��וחותינו. למידה זו חשובה למען לטעש את המודעות למוגבלות האישיות והמקצועית שלנו, וכן להבטיח שנותאים ונבחר את אוכלוסיות היעד להתערבותנו בהתאם ליכולותינו ולהבנתנו את המטען התרבותי של ל��וחותינו. קר נכון גם ביחס לתערוביות ולשימוש בכלים המקצועיים השונים באמצעותם אנו בוחרים לעבוד. למעשה אין בכוחו של איש המקצוע להציג התערבותם פסיכולוגית הולמת לכל בן-תרבות בארץ. לפיכך עלינו להיות ער לא רק לרגע תרבותו למול זה של ל��וחו, אלא גם להתאמאה המצוומצת של הכלים המקצועיים למול עשרה של הרב-תרבותיות העשירה הקיימת בישראל. איש מקצוע שניינו בורר את האוכלוסייה על-פי מסוגלוותו לעבד עימה, ואין בורר התערבותם וכלים ההולמים את הרקע התרבותי, הדתי, האתני והסוציאלי של ל��וחותיו מועד לעבירות אתיות.

ויעדת האתיקה ממליצה בחום לכל אנשי המקצוע ולכל מקומות העבודה, הציבוריים והפרטיים, לשלב בכל תכנית הקשרה מקצועיית פרק העוסק בהיבטים הרב-תרבותיים הקיים בארץ, ולהתייחס בכבוד ראש לשימושם בתערוביות המקצועית. בנוסף כדאי לפחות קליטה של מועדים לימודיים פסיכולוגיה וקליטה של פסיכולוגים מרקעים אחרים אתניים ודתיים שונים למען לספק תמונה ראי רבת-תרבותית של אנשי מקצוע המשקפת לאשורה את הדמות הרב-תרבותית של החברה.

ד"ר רבקה רייכר-עתרי י"ר הוועדה

ד"ר גבי ויל

גב' חנה בן-צין

גב' יהודית להט

גב' נגה קופלביץ'

על המצווה, היורשים והצוואות שביניהם

בצוואאה, קיימת מציאות, שבה המצוואה אינם עוד בחיים. שוב אין הוא יכול לעשות צוואאה או לשנות מהצוואאה ששהה וכל שנותר הוא לקיים את הכתוב בצוואה שהותיר.

אלא שלעיתים לא מועט, קיימים גורמים הרואים עצם נגעים כתואאה ממימוש הצוואאה, בין אם ציפו לחלק בירושה או שלדעתם חלוקת היורשה נעשתה באופן שלתפיסטם הוא בלתי הגיוני. פניהם של אלו אל ידי המשפט לצורך ביטול או שינוי הצוואאה עלולה במקרים מסוימים להצליח ואף לסלל את כוונתו ורצונו של המצוואה. כיצד אם כן ניתן להקטין ולמזהער את אפשרויות הסיכון של רצון המצוואה?

קיומה של צוואאה ברורה, מודיעיקת, ערוכה כדין ונוטלת פגימות, היא ארובבה סבירה לכך כי רצונו של המצוואה יקיים חרף התנגדויות המוגשות נגדה.

לא משנה מה סוג הצוואאה הנבחר, רצוי לפרט כמה שיטות את הרכוש על מנת לעזרה מומלץ גם לבצע חילוק הירושה. מומלץ בין קיומו של נכסים ולא נכס, נכס להירושה בשותפות לרשותם, על מנת לאפשר שימושם עתידיים מיותרים, בנוגע או מכירה של הנכס.

מחלוקות רבות קיימות בדבר חלוקתם של כספים שננצבו בקרןנות פנסיוניות או קופות גמל. יש לדעת כי לפי חוק היורשה, כספים אלו אינם חלק מכיספי העיזוב וחלוקתם נעשית לפי ההוראות שניתנו בידייהו החיסכון. על מנת למונע מחלוקת, עדיף לכתוב בצוואה שחלוקת כספים אלו תיעשה לפי ההוראות שניתנו בידייהו החיסכון.

אחד היסודות שבבסיס ההתנהגות האנושית היא כבוד רצונם של אלו הוהלים מאיთנו בדרכם כל הארץ. צוואאה היא האמצעי המשפטי להביא רצון זה מהכח אל הפועל. חוק היורשה קובע מהם הדרכים האפשריות ליצור צוואאה ומונה שניים עיקריים של צוואאות: צוואאה בכתב וצוואה בעל-פה. בסוג הראשון, המצוואה כותב בכתב ידו לקבוע את מעמדה ביחס לצוואאות קודמות, מוסיף את כל הצוואאה, רושם את תאריך ערכתה על מנת סימן מזהה כמו כתובות או מספר תעודה זהות וחותם בחתימת ידו. בסוג השני והנפוץ יותר של צוואאות, היא הצוואאה בעדים. בסוג זה של צוואאה, פונה המצוואה אל עורך דין אשר עורך את הצוואאה לפי הוראותיו של המצוואה, מדפיס אותה ומתחטים את המצוואה בנווכחות של שני עדים שאינם קרובים משפחחה של המצוואה ואינם מוטבים או נהנים מרכושו של המצוואה.

הרצון לכבד את רצונו של המת, כביטוי לאוטונומיה של הרצון הפרטני, המעוגנת

בכבודו של האדם. הוא נוצר בזכות הקניין הnatal, הבניה, למוריש, לעתות, בקניינו, כרצונו, בין בחיי מותנו. מכאן הגישה,

העוררת חחוט השני בעסקתו של בית המשפט העליון, כי יש לקיים את דבר העלויון, בציינו: "כל מאבק סביר צוואתו של אדם מעלה בצדו את שאלת 'כבד המת', השלב העיקרי הכללי של 'כבד האדם', אשר היה לעקרוני במשפטנו עם קבלת חוק-יסוד: כבוד האדם וחיורתו. בפסקת בית-המשפט זה לכל אורכה, לפני קבלת חוק היסוד ולאחריה, שזרה חחוט השני העמלה, שלפיה בכל הנוגע לצוואות מוענקת חשיבות מיוחדת לרצונו של הנפטר. זאת על פי הכלל הגדול הנתקוט בידינו כי 'מצווה לקיים דבר המת'..."

כאשר מדובר בחזזה או בהוראות של אדם הנעוודות לביצוע בעודו בחיים, בכל מקרה של בעיה פרשנית ניתן לפנות אליו אותו אדם ולשאול מה הייתה כוונתו אולם כאשר מדובר

במידה והמצווה מבקש להימנע מדין בסוגה זו ולהימנע מה%;">ממסיכון שבביטול צוואתו, מומלץ שmagil מסויים הוא י'בדק על ידירופא ועל ידי פסיכולוג שיעידו במסמך כתוב וחתום כי המצווה בריא בגופו ובנפשו, צלול בדעתו וכשר לקבל כל החלטה לרבות ציווי רכשו מודעות ליהקף רכשו וירושו ותוצאות עשיית הצוואה על יורשו. את המסמך יש לצרף חלק ממסמכי הצוואה.

מומלץ גם שלא להרבות בשינוי הצוואה, עובדה העולה להעיד על כך שהמצווה לא היה צלול בנفسו או שהופעלה עלייה השפעה בלתי הוגנת.

אין ברשימה זו כדי להזכיר את כל ההיבטים שבכתיבת צוואה ומומלץ שככל מקרה יבחן לגופו ולאור נסיבותו, لكن על המעוניין להזכיר צוואה להיוועץ עם עו"ד ולקלח חוות דעת המתאומה לו.

אחד הדרכים הנפוצות לערער על אמיןותה ותקופתה של צוואה, היא לטעון כי במועד הכנסת הצוואה לא היה המצווה כשיר, היה פסול דין ולא היה צלול בنفسו. תנאי לשישيتها של צוואה הוא חשיבותה של המצווה לצוותה, להביע את רצונו באופן חופשי ומושכל ואת גמירות דעתו בדבר קניינו. בענין זה קובל חוק הירושה: צוואה שנעשתה על ידי קטן או על ידי מי שהוכרז פסול-דין או שנעשתה בשעה שהמצווה לא ידע להבחין בטיבה של צוואה – בטלה. מדובר בהגבלת שונה שענינה מצבו הגוף, הנפשי והמנטלי של המצווה, באופן המונע מבעדו, לבש את רצונו באופן חופשי באשר לגורל נכסיו לאחר מותו. לפיכך, מצווה שמצוות הקובננטי היא לאפשר חשיבה מושכלת וקבالت החלטות באופן עצמאי, תוך ביטוי רצונו מכליל להיות כפוף להשפעות שאין הוגנות, צוואתו לא תעמוד ב מבחן בית המשפט.

באשר לקביעת האם המצווה יודע להבחין בטיבה של צוואה, קבע בית המשפט העליון כי "בהקשר זה ניתן לחת חשבון את מודעותו של המצווה לעובדה שהוא עורך צוואה, את ידיעתו על דבר היקף רכשו וירושו, ואת מודעותו לתוצאות עשיית הצוואה על יורשו".

אציגים המרכז היישומי לטרפיה ביצירה והבעה
המתמחה בטיפול קבוצתי עם ילדים ומתבגרים הסובלים מבעיות רגשיות וחברתיות

קורס לטיפול קבוצתי עם ילדים ומתבגרים באמצעות אכנויות

התכנית מיועדת: למטפלים ביצירה והבעה, פסיכולוגים, עובדים סוציאליים ויעודיים חינכיים. מועמדים יתקבלו לאחר ראיון.
התכנית בהיקף של 385 שעות כוללת: תיאוריה של קבוצות בהקשר לפסיכותרפיה של הילד ומתבגר. סדראות התנסות בתהליכיים קבוצתיים, תוך שימוש באמניות. עבודה מעשית בליווי הדריכה בקבוצות קטנות.
מנהל התכנית והמנחים: גב' ענת שבדון מטפלת באמנות, מדריכה ראשמה ב-'ה.ה. מומחית להנחיית קבוצות. מר' יקטרו שבאר פסיכולוג, פסיכודRAMATIC, מומחה בהנחיית קבוצות.

תקופה ימתה מ-2008-2010 בירשלים
ההרשמה עד 15.7.08

לפרטים: טל' 02-5619765, פקס' 02-567214, או misholim@netvision.net.il
אציגים הינו מוסד מוכר לגМО והתכנית מושחת לגМО החינוך

שינוי בהכרה של הוצאות הרכב

בעקבות תיקון בחיקקה שפורסם ביום 07/12/31 השtanנו באופן מהותי הכללים להכרה בהוצאות הרכב החל משנת 2008. כמו בעבר, ההוצאות איןחולות על רכב שמשקלו הכולל עולה על 3,500 ק"ג (שכל הוצאות החזקה שלו מוכחות). הוצאות רכב: דלק, תיקונים, ביטוח, חניה, אגרת רישיון ופחת בשיעור 15% מהתועלות.

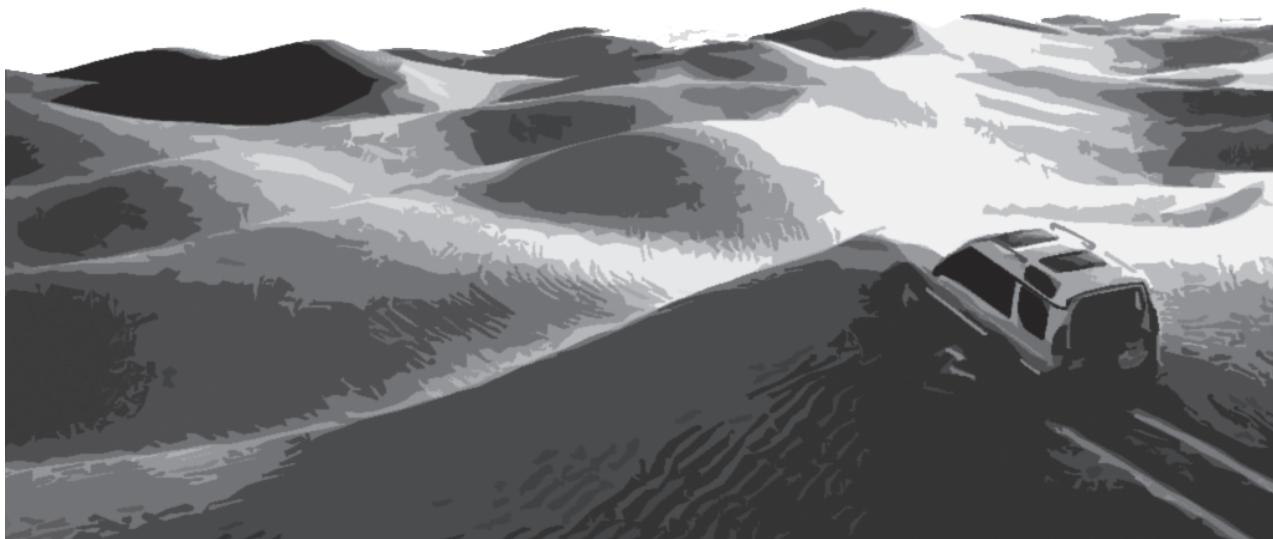
תמצית ההוראות משנת 2008

1. חישוב ההוצאה המוכרת אינו תלוי במספר הק"מ השנתי, אלא בשווי הרכב. עד 2007 ההוצאה היחסית עברו 9,900 ק"מ מסך כל הק"מ שנסע הרכב בשנה, לא הוכרה.
  2. למעבד תוכר כל הוצאה החזקת הרכב מאחר שהוא מוחיב בשווי.
  3. שווי השימוש ברכב יחול גם על **עצמאות** (המשתמשים ברכבת לצורך ייצור הרכבת) ההוצאה שתוכר הינה כל ההוצאה בגין שווי הרכב, או לפחות 45% מההוצאות, הסכום הגבוה מביניהם.
  4. שווי השימוש ברכב יחול גם על אופנווע שסיוווגו 37 (אופנווע מעל 33 כ"ס ונפח מנוע מעל 125 סמ"ק).
  5. סכומי שווי הרכב החודשיים יועלו באופן ממשמעותי כל שנה עד לשנת 2011, כדלקמן.

קבוצה	מחיר הנוכחי	2011	2010	2009	2008	2007	סה"מ
1	92,000	2,260	1,920	1,580	1,420	1,170	
2	114,000	2,450	2,090	1,730	1,570	1,330	
3	133,000	3,150	2,800	2,450	2,160	1,740	
4	151,000	3,780	3,380	2,980	2,640	2,150	
5	196,000	5,230	4,680	4,130	3,680	3,030	
6	280,000	6,780	6,050	5,320	4,720	3,840	
7	לא מוגבל	8,720	7,760	6,790	5,980	4,840	
אופנויות	3 L	750	750	500	260	-	

מסקנות

3. ההוראות חדשות מיטיבות עם המעבד כי מ- 2008 אין יותר הוצאה לא מוכרת על הרכבים שלגיים חושב שווי רכב לעובד.
  2. ההוראות חדשות מיטיבות עם המעבד כי מ- 2008 אין יותר הוצאה לא מוכרת על הרכבים שלגיים חושב שווי רכב גובה כגן ג'יפים או רכבי פאר.
  1. בעל שליטה בחברה קיימת עדיפות לרכוש רכב חדש על פני רכב בן מספר שנים, לאחר מכן הרכב נשאר באותו הסכם למחרת העליה בגיל הרכבי!

תגבות חברי 'אופקים' למועדון סבב תיקון סעיף

וב בחוק הפסיכולוגים *

תיקון סעיף 9 ב לחוק הפסיכולוגים

בגללן פסיכואקטואליה מאוקטובר 2007, הוא חילוקי דעות חריפים בין הצדדים בתיקון סעיף 9 ב לחוק הפסיכולוגים שיזכרו ע"י ד"ר שלמה לקס י"ר מועצת הפסיכולוגים, הגב' יונת ברנסטליין, ד"ר דני הופיין ופרופ' רבקה יעקב כמייצגים את החטיבה החינוכית, שיקומית ורפואית (בהתקאה), לבן המתנגדים לתיקון שיזכרו ע"י הגב' ימימה גולדברג פסיכולוגית ארצית,abi Afrati) י"ר איגוד הפסיכולוגים הקליניים), ד"ר רבקה דיזובי-אפשטיין (ו"ר פורום אסטרטגיה של הפסיכולוגים הקליניים) ואבי סוויסה (ו"ר החטיבה הקלינית בהפ"י). הצדדים בתיקון סבוריים שאין הדבר בין טיפול נפשי לפסיכותרפיה, ושל פסיכולוג יכול לתת טיפול פסיכולוגי בתחום מומחיותיו. מנגד נציג הפסיכולוגים הקליניים סבוריים שטיפול פסיכותרפי הינו נחלתם הבלעדית של הפסיכולוגים הקליניים, ושלפסיכולוגים הלא קליניים אין הכשרה לעסוק בפסיכותרפיה.

אנחנו, חברי "אופקים" שהקלנו פסיכולוגים קליניים, מאמנים שפסיכותרפיה היא מושג יותר רחב מאשר מה שפסיכולוג קליניים עושים, ומצדים בתיקון החוק באופן כהו שכל פסיכולוג יהיה רשאי להשתמש במושג פסיכותרפיה לתאר את הטיפולים הנפשיים שהוא מציע בתחום מומחיותיו, בלבד שמאופן השימוש בכך ייה ברור כי מדובר בפסיכותרפיה הרגבלנית לאוטו תחום. חשוב לנו לציין זאת, לאור התהוושה המתקבלת מוצאי הפסיכולוגיה הקלינית שלכורה עדתם מייצגת את כל הפסיכולוגים הקליניים בארץ, ולא כך הוא. לעומתו שהקיטוב שקיים בין הפסיכולוגים בנשא פב ובאופן ממוקד בין הפסיכולוגים הקליניים לכל יתר הפסיכולוגים, פוגע במקצוע, אינו נכון מנקודת מבטו, ואף תואם את מהות מועד הפסיכולוגיה כמדד אינטגרטיבי.

על החותם:

- ד"ר משה אלמגור, אוניברסיטה חיפה**
- פרופסור יואל אליצור, האוניברסיטה העברית**
- גב' אורית אדם, המרכז הרפואי ע"ש שיבא**
- ד"ר עודד בן ארוש, מרכז רפואי הדסה**
- ד"ר איה גלבוע-שפטמן, אוניברסיטת בר-אילן**
- ד"ר גברי דימונד, אוניברסיטת בן-גוריון**
- פרופסור רובי דר, אוניברסיטת ת"א**
- ד"ר דני דרבי, מרכז רפואי הדסה**
- ד"ר גיא דורון, המרכז הבינתחומי הרצליה**
- ד"ר הלן ולך, אוניברסיטת חיפה**
- פרופסור אלן זומר, האוניברסיטה העברית**
- פרופסור נורית ירמיה, האוניברסיטה העברית**
- ד"ר יופי מאירס, האוניברסיטה העברית**
- ד"ר כהן אסתר, האוניברסיטה העברית**
- ד"ר יפתח יובל, האוניברסיטה העברית**
- ד"ר צופי מרום, המרכז לבリアות הנפש גהה**
- ד"ר נילי מור, האוניברסיטה העברית**
- פרופסור מירילן פ. ספר, אוניברסיטת חיפה**
- פרופסור חיים עומר, אוניברסיטת ת"א**
- מר יששכר עשת, הטכניון**
- ד"ר דני קוון, אוניברסיטת חיפה**
- פרופסור דוד וועה, אוניברסיטת אריזונה, ארה"ב**
- פרופסור גולן שחר, אוניברסיטת בן-גוריון**
- פרופסור אברהם שויגר, המכללה אקדמית ת"א-יפו**

מספר הגדרות אקריאיות למאה פסיכותרפיה רשומות להלן:

☞ Psychological treatment of mental disorders; branch of psychiatry dealing with the use of psychological methods to treat mental disorders (Babylon)

☞ The treatment of mental disorder by psychological rather than medical means. (Oxford Dictionary)

☞ Treatment of psychological, emotional, or behavior disorders through interpersonal communications between the patient and a trained counselor or therapist. (Britannica Encyclopedia)

☞ A range of techniques which use only dialogue and communication and which are designed to improve the "mental health" of a client or "patient", or to improve group relationships (such as in a family). (Wikipedia)

כלכלית מונופול, מנסה לשמר על יהודיות זו בכל מחיר, ולהוכיח באוטו ובמופתים שפטית התחרותיות והויתור על היהודיות רק ייזקו לציבור הזרים. אולם המציאות מראה כי פтиחת התחרותיות רק מיטיבה עם הזרים ולא מזיקה לו (בזק), חברות הסלולרי, תחבורה ציבורית ועוד).

זאת ועוד. ההתנגדות של הפסיכולוגים הקליניים לשינויי הסעיף בחוק מבטאת תפיסה לפיה הפסיכולוגיה הקלינית היא הדרך היחידה והבלתיית לביצוע פסיכותרפיה, למתן טיפול נפשי. ולא כך הוא. הדבר מתבטא היבט בכתב השורשמה בנוסר סוף השבוע על עיתון הארץ (21.12.07) בה מတאים אנשי מקצוע כיצד התפיסה השלטת בקרב הפסיכולוגים היא התפיסה הדיאמטי-אנליטית, וקיים מתיoga התנגדות רבה לפתיחות כלפי תפיסות אחרות. הדבר מופיע במיוחד כשמগלים שהליך ממי שמכשרים את הפסיכולוגים הקליניים הם עצם לא פסיכולוגים קליניים, וכן הדבר פוגם ביכולת ההכשרה שלהם נותנים: ד"ר משה אלמגור, פסיכולוג מערכתי-משפחתי, עמד בראש המגמה לפסיכולוגיה קלינית באוניברסיטת חיפה. ד"ר דני קורן, שלא הוכר בשובו לארץ כפסיכולוג קליני, משמש כיהם בראש המגמה לפסיכולוגיה קלינית באוניברסיטת חיפה. הרשאים של אנשי מקצוע אלה, והקמת "אפקים" התנגדותם של אנשי מקצוע אלה, והקמת "אפקים" במטרה לשנות את התפיסה השלטת, משקפת את הניסיון של הפסיכולוגים הקליניים לשמר את יהודיות העיסוק לא רק מול אנשי המקצועות הטיפוליים האחרים אלא גם מול תפיסות קוגניטיביות, התנהוגיות ומערכותיהם של פסיכולוגים קליניים אחרים. מיטיב לבטא זאת ד"ר יופ מאירס, ראש המגמה לפסיכולוגיה קלינית של הילד באוניברסיטה העברית: "הגוף שאחראי על ההכשרה עדין לא מוכן לאפשר יחס שווה לטיפולים בגישות שונות. זהagal שאלות גוף מעוניין לשמור את דרכי הפעולה שלו ולדואג לפורנשה של חבריו ושל ותיקי המכצוע, רום הגadol פסיכואנליטיקאים בעצם".

דבר זה משתקף גם בפועלו של איגוד הפסיכולוגים הקליניים בישראל, שושב הראש שלהם אבי אפרתי הוא מחותמי המכתב המתנגד לשינוי. נושא הכנסתים ימי העיון של איגוד זה רובם ככולם משקפים את התפיסה הדיאמטית אנליטית, כדוגמת יום העיון שהיה בתאריך 21.12.07 שנושאנו "הגישה ההתיחסותית ויחסיה עם פסיכולוגית העצמי".

לסיום אני רוצה לציג את הגדרת המונח "gil'dah" מאנצ'יקלופדיית האינטernetes ויקיפדיה: "gil'dah היא אגדה של בעלי מקצוע העוסקים באותו תחום, שומרת להגן על האינטנסים המשותפים שלהם". בספריה הווירטואלית של מטבח – המרכז לטכנולוגיה חינוכית, נרשם "רק לחבר הגילדה מותר היה לעסוק במסחר ובמלאכה בעיר".

תגובהם של ד"ר צחי ארנון לinicio הנושא סביב תיקון סעיף 6 בחוק הפסיכולוגים*

בגילוון אוקטובר 2007 התפרסמו כמה מכתבים שהציגו מגוון עמדות בנושא סעיף 6 ב'

כפי שכתב ד"ר שלמה לקס, יו"ר מועצת הפסיכולוגים, הויכוח והקונפליקט סביב סעיף זה הוא עתיק יומין, גם אם לא החלו בדיקן לפני 30 שנה, כפי שמעירה ימימה גולדברג, הפסיכולוגית הארצית. קריאה מעמידה תור שימת לב לא רק לתוכן של הדעות שהוצעו אלא גם לאופן שבו הן מוצגות, מעלה מחשבות ומסקנות קשות.

יונת ברונשטיין, ד"ר דני הופיין, ופרופ' רבקה יעקובי מတאים עצמים כמו שעוסקים זה שלוש שנים בפעולות למימוש תיקון החוק, וחברים בוועד הפעולה לשינוי סעיף 6 ב', מטור תפיסה שהחוק הנוכחי מעווות ופוגע בכלל הציבור ובחלק מן הפסיכולוגים (הלא קליניים כנראה). הם מדגימים כי לשון החוק בעיתית עקב שימוש במילה ליעית של "טיפול פסיכותרפי" בשעה שהוא במאותו ל"טיפול פסיכולוגי" או ל"טיפול נפשי". אלא שבעה סמנטית זו גורמת לבלבידות לקבוצת הפסיכולוגים הקליניים להיות היחדים הרשאים לעסוק בתחום הפסיכותרפיה. כך הם מסבירים את הפגיעה הציבור הפסיכולוגים המטפלים האחרים (כל אלה שאינם קלינים), ואולי אף הציבור הנעדרים בטיפול.

מולם ניצבים אבי אפרתי, ד"ר רבקה דיזוביץ-אפשטיין ואבי סוויסה המציגים עמדת הופכה. אלא שעמדתם, יותר מאשר מתיחסת לתוכן השני ולמשמעותו, מתייחסת לועוד הפעולה ולמכתבם, תוך שימוש בנוסחים בעלי טון ואוירה של השמצה אישית, או כפי שהם מגדירים זאת "זה הזמן לכמה מילים על דרך הפעולה". ספרתי את הפסקאות המופיעות במכבתם ולפי הבנתנו 9 פסקאות עוסקות בדרך הפעולה והמשמעות, ואילו רק 7 פסקאות עוסקות בתוכן ובמשמעותו השני.

ובכל זאת, לאחר קראת כל הדעות, nisi'i לגבות את דעתינו ועמדתי בנושא. נעדרתי במכבתם של שלושת הפסיכולוגים הקליניים, ובהדגשותיהם שהם עושים בתוך מכתבם: **"משמעות העמדה זו בחרה: מדובר בביטול ייחוד העיסוק של הפסיכולוגים הקליניים"**. ובהמשך אותו משפט יש גם הפעדה "ועימה ביטול משמעות החלקה למגמות וריקון מתוכן של חוק הפסיכולוגים כלו". החלק המודגם (במקורה) לא רק שmbטאת את רצונם של הפסיכולוגים שאינם קלינים לעסוק בתחום הקליני, אלא אף משקף את רצונם של הפסיכולוגים הקלינים עצמם. **הפסיכולוגים הקלינים מבקשים לשמור על יהודיות עסקוק!** מתקבל הרושם שהמשמעות על יהודיות העסקוק, החשובה להילאה המכצועית ולהכנסה הכלכלית עומדת לפני השמירה על ציבור המטפלים.

אם נביט סביבנו נגלה גוף שיש לו יהודיות, הקוריה בלשון

* המכתבים הועברו לתגובה ועד החטיבה הקלינית, אשר בחר לא להגיב.

תגובה צבי גיל למאמר של ליאת יצחקי ופרופ' גולן שחר: "בריה אינטגרטיבית לאבחן קליני: המשגה והצעה לקובי מדיוניות" ולמאמרה של ד"ר צופי מרום: "פסיכותרפיה התנהוגותית קוגניטיבית" שפורסמו בפסיכיאטרואליה, ינואר 2008.***

מערכת נכבה,
אני מבקש להגביל לשני מאמרים שפורסמו ב吉利ון האחרון של פסיכיאטרואליה (ינואר 2008), "בריה אינטגרטיבית לאבחן קליני: המשגה והצעה לקובי מדיוניות", מאת ליאת יצחקי ופרופ' גולן שחר, ו"פסיכותרפיה התנהוגותית קוגניטיבית" (CBT) להפרעות חרדה ודיכאון" מאת ד"ר צופי מרום.

שני המאמרים עוסקים בפסיכולוגיה (פסיכותרפיה ופסיכו-диיגנוזטייה) "מנוחית ראיות". בעוד שגישה זו הינה חשובה וראיה לעין, הרו אין להעתלם מחולשות ומהבוקחות עליה, והייתי מצפה מכותבים הננסכים על גישה זו, שיביאו בחשבון ויציגו לקוראים חולשות וביקורת אלה. מכתבי הטענו מהו היריעה קצרה מכדי לפרט את כל הביקורות ולהביא את כל האסמכתאות, ועל כן אסתפק באזכור קצר של כמה מהן. אוכסוסית הנבדקים במחקריהם פסיכולוגיים אינה בהכרח זהה לאוכלוסיות המטופלים הטבעית, בה פוגש הקלינאי. נבדקים במחקריהם הם מתנדבים או ככלא שהסכים להשתתף במחקר, ובכך הוא מוציא את אלה שלא הסכימו להשתתף בו. הנבדקים נבחרים לפי קритריונים מחמירים של הכללה והדרה (EXCLUSION-INCLUSION), ושוב, מוצאים חילק נכבד מהאנשים שפונים לטיפול נפשי ומתקבלים אוטו, למרות שאינם עונים לkritriyonim אלה; וכן, בדרך כלל נבדקים שאינם מושגים יותר מabitration אחד, אשר את הטיפול בה רצים לבדוק, בעוד שבשב"ה" חלק גדול מהמטופלים, אולי רובם, מוצאים יותר מאבחן אחת, בדרך כלל גם קיימים אישיותים, אשר מחקיר טיפול נוטים בדרכ-כלל להעתלם ממורכבות של המצביעים הקליניים, למשל, אותו טיפול מוצע למי שנמצא בדיכאון עקב התאלמנותו, ולמי שנמצא בדיכאון כחילק ממשבר 'אמצע החיים'. לאור זאת יש ספק גדול כמה אפשר להכליל ממחקרים מבוקרים למה שנעשה ב'שטח'.

תוצאות של מחקרים כאלה תלויות במידה רבה בשאלות הנשאלות ובכל המידה. למשל, רק בשלב מאוחר יחסית של היסטוריית המחקר צירפו למחקרים תוצאה גם כלים המודדים איכות חיים (כך שיכל היה להיזכר מצב טיפול מוערך כמושג משומם שהסימפטומים עליהם התלון המטופל מלכתחילה נעלמו או פחתו, אך בעצם מצבו הכללי הורע). כלים של טיפולים התנהוגתיים, למשל, מעדיפים למדוד סימפטומים, ולוקחים בחשבון פחות אספקטים אחרים של ההוויה הנפשית.

יש ראויות לכך שחוקרים משקיעים יותר בטיפול החביב עליהם, מה שימוש עלי תוצאות ההערכה שלה. במערכות מחקר יש

מתќבל הרושם כי זה המניע העיקרי של ההתנגדות לשינוי סעיף 9 ב': להגן על חברי הגלידה של הפסיכולוגיה הקלינית, לשמור על האינטרסים המשותפים, ולמנוע מאחרים שאינם חברי הגלידה לעסוק באותו תחום מתקצואי.

אני, פסיכולוג קליני במקצוע, מוכן להסתכן בבריתת הענף שעליו אני יושב, כדי להיות ישר עם מצפוני, עם הבנתם המקצועית והאנושית, ולחולק את השאייה לעזרם לווות בכאן (פסיכותרפיה) גם עם אנשים שאינם פסיכולוגים קליניים.

**ד"ר צחי ארנון
פסיכולוג קליני ורופא פרטי**

תגובה של צבי גיל: על הויכוח סביב שינוי סעיף 9ב' בחוק הפסיכולוגים *

מערכת נכבה,
בזיכון המתנהל כתע על שינוי חוק הפסיכולוגיה מעניין לראות כיצד כל פסיכולוג מתייצב באופן כמעט אוטומטי לצד הסקציה המקצועית שלו, וכਮובן מוצא ארגומנטציה רצינאלית להנמקתה של עמדתו... אני רק תהה איך אמרוים ברוי פלוגטה אחרים, למשל יהודים וערבים, להתמודד עם הקונפליקטים ביניהם, ולמרות תהליכי הזהות כה עמוקים, לאות את עמדתו של הצד الآخر, ולגשר על העמדות?...

לאחר שהבהירתי את עמדת הזהות שלי, ארשה לעצמי שאלת אם. אם השינוי המוצע, שמעורר כל-כך הרבה סערה, בעצם נועד ליתן יתרה למה שפסיכולוגים מהחטיבות השונות עושים מAMILIA מתוך צרכיUISOKIM ומוחמיותם, הרי אין טעם להתנגד לו. לעומת זאת, אם השינוי המוצע נועד להתריר לחטיבות השונות לעשות מה שהווים מותר רק לחטיבה הקלינית, הרי יש להתנגד לו בתוקף. במקרה זה פירוש הדבר טשטוש ההבדל בין החטיבות, ואם כך, איזה משמעות יש להקניית מומחיות חינוכית, קלינית, רפואיות ושיקומית, אם לכולם מותר לעשותו אותו דבר? לעומת זאת, אם מושגת הסכמה על השינוי הנדרש, הרי ניתן לצריך להיות זהה שהיה ברור ממנו מה מותר ומה אסור לכל אחת מהמומחיות השונות לעשות.

**בברכה
צבי גיל
פסיכולוג קליני בכיר**

** המכתבים הועברו לתגובה כל ראשי החטיבות, אשר בחחו לא להגיב.
*** המכתבים הועברו לתגובה כתבי המאמרים, אשר בחחו לא להגיב.

אולי למטפלים מתחילה, אשר חשים חוסר ביחסון מתקני, ושמרגישים צורך במדריך ברור להישען עליו.

ההשנות של פסיכולוגיה 'מנוחית ראיות' בדרך כלל בחורת את טיב הריאות עליה היא נשעת, בחירה שמושפעת מהדוגמה (DOGMA) התיאורית של החוקר. כך, למשל, יש נטייה להתעלם מחקרים נטורליסטיים ומתיורי מקרה,

למרות שהם יכולים לשמש חומר קליני עשיר.

מסקנות לגבי 'יעילות' של סוג טיפול מסוים אין הופכות בהכרח טיפולים אחרים ללא יעילים: הן רק אומרות (במקרה שאנו בוחרים לสมוך על הממצאים), טיפול א' יעיל יותר, באחד מסוימים, טיפול ב'. אבל פירוש הדבר שיש אנשים יתיר על א', גם כאשר אחד הנהנים טיפול א' גדול מażoz הנהנים טיפול ב', יתרן מכך שיש אנשים שנהנים דזוקא טיפול ב' ולא טיפול א'. יתרן, למשל, שמאפייניו אישיות מסוימים, עושים אדם מתאים יותר לטיפול דינמי, ומאפייניהם אחרים עושים אותו למתאים יותר לטיפול התנהוגותי-קוגניטיבי; ואם כיוון זה נכון, הרי פירוש הדבר שיש להעיר מאפייניו אישיות יותר מאשר להגיד 'הפרעה', לשם קביעת הטיפול המכומלץ.

האם לאור האמור לעיל אני מציע להתעלם מחוקר פסיכולוגי? כלל וכלל לא. אני חושב שמחוקר פסיכולוגי מספק הרבה מילוי – מידע שאינו זכאים וגם אינו צריכים להתעלם ממנו. המסקנה hei כי לילית משלשה עשרים, לפחות, של מחקר בפסיכותרפיה היא טיפול עדיף כמעט תמיד על לטוטופלי. ההבדלים ברמת היעילות בין טיפולים שונים הם לעיתים קרובות מועטים עד כדי זניחות. لكن, מחקר טוב בתחום יכול לשפר ולילע את עבודתו?

לאור זאת אני חשב שיש להטיל ספק בקביעותה של ד"ר מרום לגבי "CBT... טיפול הבחירה למוגון ובשל הפרעות... ל-CBT בסיסוס מחקרי מודיע מוצק על יעילותו בהפרעות נפשיות... הבחירה ב-CBT בנסיבות רבות כברiorה ראשונה להפרעות חרדה ודיכאון... CBT הוא מיינסטרים והטיפול העיקרי המשמש חרדה וDICAO... CBT הוא מיינסטרים והטיפול העיקרי המשמש חרדה וDICAO... (ואילו בארץ) אנשים שטוטופלים מהפרעות חרדה למשל, על פי רוב אינם זוכים לקבל טיפולים פסיכולוגיים שלאונטיים להפרעותם." והמחברת אף מרחיקה כת – אמנם, אינה הראשמה שועשה כן – לטעון ש"באנגליה ובהולנד, למשל, משרד הבריאות מחייבים מטפלים לטפל ב-CBT כבחירה ראשונה בהפרעות חרדה ודיכאון לאביבם קיימת הוכחה מדעית על יעילות השיטה. מטפלים אשר לא מציעים טיפול זה כבחירה ראשונה מסתכנים בתביעות משפטיות על רשלנות". האם יצחקי ושרחר, במאמרם הסמור, עדין סבורים ש "בניגוד לሚitos יתכן שפרוטוקולים שמכטיבים ניהול טיפול מתאימים יותר

השקשה מרובה במטפלים ובמטפלים – העברת שאלונים וראיונות לפני הטיפול, במהלך, ואחריו, הדראה ופיקוח על המטפלים המשתתפים במחקר (גם כדי לוודאי שהם אכן מבצעים מה שהפורטוקול המחקרי דורש מהם לביצע). זה בוודאי יותר ממה שימושה בקבוצת הביקורת, שמורכבת לעיתים מ"טיפול גול" (TREATMENT AS USUAL) או טיפול אחר, שהחוקר פחות מעוניין בו. בודאי אין צורך לזכור כי בניגוד למחקר פרמקולגי בפסיכותרפיה קשה מאד – אולי בלתי אפשרי – לנקוט בمعרך מחקר של עיורון כפול (DOUBLE BLIND), שכן כל המעורבים בו יודעים מה נבדק ומה רצים להשג. תוצאה לכך, כמעט כל טיפול חדש זוכה מלכתחילה לאיוש מחקר, ורק מאוחר יותר מתגלות מגבלותיו.

חוקרים מעדיפים לחקור טיפולים קצריים, לכארה משום שהם נכensis יותר לمعרך מחקר מבוקר, שבו יש סיום ברור ומטרות מוגדרות; יתרן גם משום שמחוקר הנעשה במסגרת אקדמית שואף להגיע לפרום מהיר של תוצאות, שמוסיפות למאזן האקדמי של החוקר. אבל, כפי שמצויניםיפה יצחק ושהר, "העדר ריאות אינו מהו ראייה להיעדר תמייה". לא מן הנמנע הוא, שעבור חלק מהמטפלים ומהאבחנות, דזוקא טיפול ארוך הוא הטיפול העידיף, אבל מי שמצויא טיפול זה מחקרים אינו יכול לדעת זאת, ומגיע למסקנות מטעות. יש סיבות לשער כי תוספת של מעקב (SWITCH) ארוך יותר עשוי לשנות את המסקנות הנגזרות מיעילות הטיפולים, ואולי דזוקא לטובות טיפולים בעלי אופי דינמי, משום שהם צריכים בהפנמה יותר מאשר בלמייה; אבל אורך המיעקב עשוי להיקבע באופן שridoiti על-ידי החוקר מהישקולים המוזכרים לעיל.

הגדרת טיפול כזה אינה בהכרח מוכיחה מה נעשה בו באמת, וسمות של טיפולים יוצרים 'מותגים' שאינם בהכרח מיעדים על תוכנם. מטפל יכול להיזמד לפרוטוקול טיפול א' אבל בעצם לעשות מעטقاد טיפול. יש ראות רבות לכך שטיפולים ב'שדה', גם כאשר נעשים לפי גישה תיאורית מוגדרת, אינם בהכרח זהים למה שהתיאוריה דורשת, ובמילים אחרות, יש הבדלים ניכרים בין הטיפול כפי שנעשה במחקר וכפי שמתואר במדריך (MANUAL) המתאים, לבין מה שעשו מטפל שמשתמש בטיפול זהה. טיפולים ב'שדה' הם בדרך כלל ארכיטים יותר; מטפלים אפשריים לעצם התערבותי גמישות יותר, ומתיחסים גם לנושאים שאינם מוזכרים במדריך הטיפול. יש מקום לשער שמטפלים ותיקום, גם כאשר מוגדרים 'שייכים' לגישה תיאורית מסוימת, מתנהלים בתוך הטיפול במידה גדולה יחסית של גמישות וחופש, מתאימים את התערבותיהם למה שקיים בטיפול ולמה שהמטפל צריך; لكن יש מקום לשער על מידת גודלה יחסית של דמיות (SYNTHESIS) בין מטפלים מוצלחים מגישות שונות. במקריםים אחרים, השונות בין טיפולים קטנה מאשר השונות בין מטפלים, מה שמאיר באור מפוקפק טענות המתיחסות לטיפולים. יתכן שפרוטוקולים שמכטיבים ניהול טיפול מתאימים יותר

המרכזי בהכרתו של הפסיכולוג הקליני כמווה כשפיכת מי האמבט ייחד עם התינוק. להזכירנו, פסיכולוגיה היא מדע הנפש, והפסיכולוג הוא מי שכישרונותי, יכולותיו, וניסינו אמורים לעזרו לו לפענה את תמונה הנפש של האדם שמלוי, ואינו אמור להיות טכני שקורא דיאגרמות מוחשבות. וכן, המיומנות של קריית עולמו הפנימי הדינמי של הנבדק או המטופל, הינה מרכזית עבור הפסיכולוג, יותר מאשר היכולת להגעה לאבחנה פסיכיאטרית פורמלית' (הכותבים בודאי מקרים את הביקורת החrichtה על ה-DSM ותרומתו השילית להיסטוריה של בריאות הנפש).

בעוד שנותן יהיה לבקר על הופעת دور של פסיכולוגים צעירים שמכירים מספר גדול של מבחן פסיכולוגיים, ואשר מודעים לערכים ולמגבילות האמפיריות שלהם, הרי צריך לפתח ציפיות ריאליות. כבר כיום חשים סטודנטים ומתמחים שלימוד הדיאגנוסטיקה מהווע על כב, כאשר הינו משנה ללימוד הפסיכוטרפיה עצמה. הוספה של קלים ושל מידיה לא תשפר מצב זה. למעשה, התוצאה הסבירה היא שפסיכולוגים צעירים יכירו מספר יותר גדול של כל אבחון – ואת הספורות המחקנית עליהם – אבל בזורה שטחית. הם יתקשו לרכוש מיומנות במבחנים (בעיקר פרויקטיבים) שדרושים מטבעם הרבה תרגול, הדרכה והעמקה. חלק גדול מהם לא יsuccו כלל בפסיכו-דיאגנוסטיקה (אשר אינה זהה לגוזרת אבחנות לפי DSM), מה שפסיכיאטרים עושים כמעט יותר טוב מפסיכולוגים), ויוצר קומץ של פסיכולוגים שאוחב דיאגנוסטיקה ומשתמש בה לפי הבנתו. אפשר להמשיך ולדכין אוור דורשים מכאבחנים אלה להשתמש במבחנים 'נתמכי ראיות' ומשתלים ברורשאך.

כדי לקצר אסכם בכך שהשינויים המוצעים אינם טכנים לא רק מבחינת מיקום התיאורטי אלא גם בהקשר הסוציאולוגי שלהם, ונראה לי שיזקקי ושחר מודעים לכך במידה רבה. אם חברי סגל אקדמי בעלי רקע מחקרי ילמדו סטודנטים מבחנים חדשים, איזו סטודנטים אלה יגעו ל'שיטה' בו יפגשו קלינאים ותיקים שאינם מכירים כלים אלה, ואשר אמורים להדריך אותם בדיאגנוסטיקה. מדובר אם כן במעבר של דור שלם לגישה חדשה, ולא רק לסללה חדשה, של כל אבחון. הטמעתה של מערכת האקסנר בארץ ארכה כעשור. לכמה זמן אנו מצפים, ולאלו תהליכי של מידיה, מחקר, הscrapping והדראה, עד שכל המערכת הקליני באין גיע למצב שבו ישנה סוללה מגוננת של כל אבחון (כמוון, לא רק כלים מגישה אחת שחביבים על חסידיה, אלא כלים מגישות שונות המציגים פלורילזם מדעי וניסיון קליני), ואשר מתחאמים למוגן של מצבים קליניים)? מדובר לדעתו בשינוי של דור, שינוי שחווץ מהה שבאupon טברי מעורר חששות והתנגדויות (ולא כולם בלתי מבוססות), הרי דושם הסכמה והדברות. תהליכיים שמתרכחים לאחרונה במלכתה של הפסיכולוגיה הקלנית בארץ מעוררים חשש שלא מדובר באבולוציה אלא

המוח על-ידי מתנגדיו הגישה המונחת ראיות, היא אינה תומכת בעריכות מדעית? האם ד"ר מרום מכירה ב"יחוזות של האדם הפרט", המביא עימיו לחדר הטיפולים מערך של תוכנות ומאפיינים שאינם מתאימים למרקם הכלליים", והאם היא מכירה ב"לגיטימות מדעים של זרים מוגנים וגישות מתודולוגיות רבות" (цитוטים מיצחקי ושחר)? אני מתחילה מהמחשבה שד"ר מרום, או החובשים כמהוה, הגיע מעתם של מקבלת החלטות ביסוד הפסיכולוגיה בארץ. די אולי שאזכיר שפסיכיאנזה הייתה מוחרמת בברית המועצות במשך שנים רבות, מסיבות אידיאולוגיות.

אני סבור שיש בהחולת מקום להציג למטופלים מגוון של טיפולים, כולל, כמובן, CBT; אך הצגתם לטיפול הבחירה הינה מטעה. כטיפול אני נתקל במקרים קיבלו המלצה ממש קצuous כלשהוא, או קראו אינטראקט, ובאים עם דרישת ל'CBT', כמעט בלי שהם יודעים מה זה, וכמובן לא אם זה מתאים להם, לביעתם, ולאישיותם. זהה הפנייה מטעה מטעם המטופלים, וזהו אוציאה של גישות אחרות, אשר עשוות להעניק למטופלים רבים רוח טיפול רב.

מאמרם של יצחקי ושחר מאוזן הרבה יותר, אבל גם עלי יש לי ביקורת. אולי צריך להזכיר, שהמערכת הכלכלנית של אקסנר (EXNER'S COMPREHENSIVE SYSTEM) הchallenge להיווצר בשנות השבעים כתגובה לביקורת שהושמעה אז על מבחן הרורשאך, שהוא מישן וסובייקטיבי. אקסנר הציע פרמטרים ברורים עם הגדרות אופרטיביות, ונורמות עדכניות לצד מערכת מחקרית מסווגת, אשר נמשכה עד כה על פני שלושה עשורים. מי שմבקר מערכת זו, האם מציע לחזור למצב הקודם, שבו פסיכולוגים שונים פירשו את הרורשאך לפי בק, פיטורבסקי, קלופפר או רוזניך? פשיטה שלא. למעשה, מדובר בניסיון להעיבר מהתפקידים את המבחן ההשלכתי הנפוץ והעממי ביותר, וניסיון זה געשה בדרך-כלל על-ידי אלה שלפניהם שלושה עשרים כינו את המבחן הרורשאך "מישן וסובייקטיבי" (או ממשיכיהם), ולמעשה, על ידי אלה שאינם מבינים או אינם מקבלים את הגישה הפלורידיאנית מבית מדרשו של פרויד. על זה כתוב חתן פרט נובל לרפואה, הנירו-ביולוג ג'רלד אדלמן, שהלא מודיע בקובע הפלורידיאני נשאר מושג הכרחי להבנה מדעית של חי הנפש של האדם, ולדעתו העוינות למודל הפלורידיאני נובעת בעיקר לא מנקודת צדדי, אלא מהתנגדות המדענים עצמים ללא רdiskipline, היפותון של יצחקי ושחר אינו כה רdiskipline, והם מציעים להשתמש בסקלאות ספציפיות אשר תקפותן מניחה את הדעת מבחן אמפירית. בעוד שאפשר לראות בחיבור שימוש בסקלאות אלה, הרי הגישה הכללית לרורשאך אינה מקובלת עלי. פסיכולוגים רבים רואים בRotorshacer כל נרחב ועממי להבנת חי הנפש של הנבדק. יש אמנים מיום לביקורת על הכללי, לצד ציפיות צנעות ביחס לAMILITON הנגזרות ממנו ולערכן החיזוי, אך פסילתו מבחן אישיות

* Edelman Gerald, *The Remembered Present: A Biological Theory of Consciousness*. New York, Basic Books, 1989

בוגר ולקחת את אמירותיו גם כלשונן ולא רק כביטוי של רגסיה, העברה וכד'. כך ועוד נאמר בהרצאתה המעניינת והיביקורתית של דרי' ניצה ירום – "פסיכותרפיה ופסיכואנאליזה היום: על מורכבות, מודעות וספונטניות". בכך הוסיפה פרופ' יונה טיכמן בסיקום, שאין זה דבר לגבי טיפול של "One size fits all", צריך רפואי או של טיפולים – או לפחות מתי להפנות את מי ולמי. זאת הייתה גם אחת המשקנות בהרצאתה הממצאה של פרופ' רחל לוי-שיף "פסיכותרפיה בעידן של פרוזק ושינויים חברתיים" על אפקטיביות של טיפול. במחקר בניו-פסיכולוגיה ניתן למדוד אפקטיביות של טיפול באמצעות MRI, כפי שהזכיר דר' צופי מרום בהרצאתה על טיפול קוגניטיבי התנהגותי (CBT).

ומי יכול להיות יותר טוב מאשר פסיכולוג כדי לעסוק באבחן? שהלא זהו התחום הייחודי לפסיכולוגים בכל החטיבות, כפי שהעירה פרופ' יונה טיכמן, שלא כמו התחום הטיפולי, שבו יש לנו שותפים רבים.

והכי חשוב, מדובר על תוצאות. גם על תוצאות של טיפולים, כפי שנן נמדדות במחקרים של (לוי-שיף) וגם על תוצאות EVIDENCE BASED THERAPY.

הבעיה היא, שבשביל זה צריך להכיר את העולם, כפי שציין פרופ' שטרנברג, ועל כך הוסיף פרופ' מיקולינסר אופציה של אימון מתוך פרטפקטיבה פסיכולוגית ויעוץ בתחום של חיל קבלת החלטות.

אני מברכת על רעיון האינטגרציה, שהלאו ב-20 וכמה שנים של חי' המקצועים נוכחות במלחמות הפסיכולוגים, שהיו כמלחמות היהודים, ורק גרכו לך, שאנשי מקצועות אחרים יתפסו את מקומנו וירוויחו מכך. ועוד אני מברכת על רעיון ההפתחות לאורך כל החיים ובמיוחד בגיל המבוגר, שהלאו גם שם אחרים מילאו את תפקידם, במיעוד בתחום העסקים. וכי צוינו לא סבל, מי בתור מטופל מי בתור מודרך מפרושים מיותרים, המתאימים לתיאוריה אך לא עושים כבוד לאדם. או קיבל ביקורת כ舍�בר, שלמטופל מסויים מתאימה שיטה אחרת. נקווה שככל זה באמות מהוחרינו, ושתלמידינו, הבאים אחרים, ייְהו מתרבות מקצועית אחרת.

ובמה שקשור באבחן, יש היום ספרות מכיוונים שונים המדברת על השפעות הדדיות של גוף ונפש, המתבטאות בסימפטומים הן נפשיים והן גופניים, שנכתבה ע"י לא פסיכולוגים, וב"כ בעלי ביסוס מדעי-邏輯י". האם לא הגיע הזמן בשביבנו להיכנס לתהומות זהה ע"מ שנוכל להיות מאבחנים יותר טובים? וכן"ל בתחום הטיפולי, האם לא היה ניתן להשתמש במידע ובטכניקות אפקטיביות, אשר פיתחה הפסיכולוגיה, במיוחד בתחום הקוגניטיבי-התנהגותי לטיפול בחדרה ובدى'ean? גם כדי למקסם את הפוטנציאל ההפתחותי של המטופל או

בניסיון לרבולוציה, ואולי להחלהpto של "אתום מקצוע" יציב ומושרש" באתוס מקצוע אחר.

תגובה רות וニアר ליום העיון "מגמות עדכניות בתיאוריה ובטיפול פסיכולוגי"

ב- 23 לנואר התקיימו יום העיון בנושא: "מגמות עדכניות בתיאוריה ובטיפול פסיכולוגי" ב策מוד לאספה הכללית השנתית של הפ"י ובארוחה ביה"ס החדש לפסיכולוגיה, הפועל במרכז הבינתחומי הרצליה. אני זכיתי להשתתף בו לאחר יותר מעשור, שבו שהיתי בחו"ל, שנים שבהן הלכתי "לראות בשודות זרים". בשנים הללו עסקתי בבריאות הציבור, התפתחות אישית, פילוסופיה של עסקים, מנטורינג לשוק ולנהול – ולמרות זאת תמיד המשכתי לקרוא לעצמי פסיכולוגיות קלינית והתפתחותית.

היכnos התנהל באווירה נעימה וטעינה של סוף שנת UBODA פוריה, מפגש בין עמיתים ותיקים וחדים, שיתוף פעולה בין החטיבות השונות ובסיום של אינטגרציה. ואפי' סוכם שהוו"רים של החטיבות השונות יתחלו להיפגש על-מנת לעבוד ביחד. אז לא נשאר לי אלא לשמה ולפגן להם. ותיכף תבינו למה....

רעיון האינטגרציה, אשר הועלה ע"י דוברים שונים ובמיוחד ע"י פרופ' מריו מיקולינסר, דיקן בית"ס החדש לפסיכולוגיה, מדבר על כך, שההפגש והתרוכה ההגדדים של מתני-הדים-פסיכופיליות עשויים לחזק את זהות המקצועית של הפסיכולוג ואפי' להוליך כיוני מחקר חדשים כמו לדוגמה: "איך נולדים הסתוריואוטיפים" בתפר שבין הפסיכולוגיה החברתית להפתחותית. והאיןטגרציה אינה נגמרה שם – היא ממשכת במחקר הנושא ביולוגיה אבולוציונית ובمعد העקבוניציה – כפי שמצוע פרופ' קרלו שטרנברג – ומביא כדוגמא תיאוריה של דיכאון כמנגן אדפטיבי מבחינה אבולוציונית. פרופ' מריו מיקולינסר אף דיבר על איןטגרציה עם דיסציפילינות אחרות, בשימוש בגוף היהודי, התרבות, הכללה, המשפט, החינוך, התקשרות, העסקים וכו', והן לספק את הצימאון של הקהיל הרחב בתחום של עזרה עצמית (Self Help), פסיכולוגיה חיובית ואימון מתוך פרטפקטיבה פסיכולוגית. והוא אף הוסיף: "יש לנו מה להגיד על התרבות של האדם המבוגר ולא רק על הגיל הך".

שמעת' בכנס עוד דברים מעניינים – תודה לאל שהשכל הישר חזר למתקצע!!! דברים כמו "המטופל הוא לא מטומטם" או "צורך לשמעו אותו ולהיענות לצרכיו..." וכו'. כМОון הכוונה היא למהפכה השלישית בפסיכואנאליזה בשנות ה-90, שדרך המטופל הפרק להיות בו בזמן גם אובייקט וגם סובייקט, מה שחייב להתייחס בכבוד לא רק לעיסוק ולטכניקות הטיפוליות אלא גם למטופל כבן אדם

המכללה האקדמית צפת (ע"י)
בשיתוף

המרכז לבריאות הנפש
ביה"ח זיו צפת

**מודיעים על פתיחת הרשמה למחזור החמישי של:
 תוכנית תלת שנתית
 לימודי תעודה בפסיכוטרפיה
 בגישה פסיכוןמית**

**הלימודים מיועדים לפסיכולוגים, עובדים סוציאליים,
 רופאים, מטפלים, אחיות, פסיכיאטרים ומטפלים באמנויות,
 בעלי תואר ראשון לפחות ונסין קליני מודרן.**

התכנית משלבת: קורסים תיאורטיים בנושאים הכלולים: היבטים התפתחותיים בפסיכותרפיה, פסיכופתולוגיה ופסיכותרפיה בילדים, גישת העצמי, תיאורי המקרים של פרויד, טיפול פסיכוןימי בסכיזופרניה, החלום בטיפול בגש יהוגאנטי, טיפול דינמי קצר מועד, אינטראסובייקטיביות ויחסיות בטיפול ועוד; מעוניינים בכך – עבדה קלינית במסורות המרכז לבריאות הנפש צפת, בהדריכת המדריכים הבכירים במרכזי.

מועד תחילת הלימודים: אוקטובר 2008
מרכז התכנית: ד"ר אודי בונשטיין, נגיד 18, ד"ר 4776718

לפרטים: www.zefat.ac.il (המעון האקדמי/פסיכותרפיה)
חנהמן, טל' 1/1, נס-8434463, ניד 050-6820801, ניד 054-4776718

את אסטרטגיית ההצלחה של המתאמן, כפי שקוראים לה בקואציג'ג, ועד כהנה וכנהנה. בתחום זהה ראייתי בטווילם שלו בעולם כמו Self Made Men, שעוסקים זהה בהצלחה לא מעטה, ולא ספק מסתמכים על גוף המידע של הפסיכולוגיה. אבל למה לא למד את זה באוניברסיטה?

גם סוגיית הקשר, השני במחולקת בימים אלה בין הקליניקה ועובדת השדה מצד אחד לבין האקדמיה והמחקר מצד שני עלתה בהקשרים שונים ביום העיון. ולא ספק כל הנושאים שבהם נגענו הם במיוחד רלוונטיים כמשמעותם לשאלת "מה ואיך אנחנו מלמדים את הסטודנטים ואיך מעצבים את זהותם המקצועיית?"

יום העיון הסתיים בדיון על עתידה של הפסיכולוגיה. האם היא בכלל תהיה קיימת במתכונתה הנוכחיות בעוד 30 או 40 שנה? ובkontekst היסטורי, אבולוציוני ופילוסופי, אנחנו נרים כמו שיצריכים להסתגל, יחד עם מקצועם, לשינויים שהוא חווים או לחודל כמו הדינוזאורים...

ולבסוף הזמננו לערב עיון בנושא "כשהפסיכולוגיה הקלינית פגשה את הפסיכולוגיה החברתית", שהתקיים ב- 5 במרץ, והוא גם הוא מעוניין במיוחד ומעורר מחשבה.

**רות יניאל
 פסיכולוגית קלינית והתפתחותית
 מאננת אישיות
 בעבר יו"ר החטיבה ההתפתחותית בהפ"**

אספה כללית לשנת 2008 – 17/6/08

הוועד המרכזי של הסטודרות הפסיכולוגים בישראל, מזמין את חברי הפ"י לאספה הכללית הארץ לשנת 2008, שתתקיים **ביום שלישי 17/6/08 י"ד בAIR, תשס"ח, בשעות 11:30-13:00, במרכז לבריאות הנפש – חדר הרצאות (קומת שלישי) רח' הרבי מברך 5, יפו (ליד רח' אילת 40).**

תכנית היום תכלול גם הרצאת אורח. פרטיים מדויקים יתפרסמו בהזמנות אישיות שתישלחנה לביתכם.
 אני שריינו את התאריך.

**הוועד המרכזי,
 הסטודרות הפסיכולוגים בישראל**

לוח המודעות

דרושים:

- למחוץ דרום – מכבי שירותי בריאות – דרישים פסיכולוגים קליניים מומחין ועו"ס פסיכותרapeutים בעלי תואר שני וב"ס לפסיכותרפיה לתקidis פסיכולוג מחוזי, ולמתן שירות עצמאים עם ילדים ומבוגרים בבאר-שבע, אשקלון, אשדוד, יבנה וערד. קו"ח יש להעבiri לד"ר אריאן לאודן.il, lauden_a@mac.org.il, טלפון: 08-6267288.
- לביה"ח זיו בצפת – דריש/ה מתחמча בפסיכולוגיה רפואית. נא לפנות ליעקב מגנס, טל' 054-8434359 או בדוא"ל magness@netvision.net.il.

клиיניקות להשכלה:

- בחרצליה – בклиיניקה נעימה, חמימה, דרישים להשכלה על בסיס יומי או חצי יומי. פרטיים נא לפנות לרותן או אורית בטל': 09-9587565.

אי.אמ.די.אר. – ישראל
EMDR-IS

www.emdr.org.co.il

דוד אלעזר 43, רעננה 43204 טל' 09-7454291 עמותה רשומה מס' 9-58-030-365-09

פרטים נוספים וטפסי הרשמה il dafna@emdr.co.il בטל' 09-7454291 ואתר האינטרנט

* סדנא לטיפול במיגרנות בעזרת EMDR תתקיים בין ה-29-30 במאי 2008

* סדנא למתחילה Part 1 תתקיים ב- 8-9-10 לסתמבר 2008 ויום נוסף ב-08/11/12

* סדנא למתקדים Level 2 תתקיים ב- 19-18-17 נובמבר 2008

* קיימת אפשרות לארגן קורסים פנים-ארגוניים ב-EMDR

הקורסים מתנהלים בעברית ופותחים רק לאנשי מקצוע מוסמכים בתחום בריאות הנפש.

תוכנית ההשלמה לפסיכולוגיה תעסוקתית-ארגוני

לחבריםינו הפסיכולוגים שלום,

אנו שמחים להציג בפניכם תוכנית חדשה וייחודית שתפתח באוניברסיטה ת"א, בנובמבר 2008, ביזמתו של ראש החוג לפסיכולוגיה, פרופ' גיורא קין. מדובר בתוכנית השלמה לפסיכולוגיה תעסוקתית – ארגונית, המועדת לפסיכולוגים מהענפים השונים המעניינים להרחיב את פעילותם המקצועית ולהתמחות בתחום הפסיכולוגיה התעסוקתית או הארגונית. פסיכולוגיה ייעוץ-תעסוקתית ופסיכולוגיה ארגונית הן ענפים של התמחות בפסיכולוגיה בעלת אופי יישומי, המתמקדים בעולם העבודה והקריירה, התופס מקום מרכז בחיננו.

העולם המודרני מאופיין בשינויים מואצים בתחוםים כלכליים, טכנולוגיים, תרבותיים וחברתיים המשפיעים ישירות על חי' העבודה. מקצועות, ארגונים ומוסלמי קריירה משתנים ללא הפסק. הדבר יוצר, מחד, חוסר ודאות, משברים, קשיים ולחצים רגשיים, ומайдן פתוח הזדמנויות לתאגרים, פריצות דרך ומציאות נתיבים ייחודיים לבוטוי ומימוש.

בתוך קר, על מנת לסייע ליחידים ולארגונים, לבחור, לקבל החלטות, להתacea ולרכוש כלים, מיומנויות ומשאבים, יש צורך ביד מוכנה של אנשי מקצוע מהדיסציפלינה התעסוקתית-ארגוני. פסיכולוגים בהתחמות זו, משלבים בין הבנת תהליכי פסיכולוגיים ורגשיים בעולם הנפש לבן תהליכי המתוחדים במציאות הכלכליות, הכלכלית, העסקייה והחברתית של עולם העבודה.

קיים פער בין הדרישה, הנחיצות והביקש של השיטה לבין מיעוט מוסלמי קריירה אקדמיים, בעיקר בתחום הפסיכולוגיה הייעוץ-תעסוקתית. הדבר מותיר את התחומים הללו ללא מענה מספק של אנשי מקצוע בתחום. מטעמים אלו תכננו ובנו תוכנית למורים המכשירה אתכם, פסיכולוגים מענפי הפסיכולוגיה השונים, להשתלב בזרות הפעולות המגוונות של הפסיכולוגיה התעסוקתית והארגוןית כדוגמת: אבחון ומיון מועדים לעבודה, גיס ושותט עובדים, ייעוץ בבחירת כיוון למועדים ומקצוע, תכנון ועיצוב מסלולי קריירה, ייעוץ וטיפול במשברים ו"תקיעיות" בקריירה, ייעוץ ופיתוח ארגוני, הובלת תהליכי שינוי בארגון, פיתוח והעצמה של מנהלים ועוד...

התוכנית משלבת בין קורסים עיוניים לקורסים מעשיים וחווייתיים. היא כוללת את התחומים המרכזיים והמשמעותיים של הדיסציפלינה (אבחון, מילן, הנחייה, ייעוץ תעסוקתי וארגוני וכו'), כמו גם היבטים עדכניים ורלוונטיים לח' העבודה (שיח הגישו, אימון - Coaching, ייעוץ לחקוי).

התוכנית עומדת בדרישות הוועדה המקצועית, ובסיומה יוכלו יכללו המשתתפים להתחיל בתהליך התמחות באחד משני הענפים הנ"ל. בנוסף, טיפול קצר מועד וכו').

התוכנית תכלול השתפות בפרקטיום תעסוקתי או ארגוני כתנאי להמשך התמחות באחד מהתחומים הללו. סגל המרצים שנבחר כולל את מיטב אנשי השדה והاكademיה בתחום התוכנית.

התוכנית עומדת בדרישות הוועדה המקצועית, ובסיומה יוכלו יכללו המשתתפים להתחיל בתהליך התמחות באחד משני הענפים הנ"ל.

בנוסף, עשויה להיות אפשרות להשתתף בקורסים בודדים, אך ללא כניסה לתהליך התמחות באחד משני הענפים הנ"ל.

פרטים נוספים במודעת הפרסום בגליון זה. כמו כן, ניתן לפנות לרכבת האקדמיית-מעון חזוי, בזא"ל: maayanr@post.tau.ac.il.

כתובת אתר התוכנית: <http://freud.tau.ac.il/career>

בברכה,

נורית אבני, מנהלת התוכנית

אוניברסיטת תל-אביב

הפקולטה למדעי החברה ע"ש גרשון גורדון • החוג לפסיכולוגיה

תוכנית ההשלמה לפסיכולוגיה תעסוקתית-ארגוני נפתחה הרשמה למחזור הראשון!

תוכנית ההכשרה מיועדת לפסיכולוגים מענפי הפסיכולוגיה השונים, המעניינים להשתלב בתחום הפסיכולוגיה התעסוקתית ו/או הארגונית. התוכנית כוללת מגוון של קורסים עיוניים וישומיים בתחוםים כדוגמת:

אבחון, מילן, ייעוץ ארגוני, שיח הגישו, אימון (coaching), טיפול קצר מועד, ועוד....

התוכנית עומדת בדרישות הוועדה המקצועית לפסיכולוגיה תעסוקתית-ארגוניות במסדרת הבראיות.

משך התוכנית הינו שלושה סמסטרים אקדמיים:

הסמסטרים השני והשלישי יכולו ביום לימודי אחד בשבוע, ובנוסף يوم פרקטיקום במסגרת תעסוקתיות וארגוניות.

המס'ים את לימודי התוכנית יהיו רצויים להתחיל בתהליך התמחות תעסוקתית או ארגונית.

ניתן גם ללמידה בקורס אחד או שניים, אך לימודים אלה לא יאפשרו כניסה לתמחות.

תנאי הקבלה והליר המתו:

יתקבלו רק פסיכולוגים בעלי תואר שני הרשמי בפקולטה פסיכולוגיה.

יערך מילן על פי הקriterיונים המקובלים במגמות התעסוקתית והארגוני.

התשלום עבור תהליך הקבלה והמיון ינו 500 ש"ח.

لتשומות לבכם: הרשמה למחזור הראשון של התוכנית תסתהים ב-18 לילו, 2008

לימודי ההשלמה יתחלו ב-2 בנובמבר, 2008.

פרטים נוספים בכתובות: <http://freud.tau.ac.il/career>

לפרטים וקבالت טפסי הרשמה ניתן לפנות לרכבת האקדמיית-מעון חזוי - מילן רוזוי, טלפון: 03-6407353, פקס: 03-6409547, דואר אלקטרוני: maayanr@post.tau.ac.il

לעתם

events.tau.ac.il

Ψ

הסתדרות הפסיכולוגים בישראל

רחוב פרישמן 74 א' תל-אביב 64375 טל': 03-5239393, 03-5239884 פקס: 03-5230763
מען למכתבים: ת.ד. 11497 ת"א 61114
E-mail: psycho@zahav.net.il
*עמותה רשומה